

Vaihtoehto häpeälle?
Holokaustin käsittely Vaihtoehto Saksalle (AfD) -puolueen
sosiaalisen median kanavilla

Christa Johanna Emilia Haag
Helsingin yliopisto
Valtiotieteellinen tiedekunta
Poliittinen historia
Pro gradu -tutkielma
Toukokuu 2020

Tiedekunta – Fakultet – Faculty Valtiotieteellinen tiedekunta	Koulutusohjelma – Utbildningsprogram – Degree Programme Poliittinen historia	
Tekijä – Författare – Author Haag Christa Johanna Emilia		
Työn nimi – Arbetets titel – Title Vaihtoehto häpeälle? Holokaustin käsittely Vaihtoehto Saksalle (AfD) -puolueen sosiaalisen median kanavilla		
Oppiaine/Opintosuunta – Läroämne/Studieinriktning – Subject/Study track Poliittinen historia		
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu -tutkielma	Aika – Datum – Month and year Toukokuu 2020	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 98
Tiivistelmä – Referat – Abstract		
<p>Tutkielmassa tarkastellaan holokaustin käsittelyä Vaihtoehto Saksalle (Alternative für Deutschland, AfD) -puolueen sosiaalisen median kanavilla. Tutkielmassa arvioidaan puolueen tapaa rakentaa saksalaisten menneisyysuhdetta suhteessa kansallissosialismin rikoksiin. Puolueen sosiaalisen median kanavilla luotua menneisyysuhdetta arvioidaan Saksassa toisen maailmansodan jälkeen käytyä historiakeskustelua vasten, ottamalla huomioon eri aikoina julkisuudessa käydyt diskurssit sekä äärioikeiston asema Saksassa. Populistipuolueena AfD omaa lukuisia yleiseurooppalaiselle oikeistopopulismille tyypillisiä piirteitä, joita arvioidaan osana sosiaalisen median kanavien tarkastelua.</p> <p>Tutkielman aineisto rakentuu AfD:n virallisten verkkoviestintä kanavien (Facebook, Twitter ja verkkosivut) lisäksi yksittäisten puolueen poliitikoiden sekä osavaltiotason jaostojen julkaisemista materiaaleista. Tutkielmassa tarkastellaan kahta toisistaan erillistä holokausti-tematiikkaa sisältävää julkista keskustelua. Ensimmäinen tarkasteltu keskustelu käsittää Thüringenin osavaltiotasolla toimivan Björn Höcken tammikuussa 2017 pitämän puheen, jossa Berliinin holokaustin muistomerkkiä tituleerattiin ”häpeän muistomerkiksi”. Tutkielmassa arvioidaan puolueen reaktiota puheesta nousseeseen kohuun sekä julkisuudessa aiheesta yleisesti käytyyn keskusteluun vuonna 2017. Toinen keskustelu kattaa holokaustin virallisen muistopäivän tiimoilta AfD:n kanavilla sosiaalisessa mediassa käydyt keskustelut vuosina 2017, 2018, 2019 sekä 2020. Puolueen virallisten kanavien lisäksi vuoden 2020 holokaustin muistopäivän yhteydessä tarkastellaan Baden-Württembergin osavaltio parlamentissa toimivan Stefan Rappelen ulostuloa, jossa kritisoitiin Saksassa vallitsevaa ”syyllisyyskulttia”.</p> <p>Lähestymistapana tarkastellulle aineistolle hyödynnetään historiapolitiikkaa. Tutkielmassa lähestytään AfD:n harjoittamaa historiapolitiikkaa intentionaalisen eli aktiivisesti tiedostettuna toimintana, jonka yhteydestä on löydettävissä laajalti poliittisia motiiveja. Historiapolitiikan määrittelyssä käytetään apuna Pilvi Torstin luomaa typologiaa historiapolitiikan muodoista ja motiiveista sekä Jouni Tillin ajatusta menneisyydenkäsittelystä historiapolitiikointina. Historiapolitiittisen lähestymistavan rinnalla tutkielmassa hyödynnetään mediatutkimuksen oikeistopopulismista sekä poliittisten puolueiden verkkokäytöksestä tehtyä tutkimusta.</p> <p>Tutkielmassa osoitetaan AfD:n historiapolitiittisen argumentoinnin keskiössä toimivan vaateet korostaa Saksan historian menestystä tieteen, taiteen ja kulttuurin saralla, maahanmuuttokriittisyyden naamiointi Saksan juutalaisväestön suojelemiseksi sekä vetoamukset häpeään ja syyllisyyteen korostuvan kansallisen identiteetin oikaisemiseksi. Samalla tutkielmasta käy ilmi, kuinka puolue suhtautuu keskustelujen yhteydessä saamiinsa syytöksiin antisemitismistä vähättelevästi, kääntäen keskustelun poliittisten vastustajien, maahanmuuttajien tai median syyksi.</p> <p>Tutkielman perusteella esitetään, että AfD:n luoma menneisyysuhde rakentuu vahvasti kansallisen identiteetin käsitteen yhteyteen. Tutkielman tuloksena todetaan AfD:n ja sen toimijoiden lausuntojen sisältävän aikaisemmin Saksassa käytyyn menneisyyskeskusteluun suhteutettuna samanaikaisesti uusia ulottuvuuksia, mutta myös laajalti historiallisia yhtymäkohtia. Keskustelun ytimessä toimii kritiikki holokaustin aiheuttaman syyllisyyden ja häpeän vaikutuksesta saksalaisten kansallisen identiteetin kehitykselle. Häpeän ja syyllisyyden teemojen korostaminen toimivat perustana puolueen historiapolitiittisille argumenteille, joilla pyritään vaikuttamaan hallituksen pakolais- ja maahanmuuttopolitiikan ohella identiteettipolitiikan kehitykseen.</p>		
Avainsanat – Nyckelord – Keywords AfD, historiapolitiikka, holokausti, menneisyysuhde, oikeistopopulismi, saksa, sosiaalinen media, vaihtoehto saksalle		
Ohjaaja tai ohjaajat – Handledare – Supervisor or supervisors Pauli Kettunen		
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited		
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information		

1. Johdanto	1
1.1 Tutkielman lähtökohdat.....	3
1.2 Historiapolitiikka — teoreettinen viitekehys	5
1.3 Populismi ja politiikan uudet vaikutuskanavat	8
1.4 Aineiston rajausta ja tutkielman rakenne	14
1.4.1 Dresdenin puhe tammikuussa 2017	15
1.4.2 Holokaustin muistopäivä AfD:n kanavilla.....	15
1.4.3 Tutkielman rakenne.....	16
2. Holokaustin muistaminen julkisessa keskustelussa.....	18
2.1 Vergangenheitsbewältigung — menneisyyden hallintaa?.....	18
2.2 Alternative für Deutschland — vaihtoehto Saksalle	23
2.3 AfD:n suhde mediaan — miten vastata syytöksiin antisemitismistä?	27
3. Häpeän muistomerkki Berliinin sydämessä.....	30
3.1 Björn Höckenin puhe Dresdenissä	31
3.2 Häpeän muistomerkki sosiaalisessa mediassa	33
3.3 Puolueen reaktio Höckenin puheeseen.....	40
3.4 Jälkipyykki: Valemedia ja uhriutumisen.....	47
3.5 Menneisyyden painoarvo — puheesta nousseen kohun vaikutus?	50
4. Syyllisyyskultti ja holokaustin virallinen muistaminen	55
4.1 Muistopäivä AfD:n kanavilla vuosina 2017, 2018 ja 2019	56
4.2 Holokaustin 75-vuotismuistopäivä tammikuussa 2020	66
4.2.1 Loppu syyllisyyskultille.....	67
4.2.2 Muistopäivä AfD:n kanavilla.....	70
4.3 Syyllisyyskultti vai uhreja kunnioittava muistopäivä?	74
5. Syyllisyys ja häpeä? —AfD:n menneisyysuhde	78
5.1 Menneisyysuhde historiallisessa kontekstissa	78
5.2 Intentionaalinen historiapolitikointi	81
5.3 AfD populistipuolueena sosiaalisessa mediassa.....	85
6. Johtopäätökset.....	88
Lähteet	91

1. Johdanto

”Mikään ei viittaa siihen, että Saksassa uusnatsien tai muiden oikeistoradikaalien liikkeiden kannatus voisi kasvaa poliittisesti kovinkaan merkittäväksi. Päinvastoin Saksan demokratia on Euroopan lujimpia ja vakaimpia - tekisi mieli jopa sanoa, yksi vahvimpia esteitä sille, että 70 vuoden takainen historia ei pääse toistumaan.”¹

27. tammikuuta 2020 tuli kuluneeksi 75 pitkää vuotta siitä, kun neuvostojoukot marssivat Auschwitzin keskitysleirille ja vapauttivat sen viimeiseksi jääneet elossa olevat vangit. Toinen maailmansota sekä Saksan kolmannen valtakunnan rikokset ovat jättäneet lähtemättömän perinnön läntisen Euroopan arvoihin, kulttuuriin sekä poliittiseen elämään. Yhteisesti jaetusta traumaattisesta kokemuksesta ihmiskunta ja erityisesti eurooppalaiset ovat ottaneet opikseen. Erityisellä mielenkiinnolla on seurattu Saksan ja saksalaisten asemaa holokaustin muistamisessa. Miten valtio ja sen kansalaiset kykenivät rakentamaan epäinhimillisen koneiston, jonka yhteydessä miljoonat ihmiset menettivät henkensä? Miten tämän painolastin kanssa on totuttu elämään vai onko se edes mahdollista?

Historian raskaan painolastin lisäksi tai ehkä juuri sen takia, keskustelu äärioikeistosta kääntyy usein Adolf Hitlerin Saksan viitoittamaan esimerkkiin. Vielä vuonna 2001 poliittisen historian emeritusprofessori Seppo Hentilä kirjoitti ”Saksan olevan toista maata”. Samalla kun Euroopassa, Ruotsia myöten, äärioikeiston kannatus oli kasvanut kasvamistaan, Saksassa äärioikeisto ei ollut noussut yhteiskunnallisesti kovinkaan merkittävään asemaan.² Vuoden 2017 Saksan liittopäivävaaleissa (*Bundestagswahl*) jokin kuitenkin muuttui. *Alternative für Deutschland* (AfD) eli Vaihtoehto Saksalle -puolue nousi 13,5% kannatuksella Saksan liittopäiville (*Bundestag*) suoraan kolmanneksi suurimmaksi puolueeksi.³

Hentilän olettaus siitä, ettei Saksan sisäpoliittiset tendenssit nyt tai tulevaisuudessa käännä oikeistomyötämielisiksi, kertoo enemmänkin kansainvälisten trendien nopeasta

---

¹ Hentilä, Seppo: Historiapoliitiikka — *Holocaust ja historian julkinen käyttö*. Teoksessa Kalela, Jorma — Lindroos, Ilari (toim.) *Jokapäiväinen historia*. SKS, Helsinki 2001, 44.

² Ibid., 43-46.

³ Der Bundeswahlleiter, Lehdistö tiedote Nr. 34/17, 12.10.2017: Bundestagswahl 2017: Endgültiges Ergebnis. https://www.bundeswahlleiter.de/info/presse/mitteilungen/bundestagswahl-2017/34_17_endgueltiges_ergebnis.html. Haettu 14.12.2019.

leviämisestä sekä uusien yhteiskunnallisten ja poliittisten epävarmuuksien vaikutuksesta yleiseen ilmapiiriin, kun emeritusprofessorin täysin pieleen menneestä hypoteesista.

Menneisydessä, joka ei tahdo muuttua menneisyydeksi eli muistamisen arvoisen historian tulkinnoissa heijastuvat arvot ja tendenssit tapahtumista, jotka koetaan muistamisen arvoisina tai selitystä kaipaavina.⁴ Länsi-Saksassa vuonna 1986 käyty *Historikerstreit* toi ensikertaa esiin arkaluontoisen puolen holokaustin kollektiivisen muistamisen ja liittovaltiotasolla harjoitetun politiikan välillä, filosofi Jürgen Habermasin tuodessa *Die Zeit* -aikakauslehdessä julkaistulla artikkelillaan kysymyksen syyllisyydestä 1980-luvun kontekstiin. 2010-luvulle tultaessa AfD on tuonut syyllisyyden ja häpeän teemat takaisin Saksassa käytyyn julkiseen keskusteluun. Puolue on järjestyttänyt Saksan sisäpoliittista kenttää ulostuloillaan heti liittopäiville nousunsa jälkeen. Samalla keskustelu menneisyysuhteesta sekä erityisesti tilinteko natsi-Saksan aikaisten rikosten kanssa on puolueen menestyksen myötä saanut uusia piirteitä. Kesällä 2018 saksalaisia hämmästytti AfD:n perustajiin kuuluvan Alexander Gaulandin ulostulo puolueen nuorisjärjestön (*Junge Alternative*) tilaisuudessa, jossa muisteltiin Saksan menestyksestä historiaa:

”Hitler ja natsit ovat vain linnun paska Saksan yli 1000-vuotisessa menestyksekkäässä historiassa.”⁵

Ulostulo sai luonnollisesti täyden tyrmäyksen muiden liittopäiväpuolueiden keskuudessa, samalla kun osa Gaulandin puoluetovereista koetti selittää parhain päin vertauskuvaa luonnehtimalla sitä pahimmillaankin vain harkitsemattomaksi. AfD:n luotsaama identiteettipolitiikka sekä sen harjoittamat käytännön toimet istuvat laajamittaiseen Euroopassa nähtyyn oikeistopopulistien nousuun. Erityisen puolueen asemasta tekee kuitenkin Saksan historia, jonka keskiössä näyttäytyy se tosiasia, että

---

⁴ Nolte, Ernst: *Das Vergehen der Vergangenheit. Antwort an meine Kritiker om sogenannten Historikerstreit*. Ullstein, Berlin 1987, 171.

⁵ ”Hitler und die Nazis sind nur ein Vogelschiss in über 1000 Jahren erfolgreicher deutscher Geschichte.” Vapaa suomennos. *Die Zeit* (2018): Gauland: NS-Zeit nur ein "Vogelschiss in der Geschichte". *Die Zeit*, 2.6.2018. <https://www.zeit.de/news/2018-06/02/gauland-ns-zeit-nur-ein-vogelschiss-in-der-geschichte-180601-99-549766>. Luettu 21.12.2019. Aiheesta uutisoitiin laajalti kesällä 2018 myös suomalaisessa mediassa. Ks. esim. Ervasti, Anu-Elina (2018): Oikeistopopulistisen AfD-puolueen johtohahmon alatyylinen natsikommentti herättää suuttumusta Saksassa. *Helsingin Sanomat*, 4.6.2018. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005706418.html>. Luettu 21.12.2019.

AfD on ensimmäinen oikeistopopulismia edustava puolue Saksan liittopäivillä sitten ensimmäisten nykymuotoisten vaalien järjestämisen.⁶

AfD:n suhtautumistavasta Saksan historiaan tekee haavoittuvaksi puolueen ambivalentti suhde menneisyyteen: AfD haluaa Saksan äärioikeiston historia painolastinaan osoittaa, ettei tue kansallissosialismiin nojaavaa ajattelua.⁷ Samalla puolue kuitenkin omaa yleiseurooppalaiseksi määriteltäviä oikeistopopulistisia piirteitä, muun muassa korostamalla valtakulttuurista vähemmistöjen kustannuksella, erottelemalla toisistaan turmeltuneen eliitin sekä puhtaan kansan ja alistamalla muut, kuten esimerkiksi maahanmuuttajat ei-kansalaisiksi.⁸

1.1 Tutkielman lähtökohdat

Tarkastelen tässä tutkielmassa oikeistopopulistipuolue AfD:n harjoittamaa historian poliittista käyttöä. Keskityn historian käyttöä tarkasteltaessa puolueen tapaan suhtautua menneisyyteen holokausti-tematiikan avulla. Tarkoitukseni on keskittyä siihen, miten AfD luo menneisyysuhdettaan omilla verkkosisällöillään sekä samalla tarkastella miten puolue on sosiaalisessa mediassa reagoinut yleisesti julkisuudessa käytyyn keskusteluun. Aiheen ajankohtaisuuden vuoksi käytän aineistonani AfD:n tuottamia verkkomateriaaleja.

Verkkoaineiston laajuuden ja alati muuttuvan luonteen vuoksi olen rajannut kaksi tarkasti holokaustiin liitettävissä olevaa keskustelua aineistoni lähtökohdaksi: tarkastelemalla holokaustin muistomerkin ympärillä käytyä keskustelua vuonna 2017 sekä holokaustin muistopäivien yhteydessä julkaistuja materiaaleja vuosien 2017, 2018, 2019 sekä 2020 osalta pyrin luomaan koherentin kuvan siitä, miten AfD rakentaa

---

⁶ Ensimmäiset liittopäivävaalit järjestettiin Saksan liittotasavallassa 14.8.1949. Wahl zum 1. Deutschen Bundestag am 14. August 1949: <https://www.bundeswahlleiter.de/bundestagswahlen/1949.html>. Haettu 14.12.2019.

⁷ Ks. esim. AfD:n verkkojulkaisu *Kompakt*issa 20.7.2019 julkaistu artikkeli: Helden der Nation: Zum 75. Jahrestag des 20. Juli, joka ylistää ns. heinäkuun 20. päivän salaliiton epäonnistunutta yritystä murhata Adolf Hitler vuonna 1944. <https://afdkompakt.de/2019/07/20/helden-der-nation-zum-75-jahrestag-des-20-juli/>. Luettu 14.12.2019.

⁸ Stavrakakis, Yannis — Katsambekis, Giorgos — Nikisianis, Nikos — Kioupiolis, Alexandros — Siomos, Thomas (2016): Extreme right-wing populism in Europe: revisiting a reified association. Julkaisussa *Critical Discourse Studies*, Elokuu 2017 Vol. 14(4), sivut 420-439, 421-422.

suhdettaan holokaustiin sekä miten virallinen ja ns. epävirallinen muistaminen eri keskusteluissa käy ilmi.

Keskustelujen ajankohtaisuus on aineiston puolesta sekä hyvä että huono asia. Erityisesti tammikuussa 2020 vietetty vainojen uhrien muistopäivä on niin tuore tapaus, että keskustelu tulee varmasti jatkumaan vielä oman aineistoni ajallisen rajauksen ulkopuolella. Näen kuitenkin, että Saksan viime vuosien tapahtumien, kuten kesäkuussa 2019 CDU:n (*Christlich Demokratische Union Deutschlands*) paikallispoliitikko Walter Lübcken murha, josta epäiltynä on äärioikeiston agendaa ajava henkilö⁹, lokakuun 2019 Hallen synagogaiskun¹⁰ sekä Hanaun maahanmuuttajiin kohdistuneen joukkoampumisen helmikuussa 2020¹¹ johdosta AfD:n tulee pyrkiä aikaisempaa ponnekkaammin eroon äärioikeistoon liitettävissä olevista yhteyksistä. Sisäpoliittisesti kiristynyt tilanne tulee varmasti vaikuttamaan puolueen sisäiseen dynamiikkaan sekä samalla hillitsemään äärioikeistoon myötämielisesti suhtautuvaa kommentointia.

Tämä ei kuitenkaan suoraan tarkoita sitä, että AfD:n kannatus tulisi seuraavina vuosina tai esimerkiksi vuoden 2021 liittopäivävaaleissa radikaalisti laskemaan. Pikemminkin puolue voi rauhallisemmalla julkisuuskuvallaan ja äärioikeiston väkivallasta irrottautumalla saavuttaa uusia äänestäjäryhmiä. On kuitenkin vain ajan kysymys, miten puolue tulee todellisuudessa muodostamaan kantansa sen sisällä jyllääviin ääriaineisiin vai pystyykö se ylipäätään käsittelemään ristiriitoja hajottamatta puolueen nykyistä rakennetta.

Tutkielman lähestymistapana toimii historiapolitiikka, jossa painoarvo on historian intentionaalisella käytöllä sekä historiapolitikoinnilla. Käytän apunani myös mediatutkimusta, erityisesti tarkastelemalla poliittisten puolueiden sekä poliitikkojen

---

⁹ Tervonen, Tuukka (2019): Syyttäjät: Poliitikon murhasta epäillyllä miehellä Saksassa on äärioikeistolainen tausta. *Helsingin Sanomat*, 17.6.2019. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006146078.html>. Luettu 25.2.2020.

¹⁰ HS-Reuters (2019): Kaksi kuoli ammuskelussa synagogan edessä Saksassa, sisäministeri: tekijällä juutalaisvastainen motiivi. *Helsingin Sanomat*, 9.10.2019. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006266955.html>. Luettu 25.2.2020.

¹¹ Mahlamäki, Hanna — Mäkipää, Säde — Hannula, Tommi — Maukonen, Riikka (2020): Saksan joukkoampumisia tutkitaan äärioikeistolaisena terrorismina – tämä tapahtumien kulusta, epäilyistä ja teon motiivista tiedetään nyt. *Helsingin Sanomat*, 20.2.2020. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006413110.html>. Luettu 25.2.2020.

asemaa sosiaalisessa mediassa. Tarkoitukseni ei ole suhteuttaa AfD:tä puolueena Saksan äärioikeiston historiaan, vaan pikemmin osaksi laajempaa julkista keskustelua ja paneutua yksinomaan siihen millaisena puolue näkee oman roolinsa holokaustin muistamisessa.

Sosiaalisen median aineiston lähestyminen historiapolitiikan näkökulmasta antaa apuvälineet tarkastella holokausti-tematiikkaa suoraan niiltä kanavilta, jotka AfD poliittisena puolueena suuntaa ns. ylhäältä alaspäin seuraajilleen. Täten pystyn parhaimmalla mahdollisella tavalla luomaan käsityksen puolueen julkisuuteen tuottamasta historiakuvasta. Tutkimuskysymykseni tarttuvat siihen, miten AfD asemoi holokaustin osaksi saksalaisten menneisyssuhdetta sekä minkälaista historiapolitiittisia ulottuvuuksia puolueen luoma keskustelu pitää sisällään? Samalla perehdyn kysymykseen puolueen tarpeesta ns. hälventää saksalaisten kokemaa häpeää ja kyseenalaistaa tätä kautta Saksassa vallinnut ajatus konsensuksesta menneisyydenhallinnassa (*Vergangenheitsbewältigung*). Samalla tulen aineistoni avulla arvioimaan, miten antisemitistisiksikin luonnehdittu keskustelu suhteutuu viralliseen holokaustin muistamiseen.

1.2 Historiapoliitiikka — teoreettinen viitekehys

Käsitteenä historiapolitiikka juontaa juurensa jo mainitsemaani Jürgen Habermasin alulle panemaan *Historikerstreitiin*.¹² Saksassa 1980-luvulla historioitsijoiden keskuudessa käyty keskustelu vaikutti myös laajemmin alan käsitteistöön, sillä se vakiinnutti tutkijoiden käyttöön uudenlaisia apuvälineitä, joiden avulla perehtyä historian julkiseen käyttöön.¹³ Käsittelen historiapolitiikkaa käyttäen apunani Pilvi Torstin luomaa typologiaa historiapolitiikan muodoista ja motiiveista sekä Jouni Tillin ajatusta menneisyydenkäsittelystä historiapolitikointina¹⁴. Tukeudun myös laajalti

---

¹² Torsti, Pilvi: Historiapoliitiikkaa tutkimaan — Historian poliittisen käytön typologian kehittäjä, *Kasvatus & Aika* 2/2008, 62.

¹³ Hentilä 2001, 31.

¹⁴ Tili, Jouni: Tiloja, linjauksia, retoriikkaa – historiapolitiikan ulottuvuuksia, *Historiallinen aikakauskirja* 3/2009.

Seppo Hentilän tutkimuksiin sekä käsitykseen historiapolitiikasta, erityisesti holokausti-tematiikan osalta.¹⁵

Muistaminen on jatkuvaa kollektiivista menneisyyden käsittelyä, jossa yhdistyvät menneisyyden, nykyhetken sekä tulevaisuuden odotushorisontit. On kuitenkin tärkeää kiinnittää huomio siihen, ettei kaikkea menneisyydessä tapahtunutta nosteta osaksi kollektiivista historiaa. Tätä menneisyyden tapahtumien valintaa ovat tuottamassa niin historioitsijat, erinäiset yhteiskunnalliset toimijat kuin myös ruohonjuuritasolla yksilöt. Kollektiivisessa muistamisessa on tähdellistä huomioida ne tahot, jotka tuottavat menneisyydestä kollektiivisesti ymmärrettyä historiaa. Poliittisella ylhäältä alaspäin suuntautuvalla argumentoinnilla on mitä parhaimmat mahdollisuudet päästä vaikuttamaan laajaan yleisöön. Koska poliittisia toimijoita on yhtä paljon kuin erinäisiä mielipiteitä, eri menneisyystulkintojen ja totuuskäsitysten välille syntyy valtakamppailuja, joissa eri toimijat pyrkivät menneisyyden avulla vaikuttamaan nykyhetkeen ja samalla tulevaisuuteen.¹⁶

Torsti käsittelee historiapolitiikan intentionaalista eli tarkoituksellista käyttöä. Ajatuksen keskiössä on historian ja menneisyyden käyttäminen välineenä yhteiskunnallisten päämäärien saavuttamiseksi. Intentionaalisuus merkitsee aktiivista ja tiedostettua toimintaa, tarkoittaen samalla kuitenkin myös sitä, ettei aktiivinen toimija vetoamalla historiaan tai käyttämällä menneisyyden tapahtumia argumenttiensa pohjana välttämättä ymmärrä toimiensa arkaluonteisuutta. Taustalla vaikuttavat sekä tiedostetut että tiedostamattomat motiivit. Torsti jakaa historian poliittisen käytön muodot karkeasti kuuteen ilmenemismuotoon, joista itse paneudun yhteiskunnallisten tahojen puheisiin ja kommentteihin. Torsti laskee kategoriaan kuuluvaksi yhteiskunnallisten vaikuttajien epäviralliset lausunnot sekä kannanotot erinäisillä kanavilla. Voimakkaan historiallisen latauksen omaavat lausunnot ja puheet ovat ehkä historiapolitiikan yleisin ilmenemismuoto, jonka tyypillisenä piirteenä voidaan nähdä yksinkertaistettu vetoava retoriikka sekä vahvojen iskusanojen viljely.¹⁷

---

¹⁵ Hentilä 2001.

¹⁶ Tili 2009, 280.

¹⁷ Torsti 2008, 62, 65.

Ilmenemismuotojen lisäksi Torsti tarkastelee intentionaalista historian käyttöä yleistason motiivien avulla, jotka voidaan jakaa ulkopoliitikkaan, sisäpolitiikkaan sekä yleisesti hyväksytyihin perusarvoihin liittyviin motiiveihin.¹⁸ Tässä työssä otan huomioon kaikki Torstin ymmärtämät motiivit, sillä liittopäiville nousseena puolueena AfD:llä on hyvin monisyinen suhde sekä ulko- että sisäpolitiikkaan. Samalla tarkastelen yleisesti hyväksytyjä motiiveja holokausti-tematiikan ollessa tutkielmani keskiössä.

Torstin historiapolitiikan typologian lisäksi tarkastelen AfD:n argumentointia käyttäen apunani Tillin ajatusta historiapolitikoinnista. Tilli jäsentelee historian käyttöä Kari Palosen¹⁹ politiikka-käsitteen ulottuvuuksien avulla. Keskityn Tillin tapaan määritellä historian käyttö poliittisena argumenttina siitä, mitä halutaan hyväksyä historiaksi. Tähän kätkeytyy myös ajatus, ettei menneisyystulkinnan tarvitse välttämättä perustua tieteellisesti todistetuille faktoille, vaan kasvavissa määrin tunteille ja arvoille.²⁰ Ajatus korostuu entisestään tämän päivän politiikassa, sosiaalisen median luoman logiikan tarjotessa näkyvyyttä vain nopeimmin tuotetuille sekä huomiota herättävimmille ajatuksille.

Tilli käsittää historiapolitikoinnin historia-argumentteihin nojaavana tapana vedota yleisöön. Asiat pyritään Tillin ajattelun mukaan esittämään tietyssä valossa ja tietyin motiivein esimerkiksi nimeämällä, ironisoimalla, tulkitsemalla, lupaamalla tai varoittamalla. Täten historiapolitikoinniksi voidaan laskea muun muassa menneisyyden tapahtumien (uudelleen) nimeäminen, vähättely, kyseenalaistaminen sekä provokaatio. Ylipäätään menneisyyden tapahtumien tulkitseminen retorisin keinoin on historiapolitikointia parhaimmillaan.²¹ Yhdistämällä Torstin historiapolitiikan typologian sekä Tillin käsityksen historiapolitikoinnista pyrin mahdollisimman laajalti kartoittamaan AfD:n luomaa kuvaa menneisyydestä sekä puolueen suhteesta holokaustiin.

---

¹⁸ Ibid., 66.

¹⁹ Ks. Palonen, Kari: *From Policy and Polity to Politicking and Politicianism*. Teoksessa Palonen, Kari — Parvikko, Tuija (toim.) *Reading the Political. Exploring the Margin of Politics*. Valtiotieteellinen yhdistys, Helsinki 1993.

²⁰ Tilli 2009, 280-281, 285.

²¹ Ibid., 281-282.

1.3 Populismi ja politiikan uudet vaikutuskanavat

2010-luvun poliittisen kentän muutos, jossa liberaalidemokratioiden poliittiselle areenalle on noussut kansallismielisten ja maahanmuuttovastaisten poliittisten toimijoiden kirjo on kääntänyt kiinnostuksen kohti populismintutkimusta. Viestinnän professori Juha Herkman käsittää populismin prosessina ei ideologiana. Samalla hän tukeutuu Cas Mudden (2004) luonnehdintaan populismista prosessina, jonka keskiössä toimii yhteiskunnan jakautuminen kahteen homogeeniseen ja toisilleen vastakkaiseen ryhmään: puhtaaseen kansaan sekä turmeltuneeseen eliittiin. Populismia määriteltessä on samoin kuvaavaa rajata tietyt ihmisryhmät, kuten esimerkiksi maahanmuuttajat kansan tai kansalaisuuden ulkopuolelle.²²

Vastakkainasettelun rakentaminen on populistisille liikkeille ominaista. Keskittyminen ilmiöiden vastustamiseen korostaa populismin asemaa ns. anti-liikkeenä.²³ Populistiseen esitystapaan liitetäänkin yleisesti tyhjä retoriikka, vastustajien arvostelu sekä tietoinen ja jopa provosoiva huomion herättäminen. Tematiikkaan liittyy samaten ajatus siitä, kuinka populistit korostavat asemaansa eliitin vastustajina, painottamalla kykyään puhutella kansaa suoraan.

Oikeistopopulismin kansallismielisyyteen tukeutuva menneisyysuhde rakentuu vahvasti nostalgialle. Menneisyyden haikailu sekä perinteisiin arvoihin ja jatkuvuuteen vetoaminen kertovat populistien suhtautumisesta postmodernin yhteiskunnan epävarmuuksiin. Kansan syviin riveihin vetoavat populistit tarjoavat staattiselle poliittiselle kentälle vaihtoehdon, jossa sekoittuvat suora väittely, viholliskuvien maalailu sekä kärkevät ilmaukset. Tämä vaihtoehtoinen tapa viestiä on ollut valtaamassa teknologisen kehityksen mukana luodut alustat, erityisesti sosiaalisen median. Muuttuneiden viestintäkanavien vaikutuksesta poliittisen viestinnän mullistukseen on vielä ristiriitaista tutkimustietoa. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että sosiaalinen media on pysyvä osa tämän päivän poliittista viestintää.²⁴

---

²² Herkman, Juha: *Populismien aika*. Vastapaino, Tampere 2019, 14, 20, 25, 36.

²³ Wiberg, Matti (toim.): *Populismi – kriittinen arvio*. Edita, Helsinki 2011, 16-17.

²⁴ Herkman 2019, 20, 23, 26, 49, 74.

Perinteinen media on populismille samalla ystävä että vihollinen. Populistisen politiikan räväkkyys on omiaan vetoamaan journalistien jokseenkin lyhytnäköisenä arvioituun ”klikkausten” tavoitteluun, jossa median kaupallinen luonne saa entistä enemmän painoarvoa. Suhde media ja populistien välillä on kuitenkin kaksisuuntainen: media uutisoi ja tuo esiin kärjistäväää politiikkaa, mutta samalla eri mediat hyötyvät kaupallisessa mielessä mitä provokatiivisimmista otsikoista.²⁵

AfD omaa yleiseurooppalaisen oikeistopopulismien perinteiden mukaisesti hyvin kaksijakoisen suhteen perinteiseen mediaan. Erityisesti liberaalidemokratioissa perinteinen media on tutkimusten mukaan usein kriittinen populistisia aatteita ja liikkeitä kohtaan.²⁶ Tämä näkyy myös saksalaisen median keskuudessa. Erityisesti suurimmat valtakunnallisesti julkaistavat perinteisen median edustajat suhtautuvat AfD:n politiikkaan hyvin kärkkäästi, nostamalla julkaisuissaan esiin epäkohtia sekä samalla haastamalla puoluetta sosiaalisessa median kanavilla.

Taustoittamalla politiikan ja median suhdetta sekä erityisesti uusien vaikutuskanavien käyttöä pyrin ymmärtämään paremmin, miten merkittäviä sosiaalisen median eri kanavat ovat tämän päivän puoluepoliittisessa työssä. Tiedon jakaminen, äänestäjien houkuttelu sekä kannattajien lähestyminen tapahtuvat nimenomaan näillä kanavilla, joilla tiedon määrä on suuri ja keskustelu vilkasta. Samalla pyrin taustoittamaan laajemmin AfD:n luonteeseen sopivan populistipuolueen dynamiikkaa niin perinteisen kuin sosiaalisen median alustoilla. Ymmärtämällä puolueen motiiveja myös mediatutkimuksen näkökulmasta, pystyn laajentamaan myös historiapolitiittista näkökulmaani.

Laajentuneen mediaspektrin myötä julkisuudesta on tullut politiikalle ja poliitikoille välttämätön resurssi. 1970-luvulla alkanut muutos politiikan ja median välisessä suhteessa käsitetään mediatutkimuksen yhteydessä politiikan medioitumisena. Negatiivisesti katsottuna prosessi voidaan nähdä ns. medialogiikan ujuttautumisena

---

²⁵ Hatakka, Niko: *Liittolaisia ja vastuksia: Neljä näkökulmaa populismin ja median suhteeseen*. Teoksessa Niemi, Mari K. — Houni, Topi (toim.): *Media ja populismi*. Työkaluja kriittiseen journalismiin. Vastapaino, Tampere 2018, 41-42.

²⁶ Ibid., 78.

politiikan toimintakulttuuria määritteleväksi piirteeksi. Medioituminen ei kuitenkaan ole ainoastaan yksisuuntainen prosessi, jossa media vaikuttaa politiikan sisältöihin. Myös poliittiset toimijat luovat paineita, sääntöjä ja lakeja median suuntaan. Poliitiikan medioitumisprosessin kritisoijat eivät ehkä osaa ottaa huomioon logiikkaa, joka on luonut järjestelmästä myös politiikalle ja poliitikoille ensiarvoisen tärkeän. Puolueiden kannattajat ovat riippuvaisia median politiikasta tarjoamaan informaatioon.²⁷ Samalla politiikka ja puolueet eivät olisi mitään ilman heitä äänestävää ja vallassa pitävää kansaa.

Mediajulkisuus suosii aktiivista henkilökeskeistä politiikkaa, josta poliittisilla puolueilla ei tämän päivän medioituneessa yhteiskunnassa ole varaa jäädä paitsi.²⁸ Sosiaalisen median kanavat eivät tarjoa poliitikoille ainoastaan areenaa kansalaisten kanssa käytyyn keskusteluun. Vähintäänkin yhtä merkittävää on toimia aktiivisena myös perinteisten tiedotusvälineiden sekä kollegoiden suuntaan.²⁹ Oikein hyödynnettyinä sosiaalisen median kanavat luovat aktiivisia keskusteluympäristöjä, joilla verkostoon kuuluvat toimijat voivat vapaasti jakaa näkemyksiä.

Perinteiset joukkoviestimet, kuten televisio ja radio loivat yksisuuntaisen poliittisen viestinnän kanavat, joiden välityksellä ei syntynyt suoraa kontaktia yleisön ja poliittisten edustajien välille. Sosiaalisen median kanavien tarjoama mahdollisuus kaksisuuntaiseen ja vuorovaikutteiseen keskusteluun luo tilaisuuden luotettavampaan kontaktiin ”edustajan” sekä ”edustetun” välillä. Jos yleisö kokee keskustelun vuorovaikutteisena sekä luottamuksellisena, koko demokraattisen järjestelmän legitimizeetti voimistuu.³⁰

Sosiaalisen median vuorovaikutteinen asetelma on kuitenkin hyvin hypoteettinen, sillä medialogiikka, joka suosii faktojen sijaan tunteita, huomiota herättävää kerrontaa, yksinkertaistuksia, vastakkainasettelua sekä suoranaisia loukkauksia ei anna paljoa tilaa

---

²⁷ Herkman, Juha: *Politiikka ja mediajulkisuus*. Vastapaino, Tampere 2011, 12, 14, 24, 29.

²⁸ Ibid., 25.

²⁹ Isotalus, Pekka: *Mediapoliitikko*. Gaudeamus, Helsinki 2017, 138-140.

³⁰ Marttila, Mari: *#vainkansanedustajajutut - Kansanedustajien Twitter -käyttö ja sitä selittävät tekijät*. Teoksessa Isotalus, Pekka — Jussila, Jari — Matikainen, Janne (toim.): *Twitter viestintänä — ilmiöt ja verkostot*. Vastapaino, Tampere 2018, 56.

järkevälle keskustelulle. Tämä ei kuitenkaan estä populistipoliitikoita korostamasta sosiaalisen median kanavilla luomaansa suoraa yhteyttä ”kansan syviin riveihin”.³¹

Uudet verkkoviestinnän välineet ovat pitkälti mahdollistaneet poliittisen populismin menestyksekkään leviämisen sekä tätä kautta populististen puolueiden nousun parlamentteihin eri puolella Eurooppaa. On myös huomioitava, että samalla verkkoviestinnän uusi julkisempi luonne takaa sen, että kansalaiset pystyvät entistä paremmin valvomaan poliitikkojen puheita ja käyttäytymistä erinäisillä areenoilla.³²

Facebook

Suuren käyttäjämääränsä ansiosta Facebook toimii poliittisille puolueille tärkeänä alustana äänestäjien suuntaan. Kanavan puutteena voidaan pitää sen suljettua luonnetta, joka rajoittaa tavoitettavuuden usein vastaamaan valmiiksi samanmielisiä Facebook-käyttäjiä. Erityisesti viime vuosina mediassakin keskusteltu kohdistetun mainonnan asema Facebookin käyttäjien keskuudessa vain korostuu, kun päivitysten kommentointi ja täten keskusteluun osallistuminen vaatii yleensä Facebook-sivusta ”tykkäämistä” tai ”kaveripyyntöä”.³³

Puheviestinnän professori Pekka Isotaluksen havainnot poliitikkojen toiminnasta sosiaalisessa mediassa istuvat laajamittaisemmin myös poliittisten puolueiden tarkasteluun. Oli kyseessä sitten yksittäinen poliitikko tai kokonainen puolue ovat motiivit ja tavoitteet usein hyvin samankaltaisia. Isotalus luonnehtii poliitikkojen Facebook-viestinnän omaavan hyvin vähän vuorovaikutteisia elementtejä.

Laajalti yksisuuntaisessa viestinnässä poliitikot jakavat sivuillaan päivityksinä yleisesti perinteisten median sisältöjä, joiden tematiikkaa kommentoidaan vain yleisellä tasolla. Mediaosumien jakamisen lisäksi Facebook-sivuilta voidaan löytää päivitystyyppinä kiitoksia, kampanjauutisia, informointia, kritisointia, kannattajien aktivointia sekä henkilökohtaistamista.³⁴

---

³¹ Herkman 2019, 88.

³² Hatakka 2018, 42.

³³ Isotalus 2017, 140.

³⁴ Ibid.

Poliitikoiden henkilökohtaisista sivuista poiketen, puolueiden sivuilla jaetaan yleisesti ottaen koko puoluetta koskevia materiaaleja käyttäen samoja päivitystyypppejä. Puolueen kanavilla saatetaan hyvinkin jakaa yksittäisten puoluejohtoon kuuluvien toimijoiden mietteitä, sillä ne yleisimmin edustavat koko puolueen legitimoimaa linjaa. Isotalus esittelee norjalaisten poliitikoiden Facebook-päivityksiä analysoineen tutkimusten tuloksia, joiden mukaan Facebook toimi oivallisena kanavana mielipiteiden jakamiselle erityisesti ”ärhäköille” poliitikoille, joiden medianäkyvyys perinteisillä kanavilla oli heikompaa.³⁵

Em. tulos on mielenkiintoinen myös AfD:n tarkastelun kannalta. Puolue on toki saanut saksalaisessa perinteisessä mediassa viime vuosina paljon palstatilaa, mutta julkista keskustelua on käyty vahvan negaation kautta. Facebook sosiaalisen median alustana on ollut varmasti luomassa AfD:llekin liikkumatilaa sekä taannut areenan, jolle luoda keskustelua omin ehdoin.

Twitter

Twitter sopii hyvin 2010-luvun poliittisen viestinnän nopeaan sykkeeseen. Ajankohtaisuus sekä ympärivuorokautinen sykli takaavat sen, että poliittista keskustelua riittää seurattavaksi vuorokauden ympäri.³⁶ Twitterillä on sosiaalisen median kentällä Facebookia elitistisempi asema, jossa keskustelukulttuuria ohjaavat laajalti verkostoituneet yhteiskunta- ja kulttuurielämän vaikuttajat. Vaikka Twitteriä voidaan luonnehtia avoimemmaksi kanavaksi, kyseessä ei kuitenkaan ole koko kansan media. Keskustelujen ollessa vapaasti kaikkien nähtävillä, kanavalle syntyy aitoon debattiin ja erilaisiin näkemyksiin pohjautuva malli, joka ei kuitenkaan ole ollut purkamassa politiikan vakiintuneita valtarakenteita, vaan pikemminkin vahvistanut poliittisen keskustelukulttuurin elitismiä.³⁷

Twitter toimii voimakkaassa riippuvuussuhteessa muihin medioihin nähden. Suhde on tässäkin tapauksessa kaksisuuntainen, sillä sekä perinteisen median kanavat että Twitter

---

³⁵ Ibid., 140-141.

³⁶ Marttila 2018, 58.

³⁷ Isotalus 2017, 141-142.

hyödyntävät toistensa luomia materiaaleja.³⁸ Twitterin vaikutusta poliittiseen viestintään ei voida pitää puhtaasti sosiaalista vuorovaikutusta lisäävänä. Osa mediatutkimuksen piirissä toimivista henkilöistä näkevät Twitterin luoneen negatiivisen vaikutuksen julkisuudessa käydyn keskustelun laatuun. Nopeatempoisuuden sekä kärkevien kommenttien vaatimus on luonut verkossa käydyistä keskustelusta impulsiivista sekä epäkohteliasta. Ehkä kuuluisin 2010-luvun esimerkki Twitterin käytöstä poliittisessä viestinnässä on Yhdysvaltojen presidentti Donald Trump (2016-), jonka sosiaalinen vuorovaikutus rakentuu aggression, loukkausten sekä syytösten ympärille.³⁹

Verkkosivut

Verkkosivut olivat yksi ensimmäisistä keinoista rakentaa verkkoon poliittisten puolueiden ja ehdokkaiden imagoa sekä samalla jakaa vaivatta suurillekin ihmisjoukoille informaatiota poliittisista toimijoista. Verkkosivut toimivat laajalti perinteisen median kaltaisina informaatiokanavina, joilla verkkoympäristön vuorovaikutusmahdollisuuksista ei saada suurinta potentiaalia irti.

Äänestäjän näkökulmasta puoluepolitiikan esittely onnistuu paremmin yksittäisten poliitikoiden henkilökohtaisilla sivuilla, verrattaessa koko puolueen kattaviin verkkosivuihin. Tällä on kuitenkin puolueen menestyksen kannalta positiivinen vaikutus, sillä henkilöityminen näyttää tutkimusten valossa vaikuttavan suotuisasti yleisön äänestyskäyttäytymiseen. Kun poliittiset puolueet luovat yksittäisten toimijoiden kautta samaistuksen kohteita, politiikka saadaan tuotua lähemmäs äänestäjää.⁴⁰

---

³⁸ Ruoho, Iiris — Kuusipalo, Jaana: *Läsnäolon valtaa: Poliitiikan ja median eliittiverkostot Twitterissä*. Teoksessa Isotalus, Pekka — Jussila, Jari — Matikainen, Janne (toim.): *Twitter viestintänä — ilmiöt ja verkostot*. Vastapaino, Tampere 2018, 43.

³⁹ Isotalus 2017, 144.

⁴⁰ *Ibid.*, 134-136.

1.4 Aineiston rajausta ja tutkielman rakenne

AfD:n julkista kuvaa tarkasteltaessa on mielekästä keskittyä sosiaalisen median välityksellä jaettuihin julkilausumiin, sisältöjen toimiessa moniäänisesti erinäisten vaikuttimien ja motiivien kautta sekä samalla suuntautuvan monille eri keskustelua seuraaville ryhmittymille. Jotta saan rakennettua mahdollisimman laajan kuvan puolueen verkkoviestinnästä, tarkastelen sosiaalisen median kanavista puolueen Facebook-sivua, Twitter-kanavaa sekä verkkosivuja. Puolueen virallisten kanavien lisäksi tarkastelen yksittäisten AfD:n poliitikoiden sekä osavaltiotason jaostojen julkaisemia materiaaleja. Eri kanavat eivät toimi ainoastaan itsenäisesti, vaan myös toistansa kanssa limittäin.

Verkkoaineiston läpikäynnissä olen käyttänyt apunani Salla-Maaria Laaksosen, Janne Matikaisen sekä Minttu Tikan luomia rakenteista ja malleja sosiaalisen median tutkimusmenetelmistä.⁴¹ Tarkastelemalla kolmea eri verkkoviestinnän kanavaa keskitän huomioni mediatutkimuksen näkökulmasta, miten AfD ja sen toimijat viestivät omilla kanavillaan, noudatetaanko puolueen kanavilla populismille tyypillistä sosiaalisen median logiikkaa, jossa pääosassa ovat tunteet, vastakkainasettelu ja kärjistäminen sekä toteutuuko puolueen ja sen toimijoiden kanavilla sosiaaliselle medialle tyypilliseksi kuvailtu, mutta samalla kyseenalaistettu vuorovaikutteisuus?

Tarkastelen AfD:n menneisyysuhdetta historiapolitiikan näkökulmasta kahden erillisen holokaustiin liitetyn keskustelun avulla:

1. Thüringenin osavaltiotasolla AfD:n puheenjohtajistossa toimivan Björn Höcken puheen ympärillä vuonna 2017 käytyä julkista keskustelua, jossa Berliinin holokaustin muistomerkkiä tituleerattiin ”häpeän muistomerkiksi” sekä
2. keskustelua vainojen uhrien muistopäivän asemasta AfD:n sosiaalisen median kanavilla vuosina 2017, 2018, 2019 ja 2020. Suhteutan puolueen viralliseen julkaisuudessa luotuun linjaan muistopäivän yhteydessä tammikuussa 2020 käytyä syyllisyyskultti-keskustelua.

---

⁴¹ Laaksonen, Salla-Maaria — Matikainen, Janne — Tikka, Minttu (toim.): *Otteita verkosta: Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*. Vastapaino, Tampere 2013.

Uskon, että pystyn rajaamillani keskusteluilla legitimoimaan päätelmiä AfD:n nykytilasta sekä laajemmin puolueen ajatusmaailmasta. On kuitenkin todettava, että laajamittainen AfD:n ja holokaustin suhteen tarkastelu vaatisi keskustelun moniulotteisuuden vuoksi pro gradu -tutkielmaan laajemman työn. Kaksi valitsemaani keskustelua toimivat omalle tutkielmalleni hedelmällisinä senkin suhteen, että pääsen tarkastelemaan puolueen alkutaivalta Björn Höcken puheen yhteydessä ja myöhemmin holokaustin muistopäivän julkaisuissa käytyä keskustelua esimerkkinä puolueen tuoreimmasta historiapolitiisesta annista.

1.4.1 Dresdenin puhe tammikuussa 2017

Thüringenin osavaltiotasolla toimiva AfD:n puolueryhmän puheenjohtaja (*Landes- und Fraktionsvorsitzender*) Björn Höcke piti Dresdenissä 17. tammikuuta 2017 puolueen nuorisosaostolle puheen, jossa nimitti Berliiniin 2005 nousutta Euroopan murhattujen juutalaisten muistomerkkiä (*Denkmal für die ermordeten Juden Europas*)⁴² häpeän muistomerkiksi muistuttaen, ettei mikään muu valtio ole pystyttänyt pääkaupunkiinsa keskeiselle paikalle muistutusta menneisyyden häpeästä.⁴³

Höcken Dresdenissä pitämästä puheesta sekä tästä kehkeytyneestä keskustelusta rakentuu aineistoanalyysini ensimmäinen osuus (3). Tarkastelen Höcken sosiaalisen median kanavien rinnalla osavaltiojaosto AfD Thüringenin julkaisuja, AfD:n virallisia kanavia sekä puolueen puheenjohtajina vuonna 2017 toimineiden Jörg Meuthenin sekä Frauke Petryn kanavia. Sosiaalisen median luonteen vuoksi pyrin arvioimaan, miten puolue on onnistunut rakentamaan vastavuoroista keskustelua. Aikarajaukseni tulee kattamaan koko vuoden 2017, sillä rajausta mahdollistaa sen, että pääsen tarkastelemaan miten Höcken puheen aiheuttama keskustelu näkyi liittopäivävaalien lähestyessä.

1.4.2 Holokaustin muistopäivä AfD:n kanavilla

Tutkielmani toinen aineistoanalyysi osuus tarkastelee AfD:n sosiaalisen median kanavia holokaustin virallisen muistopäivän yhteydessä (4). Tarkastelun kohteena ovat vuosina

---

⁴² Käytän tässä tutkielmassa muistomerkistä yleisesti nimitystä holokaustin muistomerkki.

⁴³ Oltermann, Philip (2017): AfD politician says Germany should stop atoning for Nazi crimes. *The Guardian*, 18.1.2017. <https://www.theguardian.com/world/2017/jan/18/afd-politician-says-germany-should-stop-atoning-for-nazi-crimes>. Luettu 28.2.2020.

2017, 2018, 2019 sekä 2020 holokaustin muistopäivän yhteydessä sosiaalisessa mediassa sekä puolueen verkkosivuilla julkaistut materiaalit. Tarkastelemieni vuosien osalta aineisto muodostuu virallisen muistopäivän 27. tammikuuta lisäksi viikko ennen ja jälkeen muistopäivän, kattaen ajanjakson 20. tammikuuta - 3. helmikuuta. Toivon ko. rajauksella muodostavani mahdollisimman koherentin kuvan siitä, millaista keskustelua AfD:n kanavilla on holokaustin ns. virallisesta muistamisesta käyty.

Sosiaalisen median kanavista tarkastelen ajanjaksolla puolueenjohdossa toimineiden julkaisuja. Edelleenkin puheenjohtajana toimivan Jörg Meuthenin rinnalla tarkastelen vuonna 2017 Frauke Petryn sekä vuoden 2020 osalta Tino Chrupallan sosiaalisen median julkaisuja. Vuosina 2018-2019 AfD:n toisena puheenjohtajana toimineella Alexander Gaulandilla ei ole sosiaalisessa mediassa tilejä, joten käytän apunani Gaulandin kanssa AfD:n parlamenttiryhmän puheenjohtajana (*Vorsitzende der AfD-Bundestagsfraktion*) toimivan Alice Weidelin sosiaalisen median julkaisuja. Weidel on puolueessa aktiivinen sekä näkyvä hahmo, jonka asema AfD:n julkisuuskuvassa on erittäin merkittävä. Julkisen roolinsa vuoksi pidän Weidelin sosiaalisen median julkaisujen tarkastelemista tutkielmalleni hedelmällisenä, vaikka hän ei toimikaan puolueenjohdossa.

Arvioin, miten virallinen holokaustin muistaminen suhteutuu aikaisemmin tarkastelemaani antisemitistisiäkin piirteitä omaaviin Saksan historian taakasta erottautumisen diskursseihin. Suhteutan puolueen virallista julkisuuskuvaa Baden-Württembergissä osavaltiotasolla toimivan Stefan Räcklénin ulostuloon tammikuussa 2020, syyllisyyskultin (*Schuld kult*) vaikutuksesta saksalaisten mielialoihin holokaustin muistopäivän yhteydessä.

1.4.3 Tutkielman rakenne

Taustoitan varsinaisia analyysilukuja (3 ja 4) tutustuen Saksassa julkisuudessa käydyn holokausti-diskurssin kehitykseen (2). Tarkoitukseni on luoda pohja myöhemmin analysoidulle keskustelulle ja liittää sosiaalisen median julkaisut osaksi historiallista perspektiiviä. Samalla perehdyn lyhyesti oikeistopopulismin suosioon Saksassa sekä AfD:n liittopäiville nousuun esitellen puolueen toimintaa ja agenda. Taustoitan

keskustelua lisäksi tutustumalla AfD:n mediasuhteeseen sekä erityisesti puolueen toimintaan antisemitismi-syytösten suhteen.

Aineistoanalyysin tuloksia tuon yhteen tarkastelemalla AfD:n menneisyysuhteen ulottuvuuksia osana laajempaa historiallista kontekstia, historiapolitiikan ulottuvuuksia sekä yleisesti populistipuolueista tehtyä mediatutkimusta (5). Johtopäätöksissä (6) tuon lopulta yhteen tutkielmani tulokset ja pyrin tarkastelemaan tiiviimmin AfD:n menneisyysuhteen keskeisintä antia.

2. Holokaustin muistaminen julkisessa keskustelussa

Tässä tutkielmassa käsittelen holokausti-tematiikkaa vuoden 1949 jälkeen Länsi-Saksansa (BRD) käydyn diskurssin näkökulmasta. Itä-Saksan (DDR) historiakuva ei kannata samalla tavoin harteillaan länsisaksalaisten menneisyyttä ja omaa täten omat ominaispiirteensä. Länsi- ja Itä-Saksan historiakuvien vertailu on niin laaja aihe, että jätän sen tässä tutkielmassa syvemmin käsittelemättä.⁴⁴ On kuitenkin tärkeä huomioida alueelliset erot historiakäsityksissä ja samalla myös AfD:n kannatuksessa läntisten ja itäisten osavaltioiden välillä.

Paneutumalla aineistoanalyysissä tarkastelemani keskustelun lähtökohtiin tarkoituksena on luoda viitekehys, johon oman tutkielmani asetan. On tärkeää ymmärtää aikaisemmin käydyn keskustelun nyanssit sekä suhteuttaa tarkastelemani sosiaalisen median julkaisut laajempaan perspektiiviin. AfD:n edesottamuksien uutisoinnissa usein unohtuu laajempi perspektiivi Saksan äärioikeiston hankalaa menneisyyttä vasten. Puolueen menneisyysuhteen vastatessa pitkälti vanhoja oikeiston traditioita puheet eivät tätä kautta tarkasteltuna näyttäydy enää niin ainutlaatuisina, vaan pikemmin osana laajempaa jatkumoa.

2.1 *Vergangenheitsbewältigung* — menneisyyden hallintaa?

”Suhde Holocaustiin on toiminut ja toimii Saksassa poliittisena ilmapuntarina, jonka liikkeitä seurataan tarkoin.”⁴⁵

Vergangenheitsbewältigung, hankalasti ääntyvä termi on lähes yhtä hankala kääntää niin, että käänös ottaisi huomioon termin sisältämät nyanssit. Seppo Hentilä lisää termiin puhtaan menneisyyden hallinnan lisäksi Timothy Garton Ashia (1998) mukailleen nyansseja kuten *working over*, *coping*, *dealing* ja *overcoming*. Yksinkertaistettuna *Vergangenheitsbewältigung* voidaan ymmärtää tavaksi tulla toimeen hankalan menneisyyden kanssa niin, että menneet tapahtumat ja teot hyväksytään osaksi

---

⁴⁴ Ks. esim. Hentilä Seppo: *Jaettu Saksa, jaettu historia — kylmä historiasota 1945-1990*. Suomen Historiallinen Seura, Helsinki 1994.

⁴⁵ Hentilä 2001, 47.

kansakunnan historiaa.⁴⁶ Vaikka *Vergangenheitsbewältigung* ei terminä itsessään viittaa ainoastaan natsi-Saksan aikaisten tapahtumien käsittelyyn, erityisesti Saksan kontekstissa puhuttaessa se liitetään vahvasti osaksi kansallissosialismin jättämää perintöä.

Toisen maailmansodan jälkeisessä Länsi-Saksassa suhtautuminen holokaustiin muutti aikojen saatossa muotoaan. Seppo Hentilä jaottelee rinnakkain, limittäin ja osin myös toistensa kanssa ristiriidassa toimivat suhtautumistavat seuraavasti:

1. tietämättömyys
2. syyllisyyden kiistäminen
3. historian (tietoinen) unohtaminen
4. syyllisten tuomitseminen (ja puhdistukset)
5. historian (tietoinen) muistaminen
6. rikosten hyvittäminen
7. tekojen anteeksiantaminen

Suhtautumistapojen moninaisuuteen eivät vaikuta ainoastaan eri aikaperspektiivit vaan myös erilaiset poliittiset näkemykset. Sukupolvien välinen kuilu sekä ajallisessa että poliittisessä merkityksessä näkyi erityisesti 1960-luvun Länsi-Saksassa, kun nuoret protestoivat vasemmistoradikalismin merkeissä vanhempiensa sodan aikaisia tekoja vastaan.⁴⁷ Menneisyyden moraalinen painoarvo näkyy Saksassa osana niin yksittäisten ihmisten kanssakäymistä kuin kansallisen tason politiikkaa. Historiallisten tapahtumien hyvittäminen, anteeksipyyntö ja sovitukset sisältävät aineellisten vahingonkorvausten lisäksi julkisia anteeksipyyntöjä, katumuksentekoa sekä kansainvälisiä tuomioistuimia. Menneisyyden vääryyksien hyvittämiseen tähtäävien tekojen toteuttaminen riippuu

---

⁴⁶ Ibid., 33-34.

⁴⁷ Ibid., 34, 36.

vahvasti kunkin ajan reaalipoliittisista olosuhteista ja erityisesti siitä, millainen on suhde historian jälkikäteen toteutettuun oikaisemiseen.⁴⁸

”Kyky antaa anteeksi sisältää mahdollisuuden vapautua peruuttamattomuuden ongelmasta, kykenemättömyydestä saada tehtyä tekemättömäksi, vaikka ei tiennyt tai olisi voinut tietää mitä oli tekemässä.”⁴⁹

Välittömästi sodan päätyttyä saksalaiset suhtautuivat kauhulla ja tietämättömyydellä natsi-Saksan luoman tuhkoneiston laajuuden paljastuessa. Täydellistä tietämättömyyttä harjoittivat myös korkeissakin johtotehtävissä toimineet henkilöt, joiden agendalla selkeästi oli syyllisyydestä luistaminen. Yksittäisten saksalaisten vastuu ja teot ovatkin teemoja, jotka ovat painaneet kansakunnan muistia nyt jo yli 70 vuoden ajan.⁵⁰

Kristillisdemokraatteja edustanut Konrad Adenauer nousi Länsi-Saksan ensimmäisissä vuoden 1949 vaaleissa liittokansleriksi. Välittömästi toisen maailmansodan jälkeen sodan voittaneiden liittoutuneiden ohjauksessa toteutetut puhdistukset nousivat vaalien jälkeen uudella tapaa Saksan sisäpolitiikan keskiöön. Nyt kun Saksa oli taas suvereeni valtio, jolla oli oma laillinen hallitus, ei tiedetty miten puhdistusten kanssa tulisi toimia. Sisäpoliittisesti eheyttävänä toimena Adenauerin hallitus otti tehtäväkseen laajamittaisen kevyin rangaistuksin määrättyjen tuomioiden purkamisen. Armahduksia määrätessä oli kuitenkin tärkeää, etteivät puhtaasti kansallissosialismin ideologiaa levittäneet sekä erityisen julmiin tekoihin syyllistyneet henkilöt kuuluneet vapautuksen piiriin.⁵¹

Adenauerin hallituksen kaavailemat armahdukset eivät sinänsä olleet kovinkaan vallankumouksellisia, sillä puhdistukset oli käytännössä lopetettu jo aikaisemmin, kun

---

⁴⁸ Ahonen, Sirkka — Löfström, Jan: *Menneisyyden vääryyksien hyvittäminen — historiallisia päälinjoja*. Teoksessa Löfström, Jan (toim.): *Voiko historiaa hyvittää? Historiallisten vääryyksien korjaaminen ja anteeksiantaminen*. Gaudeamus, Helsinki 2012, 88-89.

⁴⁹ Arendt, Hannah: *Vita activa: Ihmisenä olemisen ehdot*. Vastapaino, Tampere 2002, 240.

⁵⁰ Hentilä 2001, 35.

⁵¹ Hentilä 2001, 37-38.

liittoutuneiden miehittäjät olivat keventäneet tuomioita läntisillä vyöhykkeillä.⁵² Adenauerin politiikka oli kuitenkin omalta osaltaan käännteentekevä puhtaasti sen vuoksi, että Länsi-Saksan oloihin saatiin institutionalisoitua länsimaisen demokratian stabiilit perusarvot ja laitokset. Samalla läntisessä Saksassa vakiintuivat keskeisiksi arvoiksi kansallisen yhtenäisyyden sijasta ajatukset vapaudesta ja antikommunismista.⁵³

Hallituksen harjoittama menneisyyspolitiikka (*Vergangeheitspolitik*) jatkui sovitteluna ja hyvityksinä muun muassa maksamalla kansallissosialismin uhreille koetusta kärsimyksestä. Näistä esimerkkinä vuonna 1952 Länsi-Saksan ja Israelin välillä solmittu ns. hyvityssopimus, johon kuului kolmen miljardin D-markan hyvityssumma juutalaisten toisen maailmansodan aikana kokemista kauhuista.⁵⁴

Valtiollisella tasolla harjoitettu muistaminen ja rikosten hyvittäminen ei kuitenkaan ulottunut yksittäisten ihmisten kokemuksiin ja muistoihin. Kesällä 1986 syttynyt *Historikerstreit* toi saksalaisten rikkinäisen menneisyyskuvan keskiöön. Professori Ernst Nolte nosti kesäkuussa 1986 *Frankfurter Allgemeine Zeitungissa* julkaistussa artikkelissaan esiin kysymyksen holokaustin ainutkertaisuudesta.⁵⁵ Toisen maailmansodan aikaiset kauhudet olivat Nolten ajatusten mukaan suoraan verrattavissa ns. aasialaiseen perinteeseen sekä bolševismin esittelemään malliin ja tätä kautta istutettu saksalaiseen identiteettiin ns. vieraina piirteinä.⁵⁶

Kuten sanottua Jürgen Habermas osallistui poliittis-moralistisia piirteitä saaneeseen keskusteluun omalla *Die Zeit* -aikakauslehdessä julkaisemallaan artikkelilla, jossa moitti useita saksalaishistorioitsijoita tavasta rakentaa länsisaksalaisille uutta kansallista

---

⁵² Frei, Norbert: *Adenauer's Germany and the Nazi Past — The Politics of Amnesty and Integration*. Columbia University Press, New York 2002. Kääntänyt Joel Golb alkuperäisteoksesta: *Vergangenheitspolitik. Die Anfänge der Bundesrepublik und die NS-Vergangenheit*, C.H. Beck, München 1996, 5-6.

⁵³ Stirk, Peter M.R.: *Twentieth-Century German Political Thought*. Edinburgh University Press, Edinburgh 2006, 136.

⁵⁴ Hentilä, Seppo: *Jaettu Saksa, jaettu historia — kylmä historiasota 1945-1990*. Suomen Historiallinen Seura, Helsinki 1994, 260.

⁵⁵ Ibid., 269-271.

⁵⁶ Wolfrum, Edgar: *Geschichtspolitik in der Bundesrepublik Deutschland: der Weg zur bundesrepublikanischen Erinnerung 1948-1990*. Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt 1999, 341.

identiteettiä vähättelemällä natsi-Saksan tekoja. Habermasin ajattelussa holokaustin rinnastus, vertailu ja suhteuttaminen muihin ihmishenkiä vaatineisiin tapahtumiin oli kansallissosialismin uhrien kokemien kauheuksien vähättelyä.⁵⁷

Habermas korosti, ettei 1980-luvulle tultaessa ollut enää kyse eroista henkilökohtaisen osallistumisen ja kollektiivisen vastuun välillä. Voitiinko sodan jälkeen syntyneiltä sukupolvilta edes vaatia yhteisvastuullista reaktiota toimiin, jotka olivat tapahtuneet kauan ennen heidän syntymäänsä? Vaikka tuleville sukupolville ei tulisi sysätä vastuuta iso- tai esivanhempiensa teoista, olisi ensiarvoisen tärkeää rakentaa tulevaisuuden yhteiskunta todenmukaiselle kuvalle menneisyydestä.⁵⁸ Keskustelussa ei ollut selviä voittajia tai häviäjiä, mutta se toi vähintäänkin saksalaisten menneisyysuhteen nyanssit julki, herättäen laajalti keskustelua kansallissosialismin jättämästä perinnöstä.

Ensiarvoisen tärkeää saksalaisten menneisyysuhteen eheyttä tarkasteltaessa on se, kuinka läntisen Saksan johtajat aina Adenauerista alkaen ovat julkisessa keskustelussa hyväksyneet Saksan osallistumisen toisen maailmansodan aikaisiin kauheuksiin. Aluksi Saksan hallitusten anteeksipyyntöpolitiikan keskiössä toimi ystävällisten ja läheisten suhteiden luominen toisen maailmansodan aikana kansallissosialistien teoista kärsineiden naapurimaiden kanssa. Luottamukseen ja anteeksiantoon perustuvista naapurisuhteista symbolisimpana esimerkkinä toimi Saksan liittokansleri Willy Brandtin polvistuminen Varsovan gheton muistomerkillä Puolan vierailullaan joulukuussa 1970.⁵⁹

Toki on myös huomioitava, että toisen maailmansodan aikaisten tapahtumien kiistäminen olisi saattanut Länsi-Saksan uusine liittolaisineen hankalaan asemaan, sillä kylmän sodan uudessa maailmanjärjestyksessä läntisten liittolaisten tuki oli sodan runtelemalle maalle ensiarvoisen tärkeää. Samalla voi pohtia kuinka koherentisti ns. ylhäältä alaspäin annettu uusi läntinen Saksa otettiin tavallisten kansalaisten piirissä

---

⁵⁷ Hentilä 1994, 273-274, 277.

⁵⁸ Habermas, Jürgen (1986): Vom öffentlichen Gebrauch der Historie. *Die Zeit*, 7.11.1986. <https://www.zeit.de/1986/46/vom-oeffentlichen-gebrauch-der-historie>. Luettu 21.12.2019.

⁵⁹ Forsberg, Tuomas: *Poliittisen anteeksiannon rajat ja mahdollisuudet*. Teoksessa Lofström Jan: *Voiko historiaa hyvittää? Historiallisten vääryyksien korjaaminen ja anteeksiantaminen*. Gaudeamus, Helsinki 2012, 77-79.

vastaan. Nopeassa demokratisoitumisprosessissa jalkoihin jäivät ne tahot, jotka edelleen kaipaivat patriarkaatista vahvaa johtajuutta.⁶⁰

2.2 *Alternative für Deutschland* — vaihtoehto Saksalle

” Ylpeitä Saksasta. Vapaita kansalaisia, ei alamaisia. ”⁶¹

Kristillisdemokraattinen CDU on baijerilaisen sisarpuolueensa CSU:n (*Christlich-Soziale Union in Bayern*) kanssa ylläpitänyt asemaansa toisen maailmansodan jälkeen ainoana Saksan liittopäivillä toimivana salonkikelpoisena oikeistosiiven konservatiivipuolueena. Kristillisdemokraatit onnistuivat pitkään säilyttämään asemansa konservatiivisen diskurssin keskiössä ja samalla estämään äärioikeiston nousun Saksan liittopäiville. CDU ja CSU ylläpitivät keskustelussa myös kysymystä saksalaisten kansallisesta identiteetistä, jonka yhteydessä oli tasapainoiltava kansallisen menneisyyden painolastin sekä ylpeyden välillä. Kristillisdemokraateille konservatiivisen ja kansallismielisen kortin omaaminen takasi sen, että äärioikeiston kannatus olikin pitkään Saksassa Euroopan mittakaavassa heikoimpia.⁶² Vuoden 2017 liittopäivävaalit kuitenkin muuttivat pitkään jatkuneen trendin.

Vuonna 2013 perustettu *Alternative für Deutschland* — Vaihtoehto Saksalle on hankalasti sijoitettavissa perinteiselle puoluepoliittiselle akselille.⁶³ Puolue luonnehtii itsensä samanaikaisesti kansallisliberaaliksi, oikeistokonservatiiviseksi sekä kansallisnationalistiseksi protestipuolueeksi. Yleiseurooppalaisen poliittisen populismin luomia suuntaviivoja mukaillen puolueen teemat rakentuvat vahvasti muukalaisvihan, Euroopan unionin vastustamisen, traditionaalisten sukupuoliroolien korostamisen, globalisaation ja modernisaation pelon sekä nationalismin ympärille. AfD ei ole

---

⁶⁰ Stirk 2006, 139.

⁶¹ ”Mut zu Deutschland. Freie Bürger, keine Untertanen.” *Alternative für Deutschland* -verkkosivut: <https://www.afd.de/partei/>. Vapaa Suomennos. Haettu 20.2.2020.

⁶² Ellinas, Antonis A.: *The media and the far right in western Europe: playing the nationalist card*. Cambridge University Press, New York 2010, 75, 77, 82, 99.

⁶³ Häusler, Alexander — Niedermayer, Oskar (2017): *Debatte: Ist die Alternative für Deutschland eine rechtspopulistische Partei?* *BPB Bundeszentrale für politische Bildung*, 17.1.2017. <https://www.bpb.de/politik/extremismus/rechtspopulismus/240956/debatte-alternative-fuer-deutschland>. Luettu 28.2.2020.

kuitenkaan ns. yhden asian puolue, vaikka se Euroopan muiden populistipuolueiden mukana onnistui käyttämään laajalti vuoden 2015 pakolaiskriisistä omaksi edukseen.⁶⁴

AfD onkin niittänyt suhteellisen lyhyen toimikautensa aikana valtavan suosion aloittaen osavaltiovaaleista ja edeten europarlamenttivaalien kautta suoraan liittopäivien kolmanneksi suurimmaksi puolueeksi. Perustamisvuonnaan 2013 AfD ylsi liittopäivävaaleissa ainoastaan 4,7%:n kannatukseen, eikä täten yltänyt saamallaan kannatuksella liittopäiville. Vuoden 2017 liittovaaleissa kannatus nousi 12,6%:iin, taaten puolueelle vahvan aseman liittopäivillä. Huomionarvoista on, että liittopäivävaaleissa puolueen kannatus oli itäisissä osavaltioissa merkittävästi suurempaa (22,5%) kuin lännessä (11,1%). Osavaltiotasolla itäosissa sijaitsevassa Saksissa AfD:n suosio oli 27% kannatuksella suurin kun taas pienintä pohjoisen Hampurissa (7,8%).⁶⁵

AfD:n nousu Saksan liittopäiville on tehnyt maan sisäpolitiikasta entistä arvaamattomampaa. Tarkastelemalla puolueen suhtautumista oikeistoradikalismiin, AfD:n suhde demokratian ja parlamentarismiin keskeisiin arvoihin nousee kyseenalaiseen valoon. Puolue itse korostaa asemaansa demokratian ja oikeusvaltioperiaatteiden puolustajana sekä väkivaltaisen ekstremismin vastustajana. AfD ei ole kuitenkaan täysin irrottanut oikeistoradikaaleista liikkeistä, joka tekee puolueen toiminnasta osana demokraattista järjestelmää hyvin ongelmallisen. Antisemitismi näyttyy täten piilevänä, mutta pysyvänä osana puolueen identiteettiä.⁶⁶

Saksan liittokanslerina vuodesta 2005 toimineelle Angela Merkelille (CDU) AfD:n nousu Saksan liittopäiville 2017 merkitsi katastrofia. Muut puolueet yhteisymmärryksessä kieltäytyivät yhteistyöstä AfD:n kanssa, mutta CDU:n vaaleissa heikentyneen aseman myötä Merkelin hallitusneuvotteluista muodostuivat erittäin

---

⁶⁴ Hafener, Benno — Jestädt, Hanna — Klose, Lisa-Marie — Lewek, Philine: *AfD in Parlamenten. Themen, Strategien, Akteure*. Wochenschau Verlag, Frankfurt am Main 2018, 6, 10-11, 19, 148.

⁶⁵ Ibid., 10, 34-35.

⁶⁶ Thieme, Tom (2019): Dialog oder Ausgrenzung – Ist die AfD eine rechtsextreme Partei? *BPB Bundeszentrale für politische Bildung*, 30.1.2019. <https://www.bpb.de/politik/extremismus/rechtspopulismus/284482/dialog-oder-ausgrenzung-ist-die-afd-eine-rechtsextreme-partei>. Luettu 28.2.2020.

hankalat.⁶⁷ Lopulta sosiaalidemokraattien (*Sozialdemokratische Partei Deutschlands*, SPD) kanssa yhteistyössä muodostetulla CDU/CSU-vetoisella hallituksella on nyt kaksivuotisen kautensa aikana riittänyt kriisejä toisensa perään. Normaaliaikoina kriiseistä olisi ehkä selvitty helpommin ilman suurta pelkoa hallituksen kaatumisesta.⁶⁸ Nyt hallituksen takaraivossa on kuitenkin alati AfD:n kasvava uhka, joka on valmis kaatamaan eripuraisen hallituksen pienenkin virheen johdosta.

Saksan sisäpoliittinen tilanne on muuttunut hankalammaksi vuoden 2017 liittopäivävaalien jälkeen. Hallitusneuvotteluiden venyminen, erinäiset skandaalit sekä epäsoju on johtanut siihen, että Merkelin hallituksen asema on alati vaakalaudalla. Samalla kun oman puolueen kannatus on huvennut, hallituskumppani SPD:n piirissä ollaan oltu yhä tyytymättömämpiä liittokansleriin ja oppositiossa mahdolliset CDU:n liittolaiset FDP (*Freie Demokratische Partei*) ja Vihreät (*Die Grünen*) ovat julkisesti esittäneet, etteivät ole valmiita nykymuodossa hallitusyhteistyöhön CDU/CSU:n kanssa. Uudet vaalit, joissa AfD pääsisi kasvattamaan vaikutusvaltaansa, olisivat hallituksessa toimiville puolueille painajainen.

Kansalaisuuden, AfD:n tapauksessa saksalaisuuden määritelmä on merkittävä osa puolueen harjoittamaa identiteettipoliittikkaa. AfD:n luoma määritelmä rakentuu vahvasti polarisaatioon sekä vaatimukseen kansan homogeenisyydestä. Suhdetta avoimeen rasismiin määrittelee sen sijaan puolueen tapa erotella henkilöt, jotka eivät kuulu osaksi saksalaista yhteiskuntaa. Monikulttuurisuuden sekä eritoten islaminuskon sulkeminen saksalaisuuden ulkopuolelle on omiaan lisäämään yhteiskunnan sisäisiä vastakkainasetteluita.⁶⁹

AFD:n ajatus kansalaisuudesta sekä erityisesti menneisyysuhteeseen liittyvä diskurssi ei ole kuitenkaan Saksassa täysin uusi ilmiö. 1980-luvulla maassa kohahdutti

---

⁶⁷ Kauhanen, Anna-Liina (2017): Saksan hallitusneuvottelut uhkaavat kariutuvat – suurin häviöjä olisi Angela Merkel. *Helsingin Sanomat* 18.11.2017. <https://www.hs.fi/paivanlehti/18112017/art-2000005454384.html>. Luettu 22.2.2020.

⁶⁸ Kauhanen, Anna-Liina (2018): Kiista Saksan tiedustelujohtajan erottamisesta kiristi puolueiden välit – Merkelin hallitusta uhkaa taas uusi kriisi. *Helsingin Sanomat* 13.9.2018. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005826785.html>. Luettu 22.2.2020.

⁶⁹ Hafeneger — Jestädt — Klose — Lewek 2018, 13-14, 22, 148.

oikeistokonservatiivinen *Die Republikaner* (REP) -puolue, joka nousi Länsi-Berliinin kaupunginvaltuustoon vuonna 1989. REP:n menneisyysuhde korosti vahvasti saksalaisten terveen kansallisen itsetunnon palauttamista, anteeksipyyntöjen lopettamista sekä suhtautumistavan muutosta kunnioittavampaan suuntaan suhteessa menneisyyteen. Kansalaisyhteiskunta sekä media suhtautuivat hyvin ynseästi REP:n toimintaan, eikä se yltänyt kansallisella tasolla yli 5%:n kannatukseen ja saanut avattua tietä liittopäiville.⁷⁰

Hendrik Behnisch tarkastelee pro gradu -tutkielmassaan oikeistokonservatiivisen *Die Freiheit* (Vapaus) -puolueen asemaa vuosina 2010-2013 saksalaisessa valtamediassa. *Die Freiheit* -puolueen agenda sisältää AfD:n toimintaan verrattaessa paljon samankaltaisia teemoja: euroskeptisyyttä, patriotismia sekä maahanmuuton rajoittamisen kannattamista. Behnisch tuo tutkielmassaan julki ajatuksen median asemasta saksalaisten oikeistopuolueiden epäonnistumisessa nousta osaksi kansallisen tason politiikkaa. Julkinen keskustelukulttuuri sekä saksalaisen median suhde äärioikeistoon omaa ns. Auschwitzin jälkeisessä ajassa asenteellisia ulottuvuuksia, jotka vaikuttavat merkittävästi puolueiden julkisuuskuvaan. *Die Freiheit* ei Behnischin tutkielman mukaan saanut kovinkaan lämmintä vastaanottoa mediassa, eikä päässyt toimintansa jo päättäneen REP:in tavoin nousemaan Saksan liittopäiville.⁷¹

Miten on mahdollista, että edeltäjiensä kanssa samankaltaisin argumentein julkisuudessa esiintyvä AfD on kyennyt minimoimaan median negatiivisen huomion ja kääntämään sen edukseen? Puolue on laajalti hyötynyt yleiseurooppalaisesta populistisesta liikehdinnästä, mutta samalla on huomioitava mediamaisemassa tapahtuneet muutokset. Uuden viestintäteknologian tuomat mahdollisuudet ovat edesauttaneet populistisen politiikan leviämistä. Oma agenda on entistä helpompi jakaa uuden viestintäteknologian avulla. Jos perinteisen median edustajat eivät suostu jakamaan populistipoliitikoiden sanomaa kanavat, joilla viestiä ja tavoittaa äänestäjiä

---

⁷⁰ Art, David: *The politics of Nazi past in Germany and Austria*. Cambridge University Press, New York 2006, 146-149.

⁷¹ Behnisch, Hendrik: *The media image(s) of right-wing populist parties in recent German history – the case of the German Freedom Party 2010-2013*. Poliittisen historian pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto, Helsinki 2015, 10-11, 30-31, 104-105.

luodaan itse. Ajallisesti tarkasteltuna *Die Freiheit* -puolue olisi varmasti kyennyt valjastamaan sosiaalisen median instrumentit omikseen, mutta ilman pakolaiskriisin tuomaa nostetta se tuskin olisi 2010-luvun alussa saavuttanut tarvittavaa kannatusta noustakseen liittopäiville.

2.3 AfD:n suhde mediaan — miten vastata syytöksiin antisemitismistä?

”Todenmukaista uutisointia ei ole enää olemassa.”⁷²

Poliittisia puolueita tarkasteltaessa, kansallisen itsetunnon nostattaminen historia-argumentoinnin avulla on jokseenkin ilmiselvää päämäärää. AfD:n, Saksan äärioikeiston sekä nationalismin suhde on yleiseurooppalaisten populistipuolueiden mittakaavassa hankalammin käsiteltävissä Saksan painavan menneisyyden takia. Vaikka AfD pyrkisikin toiminnallaan osoittamaan parlamentarismiin sekä demokratiaan nojaavan luonteensa, puolueen suhde väkivaltaisuuksiin syyllistyneeseen Pegida-liikkeeseen (*Patriotische Europäer gegen die Islamisierung des Abendlandes*) herättää huolestunutta keskustelua siitä, miten pitkälle puolue on valmis menemään omien tarkoitusperiensä toteuttamiseksi?

Julkisessa keskustelussa AfD asettaa itsensä oppositioon valtavirran valemediaa (*Lügenpresse*) vastaan. Oppositioasema on puolueen kirjoitusten mukaan muodostunut valtavirtamedian jättäessä AfD:n tietoisesti uutisoinnissa paitsioon. Puolue kokee saavansa osakseen saksalaismedian suunnalta epäoikeudenmukaista syrjintää, esimerkiksi median jättäessä AfD syrjään television keskusteluohjelmista. Ratkaisuna valemediaa vastaan puolue on perustanut oman uutistoimistonsa, jonka alaisuudessa julkaistaan materiaalia suoraan sosiaalisen median kanaville, erityisesti videopalvelu YouTubeen AfD TV:n muodossa.⁷³

Median suhteen uhrituminen vaikuttaa olevan AfD:lle harkittu strategia, jossa pyritään puolueen ns. heikkoa asemaa korostamalla edesauttamaan omien viestintäkanavien

---

⁷² ”Eine ehrliche Berichterstattung gibt es nicht mehr.” Vapaa suomennos. Weidel, Alice (2017): Eine ehrliche Berichterstattung gibt es nicht mehr. *The European*, 30.11.2017. <https://www.theeuropean.de/alice-weidel/13151-alice-weidel-kritisiert-die-medien>. Luettu 28.2.2020.

⁷³ Bax, Daniel: *Die Volksverführer. Warum Rechtspopulisten so erfolgreich sind*. Westend, Frankfurt am Main 2018, 87-88.

menestystä. Puolueen suhde valemediaksi nimittämäänsä perinteiseen mediaan on yleisesti populismin perinteitä noudattaen monimutkainen. Kun AfD tahallisesti tai tahattomasti provosoi toimillaan, harva perinteisen median edustaja jättää teoista uutisoimatta. Loppupeleissä ei ole paljoakaan väliä onko uutisointi negatiivista vai positiivista, sillä ylläpitämällä puolueen asemaa julkisuudessa, media tulee korostaneeksi sen relevanssia. Täten voi pohtia, kuinka hyvin populistisen politiikan negatiivinen ja provosoiva maailmankuva tukee sensaatiohakuista medialogiikkaa.⁷⁴

Saksan mediakentällä on erityisen tarkasti valvottu AfD:n julkilausumia puolueen suhteesta holokaustiin sekä laajemmin antisemitismiin. Pääasiassa puolueen julkinen linja antisemitismiin on ollut tuomitseva. Yksi tunnetuimmista antisemitismiin viittaavista kommentoijista on Baden-Württembergin osavaltiotasolla toimiva AfD-aktiivi Wolfgan Gedeon, jonka lausunnot ovat herättäneet päänvaivaa puolueen johdon keskuudessa. Pitkäaikaisia seurauksia Gedeonin antisemitistisille puheille saatiin kuitenkin odottaa⁷⁵, sillä vasta maaliskuussa 2020 uutisoitiin hänen puheidensa kansainvälisestä sionistisesta salaliitosta johtaneen erottamiseen puolueesta.⁷⁶

Lokakuussa 2018 perustettu *Juden in der AfD* (JAfD) — juutalaiset AfD:ssä herätti keskustelua Saksassa, erityisesti juutalaisyhteisön sisällä. Yhteys juutalaisten kokemien haasteiden sekä oikeistopopulistisen politiikan välille rakentuu AfD:n ajattelun mukaan ns. yhteisen vihollisen kautta. Muslimimaahanmuuttajat muodostavat puolueen ajattelussa yhteiskunnallisen uhan, jonka tuloksena näkyy myös Saksassa kasvanut juutalaisvihamielisyys. Moni juutalaisjärjestö on kuitenkin toistuvasti julkisuudessa torjunut AfD:n ns. juutalaismyönteisyyden ja nimittänyt hanketta ainoastaan strategiaksi puhdistaa antisemitistisissä yhteyksissä kunnostautunutta puolueen mainetta.⁷⁷

---

⁷⁴ Ibid., 93-94, 99, 101, 110.

⁷⁵ Ks. esim. Steffen, Tilman (2018): AfD-Spitze will Holocaustleugner aus der Partei werfen. *Die Zeit*, 15.10.2018. <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2018-10/wolfgang-gedeon-afd-holocaustleugner-ausschlussverfahren>. Luettu 28.2.2020.

⁷⁶ Bohr, Felix (2020): Antisemit Gedeon aus AfD ausgeschlossen. *Der Spiegel*, 20.3.2020. <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/wolfgang-gedeon-antisemit-wird-aus-der-afd-ausgeschlossen-a-136b111c-c261-405e-9bda-28bab8e3e9a2>. Luettu 11.5.2020.

⁷⁷ Zeit Online (2018): Jüdische AfD-Mitglieder gründen Vereinigung. *Die Zeit*, 7.10.2018. <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2018-10/juden-afd-jafd-vera-kosova>. Luettu 28.2.2020.

AfD:n ajattelun taustalla toimiva ajatus, kuinka ”vihollisen vihollinen on ystävä” on ymmärrettävästi otettu juutalaisyhteisön piirissä nuivasti vastaan. Viime vuosina kasvanut oikeistoradikalismin uhka on näkynyt Saksan juutalaisväestön kokemana turvattomuutena. Erityisesti Hallen synagogaisku lokakuussa 2019 osoitti, että väkivaltaisen äärioikeiston uhka on otettava tosissaan.⁷⁸ Kesällä 2018 toteutetun kyselytutkimuksen mukaan yli 50% AfD:n äänestäjistä uskoi salaliittoteoriaan, jonka mukaan juutalaisilla on kansainvälisesti liikaa valtaa.⁷⁹ Vaikka kyseessä on vain yksittäinen kyselytutkimus, se kuitenkin heijastelee AfD:tä kannattavien saksalaisten mielipiteitä sekä yleisesti antisemitismin kasvua maassa.

---

⁷⁸ Hs-Reuters 2019.

⁷⁹ Steffen, Tilman (2018): Juden und die AfD, geht das zusammen? *Die Zeit*, 7.10.2018. <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2018-10/antisemitismus-juden-muslime-islamophobie-widerspruch-afd>. Luettu 28.2.2020.

3. Häpeän muistomerkki Berliinin sydämessä

”Me saksalaiset olemme ainoa kansa maailmassa, joka on pystyttänyt itselleen häpeän muistomerkin pääkaupunkinsa sydämeen”.⁸⁰

Thüringenin osavaltiotasolla AfD:n johdossa toimiva Björn Höcke piti päävieraan ominaisuudessa puheen 17. tammikuuta 2017 puolueen nuorisojärjestön järjestämässä tilaisuudessa. Puheen pahennusta herättänyt osuus liittyi Höcken vaateeseen muutoksesta saksalaisten muistinpoliittikkaan sekä Berliinin holokaustin muistomerkin tituleeraamiseen häpeän muistomerkiksi. Puheen käsittelyssä on hyvä ottaa huomioon Höcken asema sekä poliitikkona että entisenä historianopettajana. Julkisuudessa käydyn keskustelun lisäksi, Höcke on ulostuloillaan herättänyt keskustelua myös puolueen sisällä. Erityistä huolta on nostattanut puolueen sisälle perustetun oikeistonationalistisen siiven *Der Flügel*⁸¹ yhteydet radikaaliin äärioikeistoon.

Esittelen Höcken Dresdenissä pitämän puheen pääpiirteittäin (3.1) taustoittaakseni myöhemmin tarkastelemani sosiaalisessa mediassa käytyä keskustelua. Puheen läpikäymisessä olen käyttänyt AfD:hen suopeasti suhtautuvan *CompactOnline*-verkkójulkaisun suorana taltioimaan materiaalia.⁸² Puheeseen suhteutettuna tarkastelen Höcken reaktiota julkisuudessa aiheesta käytyyn keskusteluun (3.2) sekä puolueen virallisten kanavien ja puheenjohtajiston suhdetta AfD:n saamaan kritiikkiin (3.3). Tarkastelen lisäksi liittopäivävaalien jälkeen uudelleen käynnistynyttä keskustelua median osuudesta laajalti kritiikkiä herättäneen puheen lietsojana (3.4) sekä tuon yhteen miten aiheeseen liittyvät puolueen sisäiset ristiriidat sekä niihin tehdyt ratkaisut näyttäytyvät osana AfD:n nykyistä historiakäsitystä (3.5).

---

⁸⁰ ”Wir Deutschen sind das einzige Volk der Welt, das sich ein Denkmal der Schande in das Herz der Hauptstadt gepflanzt hat”. Vapaa suomennos. Björn Höcken puhe Dresdenissä *Junge Alternativen* tilaisuudessa 17.1.2017; Polke-Majewski, Karsten (2017): Björn Höcke greift unsere Identität an. *Die Zeit*, 18.1.2017. <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2017-01/afd-bjoern-hoecke-rede-holocaust-mahnmal-berlin>. Luettu 28.2.2020.

⁸¹ Höcke toimii oikeistosiiiven puheenjohtajistossa. *Der Flügel* (Siipi) -verkkosivut: <https://www.derfluegel.de>. Haettu 28.2.2020.

⁸² 17.01.2017: Dresdener Gespräche mit Björn Höcke. *CompactOnline*, 17.1.2017. <https://www.compact-online.de/kesseltreiben-gegen-hoecke-nach-dresdner-rede/>, Höcken puhe ajassa 57:00. Katsottu 28.2.2020.

Sosiaalisen median alustoista tarkastelen Höcken julkaisujen (Facebook ja Twitter) rinnalla osavaltiotason puheenjohtajana toimimisen kautta AfD Thüringenin tuottamia materiaaleja (Facebook, Twitter ja verkkosivut). AfD:n virallisten verkkoviestintä alustojen (Facebook, Twitter ja verkkosivut) ohessa tarkastelen puolueen puheenjohtajistossa vuonna 2017 toimineiden Jörg Meuthenin sekä Frauke Petryn⁸³ sosiaalisen median kanavia (Facebook ja Twitter). Aineiston rajaus kattaa vuoden 2017 alkaen 17. tammikuuta Höcken pitämästä puheesta.

3.1 Björn Höcken puhe Dresdenissä

Yleisön suosiosuhteuksista päätellen Björn Höcke oli toivottu puhuja *Junge Alternativen* järjestämässä tammikuuisessa tapahtumassa. Nuorisojärjestön luotsaamasta tilaisuudesta huolimatta, suorana lähetyksenä taltioitu tallenne näyttää yleisön koostuvan raikuvien aplodien sekä ”Höcke”-huutojen säestämänä varttuneemmasta väestöstä.

Höcke puhutteli yleisöään lämpimästi ”rakkaina ystävinä”, ”patriotteina” sekä ”kanssataistelijoina”. Puheen alkuosa muodostui pitkälti oikeistopopulismille perinteisestä poliittisesta puheesta, jossa muistutetaan hallituksen (CDU/SPD) tekemistä virheistä, pelotellaan pakolaisten ja maahanmuuttajien tuomasta turvallisuuspoliittisesta uhasta sekä muistutetaan syksyllä saapuvista vaaleista, joiden yhteydessä on ”viimeinen tilaisuus pelastaa isänmaa”. Vasta puheenvuoron loppupuolella Höcke toi mukaan henkilökohtaisen sekä samalla historiapoliittisen sävyn. Menneisyysuhteensa esittelyn hän aloitti nostamalla esimerkiksi kaupungin, jossa oli puhetta paraikaa pitämässä. Toisen maailmansodan aikana Dresden oli yksi Saksan pahimmin pommituksista kärsineistä kaupungeista, vaikka alueella ei sijainnut sotilaallisia tukikohtia. Hän pitää saksalaisten siviilien pommittamista sotarikoksena, joka on täysin verrannollinen Yhdysvaltojen Japanin Hiroshimaan ja Nagasakiin pudottamiin atomipommeihin. Kansallisen identiteetin ongelma on Höcken mukaan siinä, ettei saksalaisille annettu sodan jälkeen tilaa omien uhrien suremiseen, jolloin ainoaksi identiteettiä määritteleväksi piirteeksi jäi häpeä.

---

⁸³ Frauke Petry erosi puolueesta liittopäivävaalien jälkeisenä päivänä, joten hänen kohdallaan aineisto päättyy 26. syyskuuta 2017.

Raikuvien aplodien jälkeen päästiin puheen kiistanalaisimpaan osuuteen, kun Höcke nimitti Berliinissä sijaitsevaa Euroopan murhattujen juutalaisten muistomerkkiä häpeän muistomerkiksi. Hän perusteli ajatustaan sillä, ettei yksikään toinen kansa ole pystyttänyt pääkaupunkinsa keskeiselle paikalle muistomerkkiä muistuttamaan menneisyyden häpeästä. Nyt tätä Höcken mukaan ”häpeällisiä”, ”naurettavia” ja ”häijyjä” piirteitä omaavaa historiaa opetetaan kouluissa uusille ja taas uusille saksalaissukupolville. Höcke lisäsi, ettei yhdelläkään saksalaisella ole moraalista velvollisuutta harjoittaa ”itsensä kiusaamista”, vaan ainoastaan moraalinen velvollisuus Saksalle ja saksalaiselle kulttuurille.

Tulevien sukupolvien tähden saksalaisten olisi nyt rakennettava positiivinen suhde omaan menneisyyteensä ja ryhdyttävä taas olemaan ”oma itsensä”. Franz Josef Straußia mukaillen Höcke tahtoisikin jo luopua *Vergangenheitsbewältigungin* tuomasta muistinpoliitikasta, sillä se ainoastaan halvaannuttaa kansan. Naurettavaan muistinpoliitikkaan, jota vielä nykypäivänäkkin pidettiin arvossa, oli Höcken ajatusten mukaan saatava 180 asteen käänös heti, sillä aikaa ei enää ole tuhlattavaksi. Historiaa olisi tehtävä nyt ja heti, jotta tulevaisuudessa olisi jotakin toivoa. Tämän kaiken Höcke sanoo lukuisten suosionosoitusten, ”*Deutschland, Deutschland*” sekä ”me olemme kansa”⁸⁴ -huutojen siivittämänä.

Jos Höcken puhe herätti mediassa kriittisiä arvioita ja paheksuntaa, Dresdenissä tunnelma oli täysin toinen. Valtavien suosionosoitusten säestämänä Höcke joutui moneen otteeseen pyytämään yleisöltä hiljaisuutta, jotta pystyisi jatkamaan puhettaan. Ajatuksille löytyi siis ainakin Dresdenistä vastakaikua ja jos sieltä miksei myös muualta?

Ottaen huomioon Höcken taustan historianopettajana hänellä jos kenellä on poliitikkona oivallinen mahdollisuus, mutta varmasti myös ikävä taipumus tuoda menneisyys osaksi poliittista argumentointia. Vaikka puheessa esitetyt argumentit muistinpoliitikasta,

---

⁸⁴ ”Wir sind das Volk”. Poliittinen oikeisto on valjastanut alunperin DDR:n hallintoa vastaan osoitetuissa rauhanomaisissa maanantaimielenosoituksissa vuosina 1989-1990 käytetyn iskulauseen omiin tarkoituksiinsa. Hein, Franziska (2019): ”Wir sind das Volk” - Wie die Neue Rechte die Parole von 1989 benutzt. *Neues Deutschland*, 22.8.2019. <https://www.neues-deutschland.de/artikel/1124696.afd-und-pegida-wir-sind-das-volk-wie-die-neue-rechte-die-parole-von-benutzt.html>. Luettu 6.5.2020.

Vergangenheitsbewältigungin painolastista sekä 180 asteen käännöksestä halventavat Saksassa viimeisen 75 vuoden aikana tehtyä työtä kollektiivisen menneisyysuhteen käsittelyssä, ei ole lainkaan ennen kuulumatonta, että Saksasta löytyy Höcken ja laajemmin AfD:n tueksi vankka kannatus. Dresdenissä kuulluissa suosioinsoituksissa näkyi kyllästyminen niin Angela Merkelin johtamaan politiikkaan kuin kollektiivisesti koettuun häpeään. Moni saksalainen näkee, ettei ole enää vastuussa isovanhempiensa tai jopa isovanhempiensa vanhempien teoista. Höcken tarjoama vaihtoehto, jossa häpeä vaihtuu ylpeyteen antaisi mahdollisesti tilaa jopa tukahdutetulle surulle.

3.2 Häpeän muistomerkki sosiaalisessa mediassa

Björn Höcke on 2010-luvun populistipoliitikon elkein ottanut sosiaalisen median kanavat haltuunsa. Hän esittäytyy kanavillaan puolueen yleisen linjan mukaisesti: hyökkäävästi, tunteisiin vetoavasti, epäluuloisesti sekä omaten vahvan nationalistisen otteen. Sosiaalisen median kanavilla ahkerasti käytetyt tunnisteet, kuten esimerkiksi *#MutZurWahrheit* (rohkeutta totuuteen) sekä *#TrauDichDeutschland* (usko itseesi Saksa) yhdistyvät usein pilakuviin, joissa esiintyvät hallitus sekä maahanmuuttajat.

Facebook-sivullaan Höckellä on 74 tuhatta tykkäystä sekä Twitter-tilillä 39,7 tuhatta seuraajaa. Twitteriin Höcke on liittynyt syyskuussa 2014, mutta sattumaa tai ei hänen ensimmäinen julkaisunsa löytyy 17. tammikuuta 2017. Näin jälkepäin on hankala arvioida onko hän tosiaan sattumalta julkaissut ensimmäisen twiittinsä kyseisenä päivänä vai onko kyseessä harkittu viestinnällinen strategia, joka omalta osaltaan korostaisi Höcken vihkiytymistä Dresdenissä pitämänsä puheen teemoihin. Ensimmäinen 17. tammikuuta julkaistu twiitti oli nimittäin linkki suorana taltioituun, sittemmin kuuluisaksi nousseeseen puheeseen. Twitter-tilin aineisto on kerätty 28. helmikuuta 2020 ja tarkastellulta ajanjaksolta löytyi yhteensä kahdeksan julkaisua. Tarkastelen Twitterin ohessa Höcken Facebook-sivua, jolta materiaali on kerätty 4. maaliskuuta 2020 ja julkaisuja löytyi yhdeksän kappaletta.

Tarkastelen Höcken julkaisujen tukena Thüringenin AfD:n kanavista Twitteriä, Facebookia sekä verkkosivuja. Osavaltiotason toimijalla on Facebookissa yli 30 000 tykkäystä ja Twitterin puolella noin 11 800 seuraajaa. AfD Thüringenin julkaisema

materiaali on kerätty 4. maaliskuuta 2020 ja julkaisuja oli Facebookissa kaksi sekä Twitterissä ja verkkosivuilla molemmissa yksi. On huomioitava, että Höcken toimiessa puolueen osavaltiotason puheenjohtajana AfD Thüringenin tuottama materiaali on hyvin pitkälti puheenjohtajansa viitoittaman linjan tukemista sekä sosiaalisen median logiikan huomioiden laajalti Höcken julkaisujen jakamista eteenpäin.

Kanava	Facebook	Twitter	Verkkosivut
Björn Höcke	9	8	-
AfD Thüringen	2	1	1

Taulukko 1: Julkaisut verkossa 17.1.-31.12.2017.

Höcke mainosti Dresdenissä pitämäänsä puhetta 17. tammikuuta molemmilla sosiaalisen median kanavillaan, kannustaen kannattajiaan saapumaan paikalle. Tämä korostaa ajatusta sosiaalisesta mediasta apukeinona mainostaa poliittisia tilaisuuksia, käymättä kuitenkaan sen syvällisempää sisällöllistä keskustelua verkossa. Jo puhetta seuraavana päivänä Höcke joutui henkilökohtaisesti kommentoimaan aiheesta nousutta keskustelua. Alkuperäinen twiitti sisältää kuitenkin rikkinäisen linkin, joten sen sisältöä ei pääse näin jälkikäteen tarkastelemaan.

Dresdenin puheeseen liittyvää väärää tietoa Höcke pyrki avaamaan puheen jälkeisinä päivinä julkaisuilla, joissa korostui ”valemedian” tahallisesti luoma polemiikki, jonka perimmäisimpänä tarkoituksena oli vain ja ainoastaan haitata AfD:n menestystä tulevaisuudessa. Henkilökohtaisessa selityksessään Höcke kertoi olleensa hämmästynyt median reaktioista, joissa väitetään hänen suoraan kritisoineen Berliinin holokaustin muistomerkkiä. Väite on hänen mukaansa ”ilkeämielinen” sekä häpeällisesti väärin, mitä puheessa todellisuudessa tarkoitettiin. Höcke tähdensi, että kunnioittaa holokaustin muistoa ja pitää toisen maailmasodan aikana toteutettua juutalaisten kansanmurhaa kansallisesti häpeällisenä osana Saksan menneisyyttä.

Höcke täsmensi, että pyrki puheellaan ainoastaan herättämään laajempaa keskustelua onko häpeällisten tapahtumien muistamiseksi välttämätöntä pystyttää muistomerkkejä tai miksi saksalaiset ovat ylipäätään rakentaneet häpeän muistomerkin keskelle pääkaupunkiaan, vain muistaakseen menneisyyden rikokset. Höcke ei näe, että hänen

ajatuksessaan olisi mitään uutta, ikävää tai väärää. Lainaamalla Martin Walsnerin puhetta vuodelta 1998, Höcke kyseenalaisti häpeän ”monumentalisoinnin”:

”Berliinin holokaustin muistomerkistä käydystä keskustelusta jälkipolvet pääsevät lukemaan, miten sen ajan ihmiset tunsivat olevansa vastuussa menneisyyden ihmisten omastatunnosta. Pääkaupungin keskustan betonointi jalkapallokentän kokoisella painajaisella, häpeän monumentalisointi.”⁸⁵

Höcke arvioi menneisyydessä koetun häpeän ”instrumentalisoinnin” nykypäivän tarkoituksiin olevan jo lähtökohtaisesti väärin. Walsnerin puhetta lainaamalla Höcke pyrki korostamaan, ettei hän ole ensimmäinen mainitessaan Berliinin muistomerkin luoman häpeän aspektin. Täten hän selkeästi pyrki korostamaan puheensa teemojen omaavan ajallisia yhtymäkohtia menneeseen. Lisäksi Höcke mainitsi esimerkkinä häpeän neutraalista luonteesta liittopäivien asiakirjan maininnan, kuinka ”häpeän ja surun, ylpeyden ja ilon muistomerkit kuuluvat merkittäväksi osaksi uutta Saksaa sekä pääkaupunki Berliiniä”. Perusteena puheelleen Höcke pyrki herättämään keskustelua saksalaisten menneisyysuhteen luonteesta sekä siitä miten tämä häpeään pohjautuva menneisyys näyttäytyy osana nykysaksalaisten identiteettiä. Puheellaan Höcke korosti, että vaikka häpeä on osa Saksan historiaa, se on todellisuudessa vain pieni osa menneisyyttä.

Höcke nosti samalla esiin muistomerkin juutalaistaustaisen arkkitehdin Peter Eisemanin, joka jo muistomerkin pystyttämisen aikaan esitti kysymyksen siitä kuinka pitkään saksalaisten tulisi tuntee syyllisyyttä:

”Ihmiset eivät voi elää ikuisesti syyllisyyden kanssa, ja jos voisivat koko Saksa joutuisi yhteisesti kansakuntana käymään terapiassa.”⁸⁶

Kyky kohdata menneisyyden syyllisyys on Höcken ajatusten mukaan ominaista saksalaisille. Kirjoituksessaan hän kuitenkin korosti, kuinka tämä ainainen muistutus syyllisyydestä on ajanut saksalaiset tilanteeseen, jossa he eivät enää näe menneisyyden

---

⁸⁵ ”In der Diskussion um das Holocaustdenkmal in Berlin kann die Nachwelt einmal nachlesen, was Leute anrichteten, die sich für das Gewissen von anderen verantwortlich fühlten. Die Betonierung des Zentrums der Hauptstadt mit einem fußballfeldgroßen Alptraum, Die Monumentalisierung der Schande”. Vapaa suomennos.

⁸⁶ ”Man kann nicht mit Schuld leben. Wenn Deutschland das täte, müsste das ganze Volk zum Therapeuten gehen.” Vapaa suomennos.

merkkitekoja, kuten esimerkiksi kirjapainotaidon keksimistä, Martti Lutherin aloittamaa reformaatiota tai filosofien, runoilijoiden, säveltäjien ja keksijöiden maata, joka Saksa todellisuudessa on.

Kulttuurialan saavutusten jäädessä varjoon, saksalaisten kansallinen identiteetti rakentuu ainoastaan tietoisuudelle syyllisyydestä. Höcke mainitsi tämän teeman olleen puheensa ydin. Pelkkä tietoisuus syyllisyydestä ei luo kansalle tervettä identiteettiä vaan ainoastaan rikkinäisen, häpeään pohjautuvan olemuksen. Lopuksi Höcke liitti nykypäivän eli vuonna 2017 Saksassa laajalti keskustelua herättäneen pakolaiskriisin sekä maahanmuuttajien määrän kasvun kirjoitukseensa:

"Kaikille meille nähtävissä olevat integrointiongelmat tässä maassa (Saksassa) vaikuttavat myös rikkinäiseen identiteettiimme."⁸⁷

Vaikuttaa siltä, että Höcke pyrki perustelemaan harjoitetun maahanmuuttopolitiikan mahdottomuutta vetoamalla häpeän pohjalle rakennettuun kansalliseen identiteettiin. Vuosikymmeniä Saksassa vallinnut muistinpoltiikka, jonka keskiössä toimivien syyllisyyden ja häpeän ainainen muistaminen on jo rappeuttanut kansallista identiteettiä, haavoittuu entisestään, kun yhtälöön lisätään maahanmuutosta koituvat integrointiongelmat. Perustelu toimii aseena vallankahvassa jo vuosikymmeniä vaikuttaneiden valtapuolueiden (CDU, SPD) suuntaan: kansallisen identiteetin on annettu jo alunperin rakentua häpeälle ja nyt AfD:n mukaan epäonnistuneen maahanmuuttopolitiikan myötä sen annetaan heikentyä entisestään.

"Valemedian" levittämän disinformaation seurauksena Höcke ilmoitti Facebookin puolella 18. tammikuuta julkaistussa kirjoituksessa ryhtyvänsä oikeudellisiin toimenpiteisiin haitallisia sekä tahallisia häntä kohtaan osoitettuja väitteitä vastaan. Perusteeksi median tahalliselle provokaatiolle Höcke esitti lainauksen jo edesmenneeltä saksalaislehti *Der Spiegelin* perustajalta vasemmistovaikuttaja Rudolf Augsteinilta:

"Muiden kansakuntien kohdalla olisi tällainen menneisyyden käsittely vierasta. Aavistan, että tämä häpeämerkki on suunnattu pääkaupunkia ja Berliinissä uudelleen muotoutuvaa Saksaa vastaan. Ja kuitenkin ei uskalleta, vaikka lihakset pullistelevat,

---

⁸⁷ "Die für uns alle sichtbaren Integrationsprobleme in diesem Land resultieren auch aus dieser unserer gebrochenen Identität." Vapaa suomennos.

peläten New Yorkin lehdistöä ja haita lakimiesten vaatteissa, pitää Berliinin keskustaa vapaana tällaisesta kauheudesta.”⁸⁸

Vaikuttaa siltä, että sitaatilla Höcke pyrki rinnastamaan puheensa osaksi laajempaa jatkumoa, jossa pääkaupunkiin pystytetyn häpeän muistomerkin asemaa on oikeutetusti pohdittu. Augsteinin vuonna 1998 kirjoittamasta ”*Wir sind alle verletzbar*” — olemme kaikki haavoittuvaisia -artikkelista nostetussa sitaatissa korostuu saksalaisten erikoinen asema suhteessa muihin kansakuntiin, sillä Augstein epäili, että muille samankaltainen menneisyyden käsittely olisi vierasta. Lyhyesti Augsteinin *Der Spiegel*issä julkaistuun artikkeliin tutustuminen osoitti Höcken valinneen sitaatin hyvin tarkasti, sillä valinta edustaa selkeästi artikkelin terävintä tärkeä. Höcke ei avannut omassa julkaisussaan sen tarkemmin Augsteinin ajatusmaailmaa, joten tietyllä tapaa hän syyttämänsä median tavoin syyllistyy, jos ei nyt valheelliseen niin vähintäänkin harhaanjohtavaan kommentointiin.

Ensimmäinen merkki Höcken ja AfD:n puoluejohdon kiristyneistä väleistä näkyi 23. tammikuuta Facebookissa julkaistussa kirjoituksessa, jossa Höcke kertoi AfD:n liittovaltiotason puoluehallituksen (*Bundesvorstand*) antaneen päätöksen perua aloittamansa menettely Höcken erottamiseksi puolueesta. Päätös oli Höckelle mieleinen, vaikkei se ollutkaan lopullinen. Samalla hän esitti huolensa AfD:n sisällä käydyistä keskustelusta, jonka yhteydessä arvioitiin Dresdenin puheen vaikutuksia puolueen ulkoiseen imagoon sekä sisäiseen tasapainoon. Osa puoluetovereista pyrki kirjoituksen mukaan hyödyntämään keskustelusta aiheutunutta vastakkainasettelua ja monen käyttäneen tilannetta hyväkseen omissa valtataisteluissaan. Höcke toivoi kamppailun päättyvän ja AfD:n palaavan erilaisten mielipiteiden arvostamiseen, joka alkujaankin oli tehnyt puolueesta lyhyessä ajassa vahvan.

Viikko Dresdenissä pidetyn puheen jälkeen Höcke julkaisi Twitterissä kiitokset ”näinä vaikeina päivinä” saadusta tuesta. Tekstissä hän mainitsi asemansa olleen viime päivinä

---

⁸⁸ ”Anderen Nationen wäre ein solcher Umgang mit ihrer Vergangenheit fremd. Man ahnt, daß dieses Schandmal gegen die Hauptstadt und das in Berlin sich neu formierende Deutschland gerichtet ist. Man wird es aber nicht wagen, so sehr die Muskeln auch schwellen, mit Rücksicht auf die New Yorker Presse und die Haifische im Anwaltsgewand, die Mitte Berlins freizuhalten von solch einer Monstrosität.” Vapaa suomennos. Augstein Rudolf (1998): Wir sind alle verletzbar. *Der Spiegel*, 30.11.1998. <https://www.spiegel.de/spiegel/print/d-7085973.html>. Luettu 20.3.2020.

suuri sekä mediassa että valitettavasti myös puolueen sisällä. Samana päivänä Facebookissa julkaistussa kirjoituksessa hän avasi laajemmin tilannetta. Kirjoituksessa Höcke korostaa viime päivinä kokemaansa vihamielisyyttä sekä median suunnalta että myös oman puoleensa sisältä. Samalla Höcke vetosi kannattajiinsa, etteivät he osallistuisi puolueen sisäisiin valtataisteluihin. Hän tähdensi, ettei kiistassa ollut kyse yksittäisistä ihmisistä vaan laajemmasta kuvasta, jossa tärkeimpänä päämääränä toimivat kysymykset Saksan kansan jatkuvuudesta, kulttuurista sekä elintavoista. Höcke perusteli kantaansa korostamalla kuinka AfD:n rikkautena on voitu pitää ja tullaan varmasti tulevaisuudessakin pitämään sitä, että sen sisälle mahtuu monenlaisia erilaisia mielipiteitä. Kirjoituksen lopuksi hän korosti, että jokaisen olisi pidettävä huoli, ettei AfD:n vastustajat pääsisivät luomaan eripuraa puolueen sisälle. Katse olisi pidettävä tulevassa, sillä kuluva vuosi tulisi olemaan puolueen menestykselle käännteentekevä.

AfD Thüringenin verkkosivuilla julkaistiin 26. tammikuuta Höcken kirje Professori Volkhard Kniggelle, jonka johtama Buchenwaldin muistomerkkin säätiö oli perunut Höcken kutsun seuraavana päivänä järjestettävään holokaustin uhrien muistotilaisuuteen. Höcke ei maininnut em. kirjettä omilla sosiaalisen median kanavillaan. Hän korosti kirjeessä, kuinka säätiön kuva Dresdenin puheesta oli täysin väärä. Höcke perusteli näkemystään toistamalla Thüringenin osavaltion parlamentissa 25. tammikuuta pitämänsä puheen sisällön, jonka mukaan ei ollut kutsunut Berliinin holokaustin muistomerkkiä häpeälliseksi eikä tätä kautta halventanut uhrien muistoa. Höcke pyysi kirjeessään myös säätiön johtajan kahdenkeskiseen keskusteluun, jotta saisi korjattua häneen julkisuudessa liitetyt ikävät huhut.

Höcke mainitsi jo aiemmin tammikuussa ongelmastaan liittovaltiotasolla toimivan puoluehallituksen kanssa, mutta tarkempaa selvitystä siitä mitä keskusteluissa oli käyty läpi ei julkaistu sosiaalisen median kanavilla. 13. helmikuuta julkaistun twiitin yhteydessä esitellyllä videolla Höcke antoi lausunnon koskien AfD:n liittovaltiotason puoluehallituksen päätöstä. Vaikuttaa siltä, että Höcken julkaisuissa aiemmin toistunut puolueen yhtenäisyyden sekä tulevien vaalien korostaminen indikoi puolueen sisällä vaikuttaneita ristiriitoja. Korostamalla stabiilia ja sovitteluvaa luonnetta, Höcke pyrki

vahvistamaan asemaansa puolueen sisäisissä valtataisteluissa. Kamppailu päättyi kuitenkin Höcken tappioksi.

Julkaistulla videolla Höcke kommentoi AfD:n liittovaltiotason päätöstä erottaa hänet puolueesta.⁸⁹ Höcke ei kommentissaan viitannut suoraan mihinkään puheensa kohtaan tai nostanut esiin teemoja, jotka puheestaan johtivat puoluehallituksen päätökseen. Hän kuitenkin totesi osan puheensa sisällöstä osoittautuneen poliittisesti epäonniseksi ja korosti, ettei tarkoittanut puhetta millään tavalla puolueelle haitalliseksi. Höcke täsmensi, kuinka hänen puheensa oli ymmärretty tahallisesti väärin sekä nousseen kohun olleen täysin naurettava ja absurdi. Samalla hän kuitenkin alleviivasi, että puolueen olisi seistävä nyt ja tulevaisuudessa yhtenä rintamana ulkopuolista uhkaa vastaan. Hän ei videolla tahtonut dramatisoida tai nimetä yksittäisiä henkilöitä, mutta uskoi kuitenkin ”tietyn osan puoluetta” olevan vaarassa. Höcke korosti, että käänteentekeväna vaalivuonna 2017 AfD:lle olisi ensiarvoisen tärkeää vaalia yhtenäisyyttä ja ottaa iskut vastaan vahvoina, sillä Saksan tulevaisuuden suunta tultaisiin määrittelemään seuraavissa liittopäivävaaleissa.

Liittovaltiotason puolueeryhmän erottamispäätös sai Höcken sosiaalisen median kanavat hiljenemään Dresdenin puheeseen liittyvien aiheiden tiimoilta. Vielä 8. maaliskuuta Höcke julkaisi Facebook-sivullaan kirjoituksen, jossa käsiteltiin yhdysvaltalaisen *Wall Street Journal* -lehden tekemää haastattelua. Kirjoituksessa Höcke harmitteli lehden nostaneen aiheen uudestaan esiin viikkojen jälkeen ja totesi sen tarkoituksen täten olleen ainoastaan AfD:n kampanjatyöhön vaikuttaminen. Höcke mainitsi julkaisussa, ettei ole kommentoinut eikä aio enää vastaisuudessa tarttua historiapolitiisiin teemoihin, sillä nykyhetken ja tulevaisuuden ongelmat ovat akuutimpia. Menneisyyttä ei pitäisi käsitellä Höcken ajatuksen mukaan enää ollenkaan, sillä toimittajat yrittivät nämä teemat esiin nostaessaan ainoastaan asenteellisesti leimata hänet tai puolueen, eikä niissä ollut kyse kiinnostuksesta todellista tietoa kohtaan.

Päädyin Höcken sosiaalisen median kanavien tueksi tarkastelemaan Thüringenin osavaltiotason AfD:n verkkojulkaisuja, jotka osoittautuivat hypoteesin mukaisesti hyvin

---

⁸⁹ Tarkastelen puolueen päätöstä tarkemmin luvussa 3.3.

pitkälti Höcken sosiaalisen median julkaisujen myötäilemiseksi sekä kirjoitusten edelleen jakamiseksi. Kanavilla välittyi kuva turhia riskejä välttelevästä osavaltiotason toimijasta. Puheenjohtajana toimivalle Höckelle osoitettiin kyllä tuki, mutta liittopäivätason politiikkaa tai laajemmin puolueen käsityksiä esimerkiksi Höcken suunniteltuun erottamiseen ei lähdetty kritisoimaan. Ainoa täydennys Höcken sosiaalisessa mediassa jakamiin julkaisuihin oli AfD Thüringenin verkkosivuilla julkaistu Buchenwaldin muistomerkin säätöille osoitettu kirje. Sisällöltään kirje ei tarjonnut paljoakaan uutta materiaalia Höcken julkaisemien kirjoitusten rinnalle, mutta kirjeen ohessa selvinnyt tieto, että hänen pääsytään holokaustin muistopäivän tapahtumaan oltiin evätty oli täysin uusi.

3.3 Puolueen reaktio Höcken puheeseen

Kriittinen vaalivuosi takasi sen, että AfD:n oli puolueena otettava kantaa paikallistason toimintaan. Ennen vuoden 2017 läpimurtoa liittopäiville, AfD kipuili useaan otteeseen sisäisten ristiriitajensa selvittämisessä. Puolueen sisäisen skisman keskiössä toimii edelleen vielä liittopäiville nousun jälkeenkin ristiriitainen suhde äärioikeistoon.⁹⁰ Vaikka Björn Höcke edusti Dresdenin puheellaan omaa henkilökohtaista mielipidettään sekä ainoastaan AfD:n Thüringenin jaostoa, oli kansallisen tason puolue toimijoiden otettava kantaa julkisuudessa huomiota herättäneeseen keskusteluun. Erityisesti lähestyvät vaalit ja niiden alla saatu epätoivottu huomio, vaikutti näkyvän houkuttimena puolueen toimille reagoida puheesta nousseeseen kohuun.

Tarkastelen AfD:n Facebookin, Twitterin sekä verkkosivujen julkaisuja, joiden yhteydessä otettiin kantaa Höcken Dresdenin puheeseen. Suhteuttamalla puolueen reaktioita puheeseen pyrin rakentamaan mahdollisimman koherentin kuvan puolueen tavasta suhtautua menneisyyteen. Vaikka julkaisut eivät sisältäisi suoria

---

⁹⁰ Julkisessa keskustelussa on alkuvuodesta 2020 puhuttanut AfD:n oikeistosiipi *Der Flügel*. Oikeistosiiven toimet ovat herättäneet kiinnostusta Saksan turvallisuusviranomaisten keskuudessa ks. esim. *SZ.de* (2020): "Eine Warnung an alle Feinde der Demokratie". *Süddeutsche Zeitung*, 12.3.2020. <https://www.sueddeutsche.de/politik/afd-verfassungsschutz-fluegel-beobachtung-1.4841818>. Luettu 9.4.2020. Huhtikuun alussa 2020 myös AfD:n johto joutui ottamaan asiaan kantaa puheenjohtaja Jörg Meuthenin antaessa julkisuuteen selkeitä merkkejä siitä, että AfD:n tulisi puolueena päästä ns. ääriaineksista eroon ks. esim. Wehner, Markus (2020): Meuthens Schachzug ist nur der Anfang. *Frankfurter Allgemeine*, 6.4.2020. <https://www.faz.net/aktuell/politik/inland/afd-machtkampf-meuthens-schachzug-ist-nur-der-anfang-16713041.html>. Luettu 9.4.2020.

historiapolitiittisia ulottuvuuksia uskon, että se miten puolue rakentaa kohun jälkeen julkisuuskuvansa, kertoo paljon AfD:n sisäisestä arvomaailmasta. Puolueen virallisten kanavien lisäksi tarkastelen AfD:n puheenjohtajistossa toimineiden Jörg Meuthenin sekä Frauke Petryn henkilökohtaisia Facebook- ja Twitter-kanavia. Puheenjohtajien julkaisut tulevat toimimaan tukena puolueen virallisten kanavien tarkastelulle, mutta samalla koetan ennakkotiedoistani huolimatta arvioimaan löytyykö puheenjohtajiston sisältä yhteistä linjaa kohun käsittelylle. Ennakkotiedoillani tarkoitan tietämystäni jo ennen aineiston läpikäyntiä sen suhteen, että yleisesti Petry suhtautui Höcken puheeseen ankarammin ja lopulta erosikin puolueesta liittopäivävaalien jälkeen vedoten puolueen sisäisiin erimielisyyksiin. Tarkastelen puheenjohtajiston sosiaalisen median kanavia limittäin puolueen julkaisujen kanssa.

AfD:n Facebook-sivu on perustettu vuonna 2013 ja sillä on palvelussa yli 494 000 tykkäystä. Tarkastellulla ajanjaksolla puolueen sivuilta löytyi kolme julkaisua, joiden yhteydessä kommentoitiin Höcken puheen herättämää kohua. Twitteriin puolue on sen sijaan liittynyt jo syyskuussa 2012 ja sillä on palvelussa 159 000 seuraajaa. Julkaisuja tarkastellulta ajanjaksolta löytyi Twitter-tililtä kaksi kappaletta. Lisäksi puolueen verkkosivuilta löytyi kuusi julkaisua Dresdenin puhetta kommentoiden. Puolueen sosiaalisessa mediassa sekä verkkosivuilla julkaistava materiaali on kerätty 20. maaliskuuta 2020.

AfD:n puheenjohtajistossa edelleen vuonna 2020 toimivan Jörg Meuthenin Facebook-sivu on perustettu 30. marraskuuta 2015 ja hänellä on palvelussa yli 140 000 seuraajaa. Twitteriin Meuthen on liittynyt maaliskuussa 2016 ja hänellä on 65 300 seuraajaa. Tarkasteluni keskustelun kannalta on harmillista, että Meuthenin ensimmäinen julkaisu Twitterissä on tehty vasta 19. helmikuuta 2017. Tämän vuoksi hänen osuutensa kevättä 2017 tarkasteltaessa jää hyvin ohueksi. Tarkasteltuna ajanjaksona Meuthenin Facebook-sivulta löytyi ainoastaan yksi Höcken puhetta kommentoiva julkaisu. Meuthenin sosiaalisessa mediassa julkaistava materiaali on kerätty 21. maaliskuuta 2020.

Frauke Petry toimi AfD:n puheenjohtajana vuosina 2015-2017.⁹¹ Yleisesti Petryä pidettiin puolueessa maltillisemman linjan edustajana, hänen olleen loppuen lopuksi pettynyt puolueen kovaa oikeistolaista linjaa kohtaan.⁹² Petryn puolueesta eroamisen vuoksi aineisto hänen kohdallaan tulee vuoden 2017 osalta päättyään liittopäivävaalien jälkeisenä päivänä 26. syyskuuta 2017. Petry on liittynyt Twitteriin maaliskuussa 2013, palvelussa hänellä on 52 300 seuraajaa ja Facebook-sivulla 177 095 tykkäystä. Tarkasteltuna ajanjaksona Petryn sosiaalisen median kanavilta löytyi Höcken puhetta kommentoivia julkaisuja Facebookista kaksi sekä Twitteristä yksi. Petryn sosiaalisessa mediassa julkaisema materiaali on kerätty 21. maaliskuuta 2020.

Kanava	Facebook	Twitter	Verkkosivut
AfD	3	2	6
Jörg Meuthen	1	0	-
Frauke Petry*	2	1	-

Taulukko 2: Julkaisut verkossa 17.1.-31.12.2017. *17.1.-26.9.2017.

Sosiaalisen median nopeampoinen keskustelu vaatii poliittisilta toimijoilta aktiivista reagoitakykyä. Ensimmäinen Dresdenin puhetta kommentoiva kirjoitus julkaistiin AfD:n Facebook-sivuilla heti puheen jälkeisenä päivänä. Julkaisu oli jaettu kirjoitus Frauke Petryn henkilökohtaiselta sivulta, sitoen Petryn heti alusta alkaen puheenjohtajan ominaisuudessa käytyyn keskusteluun. Julkaisun pääpainona toimi Petryn kommentti, jossa Höcken toimia nimitetään rasisiteeksi puolueelle. Petryn Facebook-sivulla julkaistussa varsinaisessa keskustelussa nousi esiin kuinka Thüringenin osavaltiotasolla toimiva Höcke oli saanut laajalti kritiikkiä Berliinin holokaustin muistomerkkiä koskevasta lausunnostaan. Kirjoituksessa mainitaan, kuinka

⁹¹ Petry erosi liittopäivävaalien jälkeisenä päivänä puolueesta, toimien nykyään sitoutumattomana edustajana liittopäivillä.

⁹² Kokkonen Yrjö (2017): Vaihtoehto Saksalle -puolueen puheenjohtaja eroaa puolueesta — muitakin nimekkäitä lähtijöitä. *Yle*, 26.9.2017. <https://yle.fi/uutiset/3-9852876>. Luettu 20.3.2020.

AfD:n olisi seuraavaksi päätettävä haluaako se astua ”republikaanien”⁹³ vai FPÖ:n⁹⁴ tielle? Petry esitti, että puolueelle oli nyt vaihtoehtoina muodostua realistisesti varteenotettavaksi poliittiseksi liikkeeksi tai vastaavasti merkityksensä menettäneeksi puolueeksi. Julkaisussa korostuu puheenjohtaja Petryn rooli Höckeä kritisoivan rintaman kärjessä. Kirjoituksesta käy ilmi Petryn maininneen sooloilevan Höcken tuomasta taakasta puolueelle jo vuotta aikaisemmin. Dresdenin puheesta syntynyt keskustelu legitimoit täten Petryn jo aikaisemmin esittämän ajatuksen Höcken haitallisuudesta puolueen maineelle. Samalla kirjoituksessa todetaan turhanpäiväisiin kohuihin keskittymisen vievän aikaa AfD:lle tärkeiden asioiden selvittämisestä, kuten ongelmista euron, sisäisen turvallisuuden sekä maahanmuuttopolitiikan suhteen.

AfD:n liittovaltiotason puoluehallituksessa toimiva Alice Weidel toi mielipiteensä esiin puolueen verkkosivuilla julkaistussa kirjoituksessa, jossa Petryn julkaisun tapaan korostui ajankohtaisten ongelmien toimivan keskiössä puolueen agendalla. Weidel korosti kirjoituksessaan AfD:n tulevaisuusorientaatiota tarkoittaen, että puolueen tulee ehkäistä ja oikoa ei-toivottua kehitystä, eikä uudelleen käydä läpi menneisyyden virheitä. Kirjoituksessa mainitaan AfD:n äänestäjille olevan tärkeintä, että puolue antaa vastauksia ajankohtaisiin kysymyksiin, joissa vallassa olevat puolueet ovat epäonnistuneet. Weidel perusteli ajatustaan sillä, että Höcken sooloilevan puheen kaltainen turha, menneisyyteen haikaileva keskustelu on täysin tarpeetonta, haitallista sekä lisäksi hankaloittaa kansalaisten keskuudessa kasvavaa hyväksyntää puoluetta kohtaan.

Puheenjohtajiston suhtautumistapoja verratessa, Meuthenin reaktio puheesta nousseeseen kohuun on täysin toisenlainen. Meuthen syytti Facebook-sivullaan julkaistussa kirjoituksessa saksalaista mediaa tahallista väärinymmärryksestä sekä kohun synnyttämisestä. Puheen saama huomio oli Meuthenin mukaan liioiteltua. Tässä

---

⁹³ *Die Republikaner*, Saksassa 1980-luvulla vaikuttanut oikeistopuolue, joka ei kuitenkaan lopulta koskaan noussut Saksan liittopäiville. Ks. esim. Art, David: *The politics of Nazi past in Germany and Austria*. Cambridge University Press, New York 2006.

⁹⁴ *Freiheitliche Partei Österreichs*, oikeistokonservatiivinen Itävallan vapauspuolue, joka on toiminut Itävallassa useaan otteeseen hallituksessa aivan viime vuosiin saakka. Ks. esim. Art, David: *The politics of Nazi past in Germany and Austria*. Cambridge University Press, New York 2006.

lehdistön itse aiheuttamassa skandaalissa näkyi Meuthenin ajatuksen mukaan vahvasti eri medioiden omat poliittiset sidokset. Meuthen nosti Höcken tavoin esimerkiksi *Der Spiegelin* perustajan Rudolf Augsteinin, joka sai ilman median osoittamia syytöksiä kirjoittaa sisällöltään samankaltaisia kommentteja vain siksi, että omasi ns. oikeanlaisen (vasemmistolaisen) maailmankatsomuksen. Meuthen katsoi, ettei Höcke tahtonut puheellaan halventaa holokaustin muistoa, mutta tähdensi, että Saksan kaltaisessa demokraattisessa maassa tulisi olla kaikilla oikeus käsitellä myös arkaluonteisia aiheita.

Jo Höcken sosiaalisen median kanavilla ilmi tullut puolueen sisäisten suhteiden kiristyminen näkyi AfD:n kanavilla ensimmäisen kerran 23. tammikuuta julkaistun lyhyen ilmoituksen yhteydessä. Twitterissä julkaistussa kirjoituksessa mainittiin Höcken ulostulon vahingoittaneen puolueen mainetta ja, että tarpeelliset sääntelytoimenpiteet (*Ordnungsmaßnahmen*) puolueen sisällä oli aloitettu. Puolueen verkkosivuilla samana päivänä julkaistussa tiedotteenomaisessa tekstissä avattiin sääntelytoimenpiteihin johtanutta tapahtumakulkua. Kirjoituksessa mainittiin, kuinka Höckettä vastaan koituvia toimenpiteitä tulisi tarkastelemaan oikeudellisten sekä poliittisten näkökantojen kautta.

AfD:n liittovaltiotason puoluehallituksen jäsen Dirk Driesangin kommentti jatkoi puolueen sisällä vallinnutta ristiriitaista suhtautumista Höcken puheesta nousseeseen kohuun. Driesang vaati kirjoituksessaan laajempaa puheen sisältöön liittyvää substanssikeskustelua, jatkaen, ettei puolueen sisällä tulisi kiistellä kuka on Höcken puolella ja kuka vastaan, vaan tarkastella millaiset periaatteet ja olemus puolueella tulisi nyt ja tulevaisuudessa olla. Facebookissa julkaistuun kommenttiin oli liitetty linkki pidempään kirjoitukseen, mutta valitettavasti se on aineistoa kerätessä ehditty poistaa.

Keskustelu Höcken erottamisesta puolueesta avattiin AfD:n Facebook-sivulla 13. helmikuuta. Julkaisussa kerrottiin AfD:n liittovaltiotason puoluehallituksen tehneen päätöksen aloittaa erottamismenettely Höckettä vastaan. Kirjoituksessa korostettiin, kuinka suunniteltu toimenpide oli toteutettu perusteellisen oikeudellisen sekä poliittisen arvioinnin jälkeen. Päätös oli tehty tarvittavalla 2/3 enemmistöllä ja toimenpide oli katsottu sopivaksi katsoen Höcken Dresdenissä 17. tammikuuta 2017 pidettyä puhetta. Prosessin olisi kuitenkin lähdettävä liikkeelle AfD:n Thüringenin osavaltiotason

”oikeusistuimen” (*Landesschiedsgericht*) hyväksynnästä. Saman sisällön omaavat julkaisut oli lisätty puolueen Twitter-tilille sekä verkkosivuille samana päivänä.

AfD:n puheenjohtajistosta Meuthen ei kommentoinut annettua päätöstä sosiaalisen median kanavillaan. Hän kertoi kuitenkin samana päivänä antamassaan haastattelussa, että äänesti erottamismenettelyn aloittamista vastaan ja oli täten osa puolueen vähemmistöä.⁹⁵ Petry esiintyi aiheen tiimoilta alusta alkaen sosiaalisessa sekä perinteisessä mediassa vanhemmin, tuomiten Höcken olevan rasite puolueelle.⁹⁶ Petry samaten jakoi omalta tililtään sekä Facebookin että Twitterin puolella puolueen virallisilla kanavilla julkaistuja materiaaleja.

Jo Höcken julkaisuja tarkastellessa vaikutti vahvasti siltä, että AfD:n sisäinen ilmapiiri kiristyi entisestään Dresdenin puheen jälkeisessä mediamyllerryksessä. Vaalivuoden perspektiivistä katsottuna puolueella oli vahva intressi ottaa aktiivisesti kantaa puheesta nousseeseen kohuun sekä Höcken asemaan puolueessa. Vaikuttaa siltä, että vaalien lähestyessä puolueen julkisen imagon katsottiin olevan vaarassa mediassa alati kasvavan kritiikin vuoksi. Täten voi arvioida vaalivuoden varmasti vaikuttaneen puolueen tekemään erottamispäätökseen. Jälkiviisaana voi toki pohtia, minkälaisia vaikutuksia kohulla oli todellisuudessa AfD:n kannatukseen. Sosiaalisen median keskusteluista näkyi, että Höcken puhe sai osakseen myös vastakaikua. Tämän valossa ei olisi kovinkaan erikoista, jos AfD:n kannatus olisi tietyissä kansallismielisissä piireissä jopa kasvanut.

AfD:n liittovaltiotason puoluehallituksen antama päätös Höcken erottamisesta saattoi hyvin vaikuttaa hänen Dresdenin puheeseen liittyvien ulostulojen hillitympään linjaan. Kasvavien kannatusennusteiden sekä syksyn liittopäivävaalien lähestyessä puolueella ei ollut yksinkertaisesti varaa ottaa riskiä joutua alati selittelemään Höcken sanomisia. Puheeseen liittyvien sosiaalisen median julkaisujen vähyyden nimissä, Höcke näytti

---

⁹⁵ Phoenix (2017): AfD-Parteiausschlussverfahren gegen Björn Höcke: Jörg Meuthen im Interview am 13.02.2017. <https://www.youtube.com/watch?v=oXTVnFhKpms>. Katsottu 21.3.2020.

⁹⁶ Ks. esim. Zeit Online (2017): Petry bezeichnet Höcke als Belastung für die AfD. *Die Zeit*, 18.1.2017. <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2017-01/alternative-fuer-deutschland-bjoern-hoecke-kritik-frauke-petry>. Luettu 21.3.2020.

ymmärtäneen puolueenjohdon viestin. Vaikka hän mainitsikin maaliskuussa julkaisemassaan kirjoituksessa, ettei aio enää kommentoida historiapolitiittista tematiikkaa tulevaisuudessa, ei tämä näin jälkeinpäin tarkasteltuna aivan onnistunut.

Höcken erottamisprosessin aloittamisen jälkeen, AfD:n verkkosivuilla 26. helmikuuta julkaistu kirjoitus on ainut puolueen julkinen kommentti, jossa käytiin lyhyesti läpi alkuvuoden vaikutusta puolueen sisäiseen ilmapiiriin. Kirjoituksessa mainittiin, että viime aikainen keskustelu oli vienyt huomion pois puolueen keskeistä historiallisesta tehtävästä luoda ”uskottavaa politiikkaa isänmaallemme”. Puolueen toiminnan keskiössä tulisi vastaisuudessa näkyä ainoastaan tähtääminen loppuvuodesta järjestettäviin liittopäivävaaleihin. Kirjoituksessa AfD:n liittovaltio- sekä osavaltiotason johtajat kehottivat kaikkia suuntaamaan katseensa tulevaisuuden taisteluun vallassa olevia puolueita vastaan. Äänestäjille olisi parhaimmalla mahdollisella tavalla kyettävä osoittamaan, että vain AfD kykenisi vastaamaan maahanmuuttoon, sosiaalipolitiikkaan, eurokriisiin sekä moneen muuhun ”kohtalon kysymykseen”.

Osasin odottaa ennakkoon tietämieni faktojen perusteella miten Dresdenin puheesta noussut kohu tulisi vaikuttamaan puolueen sisäisten ristiriitojen syvenemiseen. Se miten vähän aihe todellisuudessa näkyi AfD:n ja sen toimijoiden kanavilla, yllätti kuitenkin täysin. Koko kevään aikana Dresdenin puheeseen liittyvät julkaisut puolueen kanavilla ovat sormilla laskettavissa. Vaikuttaa siltä, että julkinen hiljaisuus indikoi puolueen sisällä käytyä raskasta kamppailua, jota ei haluttu tuoda kannattajien tietoisuuteen. Julkaisuissa toistunut yhtenäisen rintaman korostaminen, alleviivaa vaikutelmaa vain entisestään.

AFD:n virallisilla kanavilla näkyi vahvemmin Petryn edustama, Höckeä kohtaan tiukemmin suhtautuva linja. Kanavilla ei jaettu Meuthenin Höckeä puolustelevia kirjoituksia tai edes molempien edustamaa kantaa, jossa mediaa syytettiin turhan skandaalin luomisesta ja tahallisesta väärinymmärtämisestä. Sosiaalisen median kanavia sekä liittovaltiotason puoluehallituksen päätöstä tarkasteltaessa näyttäisi siis siltä, että Petryn edustama kanta olisi saanut puolueessa laajemmin jalansijaa. Sinänsä puolueen liittovaltiotasolla käyty keskustelu Höcken erottamisesta oli jokseenkin turha, sillä toukokuussa 2018 AfD:n Thüringenin tuomioistuin päätti, että Höcke saa pitää

paikkansa puolueessa.⁹⁷ Toisaalta tilanne puolueen sisällä oli toukokuussa 2018 täysin eri liittopäiville nousun sekä Petryn eroamisen jälkeen. Kuitenkin se, että Höcken kaltainen henkilö sai jäädä osaksi puoluetta kertoo laajalti AfD:n todellisesta ajatusmaailmasta.

3.4 Jälkipyykki: Valemedia ja uhriutuminen

Häpeän muistomerkki nousi Saksassa uudestaan otsikoihin liittopäivävaalien jälkeen syksyllä 2017 kun provokatiivisista teoksistaan tunnettu taiteilijakollektiivi Poliittisen kauneuden keskus (*Zentrum für Politische Schönheit*) rakennutti Höcken kotitalolta näköetäisyydelle oman häpeän muistomerkkinsä, joka koostui Berliinin holokaustin muistomerkkiä muistuttavista betonisista rakennelmista.⁹⁸

Taiteellinen protesti herätti sosiaalisessa mediassa keskustelua erityisesti Höcken omilla tileillä sekä AfD Thüringenin kanavilla. AfD:n virallisilla kanavilla tai puheenjohtaja Jörg Meuthenin⁹⁹ sosiaalisen median julkaisuissa ei sen sijaan enää tässä vaiheessa otettu kantaa häpeän muistomerkkiin liittyvään keskusteluun. Ainut maininta AfD:n pääkanavilla löytyi puolueen verkkosivuilla julkaistussa kirjoituksessa, jossa André Poggenburg Saksi-Anhaltin osavaltiosta otti laajemmin kantaa Höcken perheen kokemaan häirintään. Poggenburg kritisoi Saksan oikeusvaltioperiaatteen murentuneen sen seurauksena, kun viranomaiset olivat hyväksyneet niin laajamittaista häirintää ja vakoilua, jonka uhriksi Höcken perhe oli joutunut. Kirjoituksessaan hän perusteli ajatustaan sillä, että Saksassa ei-vasemmistolaista näkemystä edustavat ihmiset ovat vapaata riistaa erinäisille henkisen sekä fyysisen väkivallan teoille. Poggenburg odotti poliisin ja muiden valtion viranomaisten tarttuvan näihin radikaaleihin oikeusvaltioperiaatteita halveksuviin tekoihin ja toivoi puoluerajat ylittävää yhteistyötä, jotta häirintä saataisiin loppumaan.

---

⁹⁷ Steffen, Tilman (2018): Björn Höcke darf in der AfD bleiben. *Die Zeit*, 9.5.2018. <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2018-05/afd-thueringen-bjoern-hoecke-parteiausschluss-ablehnung>. Luettu 21.3.2020.

⁹⁸ Zeit Online (2017): Initiatorin des Holocaustmahnmals für Nachbau vor Höckes Haus. *Die Zeit*, 22.11.2017. <https://www.zeit.de/gesellschaft/zeitgeschehen/2017-11/zentrum-fuer-politische-schoenheit-holocaust-mahnmal-bjoern-hoecke-lea-rosh>. Luettu 20.3.2020.

⁹⁹ Aikaisemmin (3.3) tarkastelin myös puheenjohtajana toimineen Frauke Petryn sosiaalisen median julkaisuja, mutta marraskuussa 2017 hän oli jo eronnut puolueesta.

Pääasiallisesti jo keväällä keskusteluissa toistunut ajatus median roolista skandaalin keskiössä näkyi vahvasti syksyn kirjoituksissa. Mediaan kohdistuva kritiikki sai sosiaalisessa mediassa myös uusia sävyjä, sillä Höcken ikkunan alle ilmestynyt muistomerkki sai toimittajat liikkumaan ja kuvaamaan hänen kotitalonsa läheisyydellä. Höcken sekä AfD Thüringenin kanavilla tämän toimittajien läsnäolon katsottiin häiritsevän perustavanlaatuisesti Höcken perheen elämää. Median lisäksi skandaalin leviämisen mahdollistajina nähtiin keskeisessä roolissa poliittiset vastustajat, erityisesti vasemmistovaikuttajat. AfD Thüringen syytti Twitter-kanavallaan julkaistussa kirjoituksessa Thüringenin osavaltio pääministerin Bodo Ramelowin (*Die Linke*) osallistuneen julkiseen ajojahtiin Höckettä vastaan retwiittaamalla videon, jossa taiteilijakollektiivi rakennuttaa pienoismuistomerkkiään. Julkaisussa todettiin osavaltio presidentin vahingoittaneen käytöksellään tahallisesti instanssinsa mainetta. Myös Thüringenin osavaltio parlamentissa toimiva Stefan Möller otti jo aikaisempien julkaisujen tavoin kantaa Höcken kokemaan häirintään, toivoen perheen yksityisyyden tulevan vastaisuudessa kunnioitetuksi.

Tukea Höcken perheen kokemalle häirinnälle löytyi myös AfD:n ulkopuolelta. Höcke jakoi Facebook-sivullaan Thüringenin juutalaisneuvoston jäsenen Reinhard Schrammin kommentin, jossa kritisoitiin poliitikon kotitaloon kohdistunutta protestia. Samoin kiitoksensa saivat muiden puolueiden edustajat, jotka olivat pitäneet tärkeässä arvossa suojella Höcken perheen yksityisyyttä, erityismaininnan kirjoituksissa sai Thüringenin osavaltio parlamentin presidentti Christian Carius (CDU). Höcke tahtoi sosiaalisessa mediassa julkaisemillaan kiitoksilla korostaa, että erilaisista näkemyksistä huolimatta em. reaktiot näyttivät, kuinka yhteisesti Saksassa arvostettiin ihmisarvoa sekä oikeusvaltioperiaatteita. Kontaktin sosiaalisen median kanavia seuraaviin äänestäjiin, Höcke otti kiittämällä sydämellisesti viime aikoina saamistaan solidaarisuuden osoituksista kuukausia kestäneen ahdistelun keskellä.

Henkisen tuen lisäksi AfD Thüringenin Facebook-sivuilla jaettiin pahimman mediamyllerryksen keskellä kirjoitus, jossa pyydettiin kannattajilta nuoren kasvavan puolueen toimintaan varoja, jotta pienellä puolueella olisi mahdollisuuksia taistella isompiaan vastaan. Kirjoituksessa kerrattiin, kuinka Höcke perheineen oli viime

kuukausina joutunut epäinhimillisen kohtelun uhriksi, joka muistutti (Saksan) historian pimeimmistä ajoista. Julkaisussa nousi esiin jo keväällä esiintynyt ajatus median roolista kohun lietsojana. Höcke oli täysin syyttömänä joutunut taiteilijakollektiivin toimesta laajamittaisen häirinnän kohteeksi ja media oli liittynyt aktiivisesti tähän kiusaan mukaan. Kirjoituksessa korostettiin jokaisen pienenkin lahjoituksen olevan arvokas oikeustaistelussa Höcken perheen puolesta epäoikeudenmukaisuutta sekä samalla myös vasemmistoradikalismia vastaan.

Syksyllä 2017 keskustelu pienoismuistomerkin ympärillä oli selkeästi sosiaalisessa mediassa vähäisempää. Keskustelua ei liitetty osaksi tammikuista puhetta, vaan pikemmin yhdeksi esimerkiksi siitä, kuinka AfD:n toimijoita ja samalla toimintaa pyritään ulkoapäin haavoittamaan. Syksyn keskustelu ei ollut omalle tutkielmalleni yhtä hedelmällistä verrattuna keväällä käytyyn polemiikkiin, joka lopulta johti AfD:n osavaltiotason puolueyhmän päätökseen erottaa Höcke puolueesta. Pidän tärkeänä, että tarkastelin koko vuotta 2017 vaalivuoden näkökulmasta, mutta olettamuksena oli ennen aineistoon tutustumista, että keskustelu Höcken asemasta puolueessa olisi noussut vahvemmin esille syksyn liittopäivävaalien aikaan. Tämä olettaus ei käynyt toteen ja vaikuttaakin siltä, että puoluejohdon erimielisyyksistä huolimatta, Höcken puheita pidettiin puolueelle haitallisina, eikä aihetta haluttu tieteen tahtoen nostaa esiin. Tätä ajatusta tukee se, ettei AfD tai puheenjohtajisto kommentoinut virallisilla sosiaalisen median kanavillaan pienoismuistomerkkiä tai Höcken perheen kokemaa häirintää millään tavalla.

Vaikka syksyn keskustelu ei tuonut uudenlaisia näkökantoja keväällä käytyyn polemiikkiin, sain kuitenkin vahvistuksen laajemmalle AfD:n harjoittamalle keskustelulle, jonka yhteydessä toistuivat ajojahdin, median tahallisesti aiheuttaman skandaalin sekä poliittisten vastustajien kampitusyritysten korostaminen. Vaikuttaa siltä, että puolue pyrki parhaansa mukaan kääntämään julkisen keskustelun pois todellisesta ongelmasta — Höcken puheesta. Vaikka Petry keväällä 2017 suhteellisen nopeasti toi julki mielipiteensä Höcken tuottamasta mainehaitasta puolueelle, loppupeleissä tehdyt toimet jäivät hyvin näennäisiksi. Tätä korostaa erityisesti se, ettei Höcke lopulta joutunut eroamaan puolueesta keväällä 2018 tehdyn päätöksen seurauksena.

AfD:n eri toimijoiden sosiaalisen median kanavia tarkastellessa Facebook osoittautuu selkeästi tavoitteellisemmaksi sekä selkeämmin toteutetuksi viestintäkanavaksi. Kantaottavuus sekä mahdollisuus luoda pitkiäkin kirjoituksia toimii paremmin osana Facebookia kuin Twitteriä, kirjoituksiin rajatun merkkimäärän vuoksi. Tähän vaikuttaa myös Facebookin ns. kansanomaisempi luonne. Verkkosivujen heikoista vuorovaikutusmahdollisuuksista huolimatta, niiden laajempi käyttö jatkona sosiaalisen median julkaisuille oli hyvin yleistä. AfD:n verkkosivuilla julkaistuissa kirjoituksissa toimi vahva henkilökohtaisuuteen vetoava vire, sillä yksittäiset kirjoitukset oli liitetty vahvasti osaksi kirjoittajan ajatusmaailmaa. Ulkoapäin tarkasteltuna tämä antaa puolueelle ambivalentin mahdollisuuden, joko korostaa epähierarkkisuutta ja kaikkien yhtäläistä mahdollisuutta päästä puolueessa ääneen tai sysätä yksittäisten toimijoiden lausunnot ainoastaan heidän omille harteilleen.

Sosiaalisen median luonteen lupaama vuorovaikutteisuus ei toteutunut lainkaan tarkastelemallani ajanjaksolla AfD:n toimijoiden kanavilla. Poliitikot eivät ottaneet henkilökohtaisilla kanavillaan millään tapaa osaa julkaisujen kommenttiosioissa käytyihin keskusteluihin tai osoittaneet julkaisuillaan ottavansa osaa keskusteluun laajemmin. Ainoastaan Höcken julkaisemat lyhyet kiitokset seuraajiltaan saadusta tuesta osoittivat löyhän kontaktin rakentamista seuraajiin. Tarkastellulla ajanjaksolla Twitter toimi eri kanavia tarkasteltaessa hyvin pitkälti ainoastaan informaation levittäjänä, sillä julkaisuihin liitettiin lähes poikkeuksetta linkki pidempään Facebookissa tai verkkosivuilla julkaistuun materiaaliin.

3.5 Menneisyyden painoarvo — puheesta nousseen kohun vaikutus?

Höcken Dresdenin puhe ei ollut ensimmäinen eikä jäänyt viimeiseksi esimerkiksi AfD:n toimintaa, arvoja sekä menneisyssuhdetta jokseenkin antisemitistisenä kuvaavana ulostulona. Puhumalla häpeästä holokaustin muistomerkin yhteydessä Höcke liittyy ajatuksensa osaksi laajempaa oikeistokonservatiivien jatkumoa, jonka yhteydessä on pyritty hälventämään saksalaisten toisen maailmansodan jälkeen kokemaa häpeää. Samalla tematiikka sopii 1980-luvun *Historikerstreit*in yhteydessä käytyyn keskusteluun saksalaisten kokemasta häpeästä, sovittelun riittämisestä sekä holokaustin kauheuksien sulkemisesta saksalaisuuden ulkopuolelle.

AfD:n virallisilla sosiaalisen median kanavilla ilmennyt asenne Dresdenin puheen jälkeistä keskustelua kohtaan osoittaa, ettei puolue väitteistä huolimatta piitannut tosissaan Höcken puheen luomasta historiakuvasta. Vaikuttaa siltä, että puhetta pidettiin mainehaittana tulevia liittopäivävaaleja tarkastellessa, mutta puolueen keskusteluissa ei todellisuudessa otettu kantaa puheen sisältöön sen tarkemmin. Lähestyvien liittopäivävaalien lisäksi suhtautumistavassa näkyvät puolueen sisäiset ristiriidat, jotka osittain raukesivat liittopäivävaalien jälkeisenä päivänä Frauke Petryn jättäessä puolueen.

Puoluejohto oli Petryn vetämänä tuominnut Höcken puheen, nimittäessään häntä ”painolastiksi” tai haitaksi puolueen maineelle. Sosiaalisen median julkaisuja tarkasteltaessa ei kuitenkaan löytynyt suoraa Höcken sanojen tuomitsemista. Toisin sanoen vaikuttaa vahvasti siltä, ettei puolue ottanut kantaa nimenomaan Höcken puheen sisältöön vaan laajemmin puheesta syntyneeseen kohuun. Puolueessa kyllä huomioitiin Höcken tuottama mainehaitta, mutta ei puheen sisällöllistä antisemitismiä ja epäkunnioitusta. AfD:n Höckeä kohtaan osoittamaa kritiikkiä pehmentää entisestään se, että puheenjohtajistosta Jörg Meuthen esiintyi julkisuudessa Höckeä puolustelemaan sävyyn, syyttäen mediaa tahallisesti luodusta skandaalista.

Petryn ero liittopäivävaalien jälkeen viimeisteli puolueen jo toimillaan osoittaneen suunnan: Höcken ja hänen kanssa-ajattelijoidensa toimet hyväksytään osana puolueen ajatusmaailmaa. Vaikka kaikki puolueen jäsenet eivät yhtyisikään hänen puheidensa kaltaiseen ajatteluun, AfD:n arvomaailmasta kertoo paljon se, ettei puhetta lähdetty julkisuudessa sen laajemmin tuomitsemaan. Huomionarvoista on myös se, että vaikka Höcke puoluehallituksen päätöksellä erotettiin kansallisella tasolla puolueesta, hän jatkoi aktiivisena toimijana sosiaalisen median välityksellä jakamalla puolueen materiaaleja vaalien lähestyessä sekä osallistuessaan Thüringenin osavaltiotasolla myös puhetilaisuuksiin.

Petryn erottua puolueen johtoon Meuthenin rinnalle nousi Alexander Gauland, joka on Höcken tavoin tullut tunnetuksi saksalaisten muistinpoliitikkaa kommentoivista puheistaan (1). Petryn lähdettyä AfD:n puheenjohtajistosta lähti kärki, joka olisi Höckelle ja hänen kaltaisilleen ajattelijaille osoittanut, ettei puolue suvaitse

antisemitistisiä puheita. Aika tulee näyttämään miten puolueessa edelleen jylläävät ristiriidat saadaan ratkaistuiksi. Erityisesti oikeistosiipi *Der Flügelin* asema Saksan sisäpoliittisen kentän turvallisuushkana tulee varmasti lähitulevaisuudessa vaatimaan vastuuta AfD:ltä.

Höcke nosti sosiaalisen median kanavillaan nopeasti puheen jälkeen esiin, ettei aio enää vastaisuudessa ottaa julkisesti kantaa historiaan liittyviin aiheisiin. Historiapoliittisesta kommentoinnista kieltäytyminen johtui pitkälti siitä, että sanojensa mukaan media oli vääristellyt hänen puhettaan, luoden siitä turhan skandaalin. Höcke ei tarkastelemallani ajanjaksolla missään vaiheessa katunut sanomisiaan tai edes yrittänyt syvemmin selittää ulostuloaan. Hän nopeasti ulkoisti puheesta nousseen kohun syyn aiheita vääristäneelle medialle. Historiallisten teemojen jäädessä taakse, niin Höcke että puolueen muut toimijat korostivat AfD:n tulevaisuusorientoitunutta luonnetta.

Vaikuttaa siltä, että Höcke oli puhetta pitäessään valinnut sanansa tarkoin. Puheen kriittisimmän Berliinin holokaustin muistomerkkiin liittyvän osuuden omatessa valitun sanamuodon mukaisesti kaksoismerkityksen, hän kykeni rakentamaan itselleen suojamuurin syytöksiä vastaan. Lauseen voi tulkita kahdella tapaa: joko puheessa mainittiin muistomerkin muistuttavan häpeästä tai vastaavasti muistomerkin itsessään merkitsevän häpeää. Ymmärsi lauseen merkityksen miten tahansa, Höcke kuitenkin rakentaa menneisyyskuvallaan historiapoliittista narratiivia, jossa saksalaisten ainoana mahdollisuutena on hävetä historian tapahtumia. Nyt Höcke ja laajemmin AfD olisivat valmiita muuttamaan suunnan, jossa menneisyysuhteen keskiöön nostettaisiin ne kulttuurin, tieteen ja taiteen toimijat, jotka *Vergangenheitsbewältigungin* viitoittamassa menneisyysuhteessa ovat jääneet häpeän alle.

Höcken luoma narratiivi on luonnollisesti kärjistetty ja provokatiivinen. Kävely Berliinin keskustassa osoittaa hyvin nopeasti Höcken argumenttien pitämättömyyden. Kivenheiton päässä Berliinin holokaustin muistomerkiltä löytyy esimerkkejä Saksan historian eri aikakausilta, jotka muistuttavat menneisyyden merkkihenkilöistä, voitoista ja onnistumisista. Täten näyttäytyy jokseenkin selvänä, että Höcken vaatimus ns. Saksan hyvien tekojen korostamisesta toteutuu jo saksalaiseen katukuvaan tutustuessa.

Yksinkertaistamalla, rajaamalla ja provokaatiolla rakennettu historiakuva maalaa yksipuolisen kuvan Saksassa käydystä julkisesta menneisyyskeskustelusta sekä historiasuhteesta. Sosiaalisen median julkaisuissa korostui historiallinen jatkumo, johon Dresdenin puheen sisältämät ajatukset pyrittiin liittämään. Vaikuttaa siltä, että jatkumoa korostamalla Höcke pyrki hälventämään omaa asemaansa negatiivista mainetta niittäneessä keskustelussa. Nostamalla esiin henkilöitä (Augstein, Walsner ja Eiseman), jotka olivat esittäneet erinäisissä yhteyksissä samankaltaisia ajatuksia Berliinin holokaustin muistomerkin symboloimasta häpeästä Höcke pyrki osoittamaan puheidensa maltillisuuden. Jos vasemmisto- ja juutalaisvaikuttaja olivat esittäneet samankaltaisia ajatuksia jo kauan ennen häntä, putoaisi median puheesta esittämä oikeistoradikalismiin viittaava kritiikki. Höcke maalasi syytöksillään kuvaa mediasta, joka oli valmis kuulemaan samankaltaisia kommentteja liberaalivasemmistolta, mutta tuomitsi heti ”isänmaallisen kansaansa rakastavan henkilön esiin tuoman kritiikin”. Jatkumoa korostamalla Höcke pyrki hälventämään omaa vastuutaan ja samalla legitimoimaan ajatuksensa löytämällä sille historiallisia tarttumakohtia.

Vergangenheitsbewältigung, menneisyyden hallinta ja erityisesti Saksan kontekstiin liitettäessä, maan kyky kohdata syyllisyys osana kansallista identiteettinä on selkeästi teema, johon Höcke pyrki puheellaan puuttumaan. Vaikka kyky kohdata menneisyyden syyllisyys olisikin tiivis osa saksalaisuutta, tästä olisi nyt AfD:n luotsaamana, kansallisen edun nimissä luovuttava. Höcken ajatusten mukaan ainainen häpeällisten asioiden muistelu rasittaa ja estää näkemästä menneisyyden hyviä puolia sekä rakentamasta tervettä menneisyysuhdetta. Sosiaalisen median julkaisuissa tähän kansallisen identiteetin kokemaan uhkaan liitetään vahvasti myös yhteys nykypäivään ja erityisesti kasvavaan maahanmuuttajien määrään. Miten saksalaiset kykenisivät turvaamaan kansallisen jatkuvuuden nyt ja tulevaisuudessa, jos he eivät kykene edes rakentamaan luottamuksellista suhdetta menneisyyteensä.

Nostaessaan esiin kansallisen identiteetin kokeman uhan Höcke loi ristiriitaisen yhteyden menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välille. Korostamalla menneisyyden käsittelyn ”turhuutta” puolueen tulevaisuuteen katsovan luonteen vuoksi, pyritään irrottautumaan menneisyydestä ja korostamaan suurempaan jatkumoa, jossa ei

ole varaa tarttua historian yksityiskohtiin. Ristiriitaisuus syntyy kuitenkin siitä, että menneisyyden merkityksen hälventämisen ohessa sosiaalisen median julkaisuissa piirtyy kuva ylpeydestä, joka on merkittävä osa kansallisen identiteetin sekä menneisyysuhteen muodostumista.

Kansallisen identiteetin suojelemiseen liittyy Höcken maalaamassa ajattelussa terveen menneisyyskuvan rakentamisen kautta suhde tämän päivän maahanmuuttoon. Pakolaiskriisi sekä Euroopan vastaanottaman maahanmuuttajat ovat toimineet niin Saksassa kun muuallakin Euroopassa oikeistopopulistisen politiikan työkaluina. Saksassa muslimitaustaisten maahanmuuttajien sekä maan juutalaisväestön välille on pyritty AfD:n toimesta rakentamaan kuilua. On totta, että muslimien ja juutalaisten suhteeseen liittyy problematiikkaa, mutta tematiikka, jossa AfD esiintyy Saksan juutalaisväestön suojeelijana on harhaanjohtavaa.

4. Syyllisyyskultti ja holokaustin virallinen muistaminen

”Menneisyydestä voi oppia, mutta kukaan ei ole ansainnut tulla viattomana kuvailluksi syylliseksi tai osaksi syyllistä kansakuntaa.”¹⁰⁰

Baden-Württembergin osavaltio­parlamentissa toimiva Stefan Räßle kirjoitti em. sitaatin tavoin saksalaisesta syyllisyyskultista holokaustin muistopäivän alla tammikuussa 2020. Räßle ei ole ensimmäinen eikä varmastikaan viimeinen AfD:n poliitikko, joka kommentoi saksalaisten identiteettipolitiikkaa syyllisyyden ja häpeän teemat kärkenään. Aikaisemmin tarkastelemani Björn Höcken puhe (3) sivusi samaa tematiikkaa, mutta suoraa syyllisyyskultti-termiä on käyttänyt muun muassa Saksin osavaltiosta liittopäiville noussut Jens Maier¹⁰¹ sekä liittopäivien puolue­ryhmänjohtaja Alice Weidel¹⁰².

Syyllisyyskultista puhuminen ei ole kuitenkaan temaattisesti AfD:n keksintöä. *Die Zeit* -aikakauslehden haastattelussa historioitsija Volkhard Knigge muistuttaa, että samankaltaisia lausuntoja on kuultu jo ennen Saksojen yhdistymistä, yleiseurooppalaisen nationalismin nousua ja AfD:n läpimurtoa Saksan liittopäiville. Vielä 1970-luvulla CDU:n kansalliskonservatiivinen siipi olisi hyvin voinut käyttää samankaltaista retoriikkaa. Tuolloin syyllisyysargumentointia käytettiin vetoamalla ”Auschwitzin varjosta pääsemisen” puolesta.¹⁰³ Samankaltainen häpeään liittyvä pohjavire voidaan löytää myös 1980-luvulla käydystä *Historikerstreit*ista, jonka yhteydessä holokaustin rikokset pyrittiin erottamaan kollektiivisesti koetusta saksalaisuudesta.

---

¹⁰⁰ ”Man kann aus der Vergangenheit lernen, aber niemand hat es verdient, unschuldig als "Täter" oder als "Mitglied eines Tätervolkes" bezeichnet zu werden.” Vapaa suomennos. Ote AfD:n Baden-Württembergin osavaltiotasolla toimivan Stefan Räßlen Facebook -julkaisusta 26. tammikuuta 2020. <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=123518999162556&set=a.110961973751592&type=3&theater>. Luettu 9.4.2020.

¹⁰¹ Siemens, Ansgar (2018): Umstrittener AfD-Politiker Maier — Mit harter Hand. *Der Spiegel*, 15.5.2018. <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/afd-sohn-erhebt-schwere-vorwuerfe-gegen-jens-maier-a-1201531.html>. Luettu 10.4.2020.

¹⁰² Brost, Marc — Jäggi Sarah — Lau Mariam (2017): Himmel, Lille! *Die Zeit*, 13.9.2017. <https://www.zeit.de/2017/38/alice-weidel-afd-spitzenkandidatin-muslime>. Luettu 12.4.2020.

¹⁰³ Schönian, Valerie (2017): Geht der Osten anders mit der Schuld um? *Die Zeit*, 6.11.2017. <https://www.zeit.de/2017/45/ns-zeit-ostdeutschland-volkhard-knigge-gedenkstaette-buchenwald>. Luettu 10.4.2020.

Tarkastelen syyllisyyskultti-tematiikan sekä holokaustin virallisen muistamisen välistä yhteyttä AfD:n ja sen toimijoiden sosiaalisen median kanavilla. Asettamalla vastakkain puolueen ns. virallisen kannan sekä provosoivan julkisuudessa käydyin keskustelun pyrin tarkastelemaan puolueen suhdetta holokaustiin mahdollisimman laajan näkökulman avulla.

Puolueen virallisten kanavien (Facebook, Twitter ja verkkosivut) rinnalla tarkastelen AfD:n puheenjohtajistossa toimineiden henkilöiden sosiaalisen median kanavia. Jörg Meuthenin toimiessa kaikkina tarkastelun kohteina olleina vuosina puheenjohtajana, käsittelen hänen rinnallaan vuoden 2017 osalta Frauke Petryä, vuosien 2018-2019 osalta Alice Weideliä¹⁰⁴ sekä vuoden 2020 osalta Tino Chrupallaa. Aloitan tarkastelemalla puolueen julkaisuja vuosien 2017, 2018 sekä 2019 osalta (4.1). Käsittelen erikseen vuoden 2020 holokaustin 75-vuotismuistopäivää AfD:n sekä puolueen puheenjohtajiston virallisilla kanavilla (4.2). Suhteutan puolueen ns. holokaustin viralliseen muistamiseen Stefan Röpplerin tammikuun 2020 vaadetta hillitä saksalaisten keskuudessa vallitsevaa syylliskulttia (4.2.1). Samalla tarkastelen, miten Röpplerin ulostulon kaltainen keskustelu näkyy puolueen virallisilla kanavilla vai kommentoidaanko asiaa ylipäätään mitenkään (4.2.2). Tarkastelemieni vuosien osalta aineisto muodostuu virallisen muistopäivän (27. tammikuuta) lisäksi viikko ennen ja jälkeen eli kattaa ajanjakson 20. tammikuuta - 3. helmikuuta. Koko keskustelun kattava aineiston on kerätty 13. huhtikuuta 2020.

4.1 Muistopäivä AfD:n kanavilla vuosina 2017, 2018 ja 2019

Vainojen uhrien muistopäivän tarkoituksena on kunnioittaa niitä, jotka menettivät henkensä kansallissosialismin uhreina vuosina 1933-1945. Päivä ei ole valikoitunut sattumanvaraisesti, vaan siksi, että ko. päivänä vapautettiin myöhemmin holokaustin tuhoamisleirien symboliksi noussut Auschwitz.¹⁰⁵ Angela Merkel vieraili ensimmäistä

---

¹⁰⁴ Vuosina 2017-2019 Meuthenin rinnalla puheenjohtajana toiminut Alexander Gauland ei omaa tilejä sosiaalisessa mediassa. Tämän vuoksi pyrin nostamaan tarkastelun kohteeksi hänen sijastaan toisen merkittävässä asemassa puolueessa toimivan henkilön ja tähän liittopäivillä puolueyhmän puheenjohtajana Gaulandin kanssa toimiva Alice Weidel sopii hyvin.

¹⁰⁵ Suomen YK-liitto: Kansainvälinen holokaustissa menehtyneiden vuosipäivä. <https://www.ykliitto.fi/tapahtumat/yk-paivat/kansainvalinen-holokaustissa-menehtyneiden-muistopaiva>. Luettu 17.4.2020.

kertaa liittokansleriuransa aikana Auschwitzin keskitysleirillä joulukuussa 2019. Vierailullaan Merkel korosti, ettei vastuu toisen maailmansodan aikaisten rikosten muistamisesta pääty koskaan. Kommentti voidaan nähdä suorana viittauksena AfD:n toimijoiden esittämiin tarpeisiin muuttaa saksalaisten menneisyysuhde häpeästä kohti ylpeyttä.¹⁰⁶

Aiemman tarkastelun perusteella lähdän liikkeelle oletuksesta, että AfD pyrkii holokaustin muistopäivään liittyvässä kommentoinnissaan osoittamaan hyväksyvänsä juutalaisten kansanmurhan osana saksalaisten menneisyyttä ja vähintäänkin kunnioittamaan kansallissosialismin uhrien muistoa. Vuoden 2017 holokaustin muistopäivän tarkastelussa tulee ajallisen ja temaattisen yhteneväisyyden vuoksi pakostakin otettua huomioon Björn Höcken Dresdenin puhe. Tarkastellessa kyseisenä vuonna AfD:n ja sen toimijoiden sosiaalisen median kanavia holokaustin muistopäivä loistaa poissaolollaan. Ainoastaan puolueen verkkosivuilla oli tarkastellulla ajanjaksolla julkaistu kaksi holokaustiin muistopäivään viittaavaa kirjoitusta. Puheenjohtajina toimineiden Jörg Meuthenin¹⁰⁷ sekä Frauke Petryn kanavilta ei löytynyt yhtäkään holokaustin muistopäivää kommentoivaa julkaisua. Tarkastelen puheenjohtajiston sosiaalisen median kanavia limittäin puolueen julkaisujen kanssa.

Kanava	Facebook	Twitter	Verkkosivut
AfD	0	0	2
Jörg Meuthen	0	0	-
Frauke Petry	0	0	-

Taulukko 3: Julkaisut verkossa 20.1-3.2.2017.

Yllätyin, ettei sosiaalisen median kanavilta löytynyt Dresdenin puheesta syntyneen kohun jälkimainingeissa mitään mainintaa muistopäivästä. Ajanjaksolta löytyy ainoastaan holokaustiin viitaten käsittelemäni julkaisut, joissa kerrotaan puheenjohtaja Petryn pitävän Höckeä puolueen maineelle haitallisena (3).

¹⁰⁶ Pikkarainen, Elina — Hakkarainen, Kaisa (2019): Angela Merkel ojensi äärioikeistoa Auschwitzissa: ”Natsien rikosten tunnustaminen on olennainen osa saksalaisuutta”. *Helsingin Sanomat*, 6.12.2019. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006333889.html>. Luettu 17.4.2020.

¹⁰⁷ Meuthenin Twitter-tilin ensimmäinen julkaisu on vasta 19. helmikuuta 2017, joten se ei tämänkään aiheen ja aikarajauksen osalta istu osaksi tarkastelua.

Puolueen verkkosivut antavat sosiaalista mediaa enemmän osviittaa siitä, miten puolueessa on Dresdenin puheen jälkimainingeissa kommentoitu holokaustin muistopäivää. 25. tammikuuta julkaistussa kirjoituksessa kerrottiin Israeliin vihamielisesti suhtautuvasta Hampurin yliopistossa toimivasta vierailijaprofessori Farid Esackista. Kirjoituksessa on vahva vastakkainasettelun sävy, sillä sen keskiössä toimii muslimiprofessori, jonka juutalaisvastaiset lausunnot AfD haluaa nostaa tarkastelun kohteeksi. Julkaisussa kerrotaan Esackin ehdottaneen israelilaistuotteille boikottia, osoittaen antisemitististä ajattelumallia. Kirjoituksessa korostetaan, ettei vierailijaprofessorin näkemys perustu liberaalidemokratian arvoihin ja on jo täten tuomittava. Kirjoituksessa perustellaan, että Israelia kohtaan saa osoittaa kritiikkiä, mutta Saksassa ei ole tilaa juutalaisvihamielisille kommentoille. Valtion instituutioissa ei tulisi olla paikkaa antisemitismille yllyttäjälle, kirjoituksen lopussa lisätään ja vaaditaan Esackin välitöntä eroa.

En löytänyt aiemmin tutkielmassa tarkastelemieni saksalaisten sanoma- ja aikakauslehtien¹⁰⁸ verkkosivuilta laajempaa aiheeseen liittyvää keskustelua. Vaikuttaa siis siltä, ettei aiheesta käyty tammikuussa 2017 kovinkaan laajamittaista mielipiteiden vaihtoa. *Die Welt* -sanomalehden verkkojulkaisusta löytyi lyhyt artikkeli, josta ilmeni, että vierailijaprofessorin aseman oli kyseenalaistanut myös CDU:n Hampurissa toimivat poliitikot Carsten Ovens sekä Karin Prien.¹⁰⁹ Oman tutkielmani kannalta on kuitenkin tärkeintä osoittaa, kuinka kirjoitus toimii esimerkkinä laajemmin AfD:n toimijoiden keskuudessa harjoitetusta tavasta ulkoistaa antisemitismi maan muslimiväestön harteille ja kääntää keskustelu kohti puolueen agendalla vaikuttavaa maahanmuuttokritiikkiä. Argumentaatiota tarkastellessa on mielenkiintoista, kuinka puolue kirjoituksellaan kaappaa omaan käyttöönsä vastustajien puoluetta kohtaan osoittamat antisemitismiin viittaavat kommentit.

---

¹⁰⁸ *Frankfurter Allgemeine, Der Spiegel, Süddeutsche Zeitung ja Die Zeit.*

¹⁰⁹ Koch, Jakob (2017): Darf ein israelkritischer Dozent lehren? *Die Welt*, 23.1.2017. <https://www.welt.de/regionales/hamburg/article161447566/Darf-ein-israelkritischer-Dozent-lehren.html>. Luettu 6.5.2020.

Toinen verkkosivuilla holokaustin muistopäivään liitettävä kirjoitus on otsikoitu:

”Me muistamme syyllisyyden ja ne julmuudet, jotka saksalaiset tekivät kansallissosialismin aikana.”¹¹⁰

Kirjoitus on Baden-Württembergin osavaltiotason AfD-ryhmän laatima, mutta löytyy kuitenkin julkaistuna puolueen verkkosivuilta. Kirjoituksessa tartutaan saksalaisten kansalliseen identiteettiin korostamalla, kuinka ainoastaan itsevarmat, omat arvot ja taustat tiedostavat kansalaiset muodostavat voiman puolustaa vapautta ja demokratiaa. Kirjoituksessa myös mainitaan, kuinka Baden-Württembergin AfD-ryhmä oli osallistunut muistopäivän tilaisuuteen ja haluaa täten olla muistamassa holokaustin uhreja. Esimerkkinä tästä muistamisesta ovat kirjoituksen mukaan niin Berliinin kuin Stuttgartin kansallissosialismin uhrien muistomerkit.

Kirjoituksessa siteerataan puheenjohtaja Meuthenia¹¹¹, joka korostaa AfD:n sitoutumista demokratian arvoihin sekä lupaukseen pitää holokaustin muisto elossa. Kirjoituksessa korostetaan saksalaisen identiteettipolitiikan itsevarmuuden merkitystä, sillä jos saksalaiset keskittyisivät ainoastaan ”syyllisyyskompleksiinsa”, he eivät kykenisi toimimaan demokratian ja vapauden puolustajina. Kirjoituksessa mainitaan, kuinka kansallissosialismin terrorin alta on siis syntynyt jotain hyvääkin, nimittäin Saksan liittotasovalan perustuslaki, joka on demokratian pohjana maailmalla kadehdittu. Kirjoituksen lopussa otettiin kantaa AfD:n vastaanottamaan kritiikkiin, joka vaikuttaa liittyvän Höcken puheesta kehkeytymään kohuun. Kirjoituksessa mainitaan (muiden puolueiden harjoittama) häpeällinen kaksinaismoralismi, jonka yhteydessä AfD:tä syytetään muukalaisvihamielisestä sekä antisemitistisestä oikeistopopulismista.

Verkkosivuilla julkaistut kirjoitukset jatkoivat puolueen jo aikaisemmin viitoittamaa linjaa, jonka keskiössä toimivat holokaustin hyväksyminen osaksi Saksan menneisyyttä, oikeusvaltioperiaatteiden korostaminen, vaade kansallisen identiteetin itsevarmuudesta sekä antisemitismin taakan sysääminen muslimiväestön harteille. Vaikuttaa siltä, että puolueen hiljaisuuden taustalla on toiminut strategia siirtää Höcken puheesta noussut

---

¹¹⁰ ”Wir erinnern uns an die Schuld und die von Deutschen in der NS-Zeit begangenen Gräueltaten.” Vapaa suomennos.

¹¹¹ Meuthen on toiminut myös Baden-Württembergin osavaltion parlamentissa.

kohu syrjään (3.5). Samalla on kuitenkin huomioitava AfD:n asema tulevat liittopäivävaalit huomioiden. Puolue ei vielä tammikuussa 2017 ollut kansallisen tason liittopäiväpuolue, jota aivan toisella tapaa sitovat muodollisuudet sekä yleisesti hyväksytyt normit. Liiallinen holokaustin muiston korostaminen on voitu nähdä vaalikampanjoinnin kannalta jopa haitallisena.

Vuoden 2018 tarkastelun osalta puolueen virallisilta kanavilta löytyi kaksi julkaisua Facebookista, yksi Twitteristä sekä kaksi kirjoitusta verkkosivujen puolelta. Puheenjohtajana toimineen Meuthenin sosiaalisen median kanavilta löytyi ainoastaan Facebookin puolelta yksi julkaisu. Alexander Gaulandin tilalta tarkastellulla Alice Weidelillä on Facebookissa lähes 262 000 tykkäystä sekä Twitterin puolella 94 200 seuraajaa. Tarkastellulla ajanjaksolla holokaustin muistopäivään liittyviä julkaisuja hänen kanaviltaan ei löytynyt.

Kanava	Facebook	Twitter	Verkkosivut
AfD	2	1	2
Jörg Meuthen	1	0	-
Alice Weidel	0	0	-

Taulukko 4: Julkaisut verkossa 20.1-3.2.2018.

Keskustelu holokaustin muistopäivän osalta sosiaalisen median kanavilla avattiin Twitterissä ja Facebookissa julkaistuilla kirjoituksilla, joissa esitettiin kysymys liittokansleri Angela Merkelille: miksi juutalaisten tulee taas pelätä henkensä puolesta? Twitterin puolella julkaistussa tiivistelmässä esitetään poleemisesti, ettei Saksassa asuvat juutalaisväestöön kuuluvat henkilöt uskaltaudu enää ulos kaduille kasvavan turvattomuuden takia. Heitä Merkelin ”lämpimät” sanat holokaustin muistamisesta eivät auta. Facebookissa on saman aiheen tiimoilta julkaistu pidempi teksti, jossa samaten korostetaan turvallisuustilanteen heikentymistä. Kirjoituksessa on maininta, kuinka yli 70 vuotta holokaustin jälkeen Saksan juutalaisväestö joutuu kohtaaman uuden vaaran, jonka leviämiseen Saksan hallitus on politiikallaan syyllistynyt. Tällä viitataan hallituksen harjoittamaan maahanmuuttopolitiikkaan. Kirjoituksen mukaan Merkelin

luoma uusi Saksa on maa, jossa äärivasemmisto sekä islamistit kävelevät yhdessä kaduilla, aiheuttaen turvattomuutta juutalaisväestön keskuudessa.

Juutalaisväestöä kohtaan kasvanut vihamielisyys kulkee kirjoituksen mukaan vahvasti käsikädessä arabiankielisten alueiden kehityksen kanssa. Samalla otetaan kantaa valheellisiin väitteisiin, joiden mukaan AfD muodostaa uuden uhan Saksan juutalaisväestölle. Kirjoituksessa korostetaan tämän olevan median sekä poliittisten vastustajien luoma vääristely kuva, ja korostetaan AfD:n olevan ainoa puolue Saksassa, joka on kiinnostunut juutalaisväestön turvallisuudesta. Puheenjohtajan ominaisuudessa Meuthen jakoi henkilökohtaisella Facebook-sivullaan puolueen julkaisun, jossa allekirjoittaa Merkelin hallitusta kohtaan osoitetun kritiikin. Samalla hän pyysi seuraajiltaan aikaisempaa aktiivisempaa asennetta ko. keskustelua kohtaan.

Muistopäivää seuranneena päivänä puolueen verkkosivuilla julkaistiin aiheeseen liittyvä teksti, jossa korostetaan kaikkien saksalaisten yhteistä tehtävää toimia antisemitismin vastaisessa taistelussa. Auschwitzin 73 vuotta sitten tapahtunutta vapauttamista kommentoi AfD:n ihmisoikeuksien sekä humanitaarisen avun ryhmän varapuheenjohtaja tohtori Anton Friesen. Tämä ennennäkemätön rikos, jossa kuusi miljoonaa juutalaista joutui kansallissosialismin terrorin uhreiksi, on Friesenin mukaan häpeäpilkku Saksan historiassa.

Julkaisussa kannustetaan kaikkia saksalaisia osallistumaan toimiin antisemitismia vastaan, jottei juutalaisviha saisi enää mahdollisuutta kasvaa. Friesenin kirjoituksessa korostuu huolen ajankohtaisuus, sillä hän näkee antisemitismin olevan taas nousussa kasvavan maahanmuuton vuoksi. Muslimimaahanmuuttajien viimeaikaiset antisemitismiin viittaavat ulostulot herättävät kirjoituksen mukaan AfD:n toimijoiden keskuudessa vihaa ja häpeää. Saksaan ei voida yksinkertaisesti suvaita saapuvan henkilöitä, jotka levittävät antisemitismin sanomaa. Menneisyys nousee kirjoituksessa esiin Friesenin väittäessä, että kaikki, joka sallivat näiden ihmisten (muslimien) maahanmuuton, eivät ole ottaneet Saksan historiasta opikseen. Tämän vuoksi Saksan hallitus on maahanmuuttopolitiikallaan osasyllinen juutalaisvihan uuteen kasvuun. Kirjoituksen lopuksi kuvaillaan, kuinka Saksalla ei ole ainoastaan vastuu oman maansa juutalaisväestöstä vaan myös Israelin valtiosta. Yhteinen jaettu historia Israelin kanssa

merkitsee Friesenin mukaan nykypäivänä yhteisiä demokratiaan, ihmisoikeuksiin sekä vapauten liitettäviä tavoitteita. Näiden em. arvojen tulisi olla myös holokaustin muistopäivän yhteydessä keskiössä.

Edellä kuvailtu kirjoitus jatkaa AfD:n jo aikaisemmin viitoittamaa linjaa antisemitismiin liittyvän vastuun siirtämisestä muslimimaahanmuuttajien harteille. Samalla sosiaalisen median kanavilla esitetään mielellään juutalaisvaikuttajien AfD:lle osoittamaa tukea. Puolueen verkkosivuilla 2. helmikuuta julkaistussa kirjoituksessa kerrotaan, kuinka AfD:n viitoittama linja on saanut kannatusta myös Israelissa. Kirjoituksessa korostuu Saksan ja Israelin väliset hyvät suhteet, sillä julkaisussa mainitaan AfD:n saaneen kiitosta israelilaispoliitikolta sekä maan tiedustelupalvelussa toimineelta Rafi Eitanilta, joka oli kiitellyt AfD:n vaateita Saksan rajojen sulkemisesta sekä muslimien maahanmuuton rajoituksista. Kirjoituksessa kerrotaan kuinka, Eitan uskoo puolueen toimivan vahvasti ja realistisesti juutalaisvastaisuuden kitkemiseksi. Samalla hän esittää, ettei AfD ole ainoastaan vaihtoehto Saksalle, vaan koko Euroopalle. Kirjoituksessa tähdennetään Israelin sekä Berliinin juutalaisyhteisöltä saadun tuen osoittavan, että AfD on maahanmuutto- ja pakolaispolitiikkaan liittyvine vaateineen täysin oikealla tiellä. Tästä esimerkkinä kirjoituksessa mainitaan Berliinissä rabbina toimivan Chaim Rozwaskin kommentti, jossa hän kertoi kokemuksistaan antisemitistisistä hyökkäyksistä, joiden tekijöinä toimivat pääasiassa nuoret muslimit.

Vuoden 2017 muistopäivän yhteydessä havaittu hiljaisuus sosiaalisessa mediassa vaihtui vuonna 2018 antisemitismin vastaiseen kampanjaan. AfD pyrki argumentoimaan Saksan juutalaisväestön ahdinkoon vedoten oman maahanmuuttaja- ja pakolaispolitiikkansa puolesta. Saksan juutalaisväestö on jo kärsinyt tarpeeksi ja nyt AfD katsoo toimivansa ainoana puolueena, joka todella pyrkii suojelemaan sitä laajemmalta harmilta.

Vuoden 2019 osalta puolueen virallisilta kanavilta löytyi holokaustin muistopäivään liitettäviä julkaisuja Facebookista ja Twitteristä molemmista yksi sekä puolueen verkkosivuilta kaksi. Puheenjohtajana toimineen Meuthenin sosiaalisen median kanavilta löytyi molemmista yksi julkaisu. Puheenjohtaja Gaulandin sijasta

tarkastelemani Weidelin sosiaalisen median kanavilla oli Facebookissa yksi julkaisu, Twitterissä ei sen sijaan yhtäkään.

Kanava	Facebook	Twitter	Verkkosivut
AfD	1	1	2
Jörg Meuthen	1	1	-
Alice Weidel	1	0	-

Taulukko 5: Julkaisut verkossa 20.1.-3.2.2019.

Puolueen verkkosivuilla 24. tammikuuta julkaistu holokaustin muistopäivää kommentoiva kirjoitus osoittautui lähes sanasta sanaan olevan sama kuin vuotta aikaisemmin julkaistu kommentti, jossa siteerattiin Anton Friesenin sanoja saksalaisten yhteisestä rintamasta antisemitismiä vastaan. Kirjoituksen kopioiminen osoittaa suorastaan laiskuutta ja samalla välinpitämättömyyttä verkkoviestinnän suhteen.

AfD:n liittopäivien puolueyhmänjohtaja Alice Weidel julkaisi Facebook-sivullaan JAfD:n (*Juden in der AfD*) kirjoituksen, jossa otettiin kantaa Saksan juutalaisten keskusneuvoston (*Zentralrat der Juden in Deutschland*) entisen puheenjohtajan Charlotte Knoblochin Baijerin osavaltio-parlamentissa pitämään puheeseen. JAfD:n julkaisemassa tekstissä tuomittiin Knoblochin häikäilemätön lausunto ja kritisoitiin erinäisten toimijoiden tarvetta päästä määrittelemään ”mikä on juutalaisille sopivaa” tai ”voivatko AfD:hen kuuluvat juutalaiset olla ylipäättään oikeita juutalaisia”. Kirjoituksessa nostetaan esiin huoli julkisuuden kautta välitetystä virheellisestä kuvasta, jonka mukaan AfD:n kannatus olisi tie ”uuden holokaustin luomiseen”. Samalla kritisoinnin kohteeksi nostetaan hallituspuolueiden edesvastuuton toiminta, joka on mahdollistanut maahanmuuttajien ja erityisesti muslimien keskuudessa valtoimenaan kasvavan antisemitismin. En tarkastele JAfD:n sosiaalisen median kanavia tarkemmin mutta sekä Weidelin että myöhemmin vielä Meuthenin jakamana, julkaisulla on selkeästi pyritty laajalti avaamaan aiheeseen liittyvää keskustelua. JAfD:n aseman tarkastelu osana AfD:n toimintaa olisi aineiston puolesta kuitenkin täysin oma tutkielmansa, vaikka sisältääkin monia mielenkiintoisia ulottuvuuksia.

Virallisena muistopäivänä puolueen Twitter-kanavalla julkaistiin lyhyt twiitti, jossa annettiin maininta AfD olevan mukana muistamassa Saksan historian pimeintä ja tuhoisinta lukua eli ”natsien barbaarimaisia rikoksia”. Julkaisuun oli liitetty tunnisteita *#WeRemember* — me muistamme, *#NieWieder* — ei enää koskaan. Täysin sama kirjoitus julkaistiin myös puolueen Facebook-sivulla. Sosiaalisen median identtiset julkaisut sekä aikaisemmin aiheen tiimoilta verkkosivuilla julkaistu vuoden takaisesta kirjoituksesta kopioitu teksti osoittavat viestinnällistä laiskuutta.

Meuthen julkaisi muistopäivänä Twitter-kanavallaan lyhyen kirjoituksen sekä linkin pidempään Facebook-sivullaan julkaisemaan tekstiin. Meuthenin julkaisuissa mainitaan, kuinka dialogi holokaustin ympärillä on AfD:ltä julkisuudessa kielletty, eikä puolue pääse muiden liittopäivätason toimijoiden tavoin kunnioittamaan muistopäivää. Kommenttiin lisättyjen tunnisteiden perusteella hän kritisoi ulostulollaan puolueen ulossulkemista muistopäivän Buchenwaldissa järjestetystä tilaisuudesta. Facebookin puolella julkaistussa pidemmässä kirjoituksessa hän otti aktiivisemmin kantaa keskusteluun muistopäivän viettämisestä. Meuthen korostaa holokaustin muistopäivän olevan ”tärkeä päivä, jona emme muista historiamme kirkkaimpia hetkiä vaan synkkiä, järkyttäviä tapahtumia”. Kansallissosialismin barbarismi sekä sen uhreina henkensä menettäneet miljoonat ihmiset ovat Meuthenin mukaan osoitus siitä, ettei rikoksia saa ikinä unohtaa.

Meuthen kääntyi kirjoituksessaan syyttämään muiden liittopäiväpuolueiden edustajia, jotka olivat väärin perustein esittäneet AfD:n antisemitistisenä puolueena. Hän piti edesvastuuttomana tapaa, jolla puoluetta syytettiin julkisuudessa, vaikka sen toimintaperiaatteet ovat demokratiaan ja perustuslakiin nojaavia. Hän korosti kirjoituksessaan kuinka AfD on saamistaan syytöksistä huolimatta juutalaisille myötämielinen sekä ystävällinen puolue. Kommenttiin hän lisäsi maininnan JAfD:ista sekä puolueen päättäväisestä otteesta ”antisemitismiin liitettävissä” olevien yksittäistapauksien kitkemiseksi. Meuthenin mukaan AfD:n sulkeminen antisemitismiin vedoten pois muistopäivänä Buchenwaldin keskitysleirillä järjestetystä tilaisuudesta on törkeää. Hän syytti vastustajia sekä ”joidenkin medioiden edustajia” dialogin sammuttamisesta sekä tahallisesta julkisuudessa levitettävästä väärinymmärryksestä.

Meuthen nosti kirjoituksessaan esiin Knoblochin Baijerin osavaltio­parlamentissa pitämän puheen, jossa AfD:tä syytettiin ”katkerasti”, ”ennakkoluuloisesti” sekä täysin väärin ymmärretyin perustein antisemitistiseksi. Meuthen mainitsi kunnioittavansa puheen pitänyttä Knoblochia, mutta ymmärtää AfD:n juutalaisjärjestön (JAfD) pettymyksen. Meuthen on liittänyt julkaisuunsa linkin JAfD:in kirjoitukseen, jonka sisältöä tarkastelin aiemmin Weidelin Facebook-sivun julkaisun yhteydessä. Lopuksi Meuthen toivoi, että epäilijät vihdo­in huomaisivat käydyn keskustelun välityksellä, ettei AfD toimi millään tavoin juutalaisvihamielisin elkein. AfD tuomitsee puolueena niin oikeistoradikaalin liikehdinnän kun myös maahanmuuttajien ja erityisesti ”arabimaiden” kulttuuri­piirille tyypillisen antisemitismin. Meuthen kaipa­isi aiheesta avointa dialogia, johon AfD otettaisiin tasavertaisena osallisena mukaan. Samalla hän kirjoituksellaan toivoi, että mahdollisesti vuonna 2020 koittaisi vihdo­in aika, jolloin kaikki liittopäiväpuolueet pääsisivät yhdessä osallistumaan muistopäivänä järjestettyihin tilaisuuksiin.

Meuthenin kommentissa on vahvasti läsnä jo aikaisemmin havaitut teemat, kuten maahanmuuttajien antisemitismin korostaminen, hallituksen epäonnistunut maahanmuutto- ja pakolaispolitiikka sekä median ja poliittisten vastustajien vääristele­mä keskustelu. Pieni maininta kuitenkin erottaa julkaisun aikaisemmista, sillä Meuthen toi esiin oikeistoradikalismien uhkana juutalaisvihamielisyyden kasvulle. Aikaisemmissa julkaisuissa oikeistoradikalismien vaikutuksesta antisemitismin leviämiseen ei mainita sanallakaan. Vaikka maininta on hyvin lyhyt ja täten marginaalinen, se kuitenkin osoittaa AfD:n sisällä viimeistään tässä vaiheessa ymmärrety­n, että puolueen on otettava kantaa myös oikeistoradikalismien luomiin uhkakuviin. Vaikuttaa siltä, että myös Meuthenin kommentti, jossa viitataan ”antisemitismiin liitettävissä” olevien yksittäistapauksien kitkemiseksi, osoittaisi puolueen arvioineen antisemitismin kasvaneen myös AfD:n sisällä.

Muistopäivän jälkeen puolueen verkkosivuilla julkaistiin kirjoitus, jossa otettiin kantaa AfD:n saamiin antisemitismisyytöksiin. Syytöksiä oli kirjoituksen mukaan esittänyt Saksan liittovaltion antisemitismistä vastaava virkamies Felix Klein. Kirjoituksessa todetaan, että Kleinin esittämät näkemykset AfD:n juutalaisvihamielisyydestä puhuvat

ainoastaan virkamiehen omista puoluepoliittisia sidonnaisuuksista. AfD:n puolesta aihetta kirjoituksessa avasivat liittopäiväedustaja Albrecht Glaser sekä JAFD:n puheenjohtaja Vera Kosova. Kirjoituksessa kiistetään vahvasti Kleinin esittämät syytteet ja korostetaan, kuinka AfD on puolueena sitoutunut tukemaan juutalaisväestön elämää Saksassa sekä Israelin valtion olemassaoloa kansainvälisesti. Kleinin kritisointi liittyi AfD:n puolueohjelman kohtiin, joissa vaaditaan kieltä ympärileikkaukselle sekä rituaaliteurastukselle. Kirjoituksessa tähdennettiin, ettei AfD:n puolueohjelmassa ole mainintaa ympärileikkauksen kieltämisestä ja rituaaliteurastuksen osalta AfD:n kannattavan ainoastaan yleisesti muuallakin Euroopassa hyväksyttyä linjaa. Kirjoituksessa korostuu AfD:n jo lukuisissa aiemmissa yhteyksissä esiin nostama maahanmuuttajiin ja antisemitismiin liittyvä ongelma. Kirjoituksessa ihmetellään, miksi Klein ja hallituspuolueiden edustajat pyrkivät alituisesti sysäämään kasvavan turvattomuuden AfD:n harteille. Kirjoituksessa korostetaan, kuinka AfD joutuu ainoana maahanmuuton ja antisemitismin yhteyden esiin tuoneena puolueena syntypukiksi, vaikka hallitus on edesvastuuttoman maahanmuuton hyväksyessään aiheuttanut ongelman täysin itse.

Aikaisempien vuosien tavoin vuoden 2019 holokaustin muistopäivän yhteydessä tehdyissä julkaisuissa näkyivät toistuvat teemat, kuten antisemitismisyytöksiltä suojautuminen, hallituksen maahanmuuttopolitiikan ongelmat sekä AfD:n juutalaisväestöltä saatu tuki. Erona edellisvuosiin toimii Meuthenin ääriiliikkeiden tuomitsemisen yhteydessä lyhyesti mainittu äärioikeiston tuoma uhka juutalaisvihan kasvulle.

4.2 Holokaustin 75-vuotismuistopäivä tammikuussa 2020

Tammikuun 2020 muistopäivään toi oman painoarvonsa tasavuosi, Saksan sisäpoliittisen kentän muutokset sekä oikeistoradikaalin väkivallan kasvu¹¹². Kuten Meuthenin vuoden 2019 muistopäivän yhteydessä antama lyhyt viittaus oikeistoradikalismiin kertoi, AfD:n on nyt ja tulevaisuudessa hankala asettautua ainoastaan maahanmuuttajapiireissä vallitsevan antisemitismin uhan taakse. Aihe on

---

¹¹² Mm. CDU:n paikallispoliitikko Walter Lübken murha sekä Hallen synagogaisku (ks. 1.2).

aikaisempaa ajankohtaisempi myös Saksan turvallisuusviranomaisten herättämän kiinnostuksen vuoksi.¹¹³

Ennen AfD:n puheenjohtajiston ja puolueen virallisten kanavien tarkastelua (4.2.2) syvennyn Baden-Württembergissä osavaltiotasolla toimivan Stefan Räcklen julkaisuihin. Räcklen sosiaalisen median kirjoituksia on mielekästä seurata siitäkin näkökulmasta, että Björn Höcken holokaustista esittämä puhetapa ja ajatusmallit liitetään vahvemmin entisen Itä-Saksan alueen menneisyyskuvalle tyypillisiksi.¹¹⁴ Räcklen kommentit kuitenkin osoittavat, ettei saksalaisten historiasuhteen kyseenalaistava retoriikka ole ongelma ainoastaan entisen DDR:n alueella.

4.2.1 Loppu syyllisyyskultille

Baden-Württembergin osavaltio parlamentissa toimiva Stefan Räckle ei tullut aikaisemmin vastaan tutkielmaa varten tarkastelemassani aineistossa. Uskon tämän kertovan siitä, että Räckle toimii vahvasti ainoastaan oman osavaltionsa politiikassa, eikä hänen panostaan tämän vuoksi näy kansallisella tasolla. Räckle on liittynyt Twitteriin lokakuussa 2016 ja hänellä on palvelussa 1 316 seuraajaa. Facebookin puolella hän toimii aikaisemmin tarkastelemistani AfD:n toimijoista poiketen henkilökohtaisen mutta julkisen profiilin kautta. Omalla henkilökohtaisella profiilillaan Facebookissa toimiva poliitikko voi vedota kansalaisiin toisella tapaa, luoden ruohonjuuritason yhteyden äänestäjiinsä henkilökohtaisen tai ainakin siltä vaikuttavan kanavan turvin. Tarkastelemallani ajanjaksolla Räcklen sosiaalisen median kanavilta löytyi Facebookista neljä sekä Twitteristä kaksi syyllisyyskulttia arvioivaa julkaisua.

Kanava	Facebook	Twitter
Stefan Räckle	4	2

Taulukko 6: Julkaisut verkossa 20.1-3.2.2020.

Höcken puheesta noussutta keskustelua tarkastellessa tutustuin AfD Thüringenin jaoston kanaviin (3.2). Räcklen tapauksessa en näe, että tämä olisi samalla tapaa tähdellistä,

¹¹³ [SZ.de](https://www.sueddeutsche.de/politik/afd-verfassungsschutz-fluegel-beobachtung-1.4841818) (2020): "Eine Warnung an alle Feinde der Demokratie". *Süddeutsche Zeitung*, 12.3.2020. <https://www.sueddeutsche.de/politik/afd-verfassungsschutz-fluegel-beobachtung-1.4841818>. Luettu 9.4.2020.

¹¹⁴ Ks. esim. Hentilä 1994.

sillä hän ei toimi osavaltiotason puheenjohtajistossa. Tutustuessani lyhyesti Baden-Württembergin osavaltiotason AfD:n sosiaalisen median kanaviin, sain myös huomata, ettei niillä viitattu Röpplen ulostuloon millään tavalla.

Röpplen ensimmäinen syyllisyyskultin arvosteluun viittaava kommentti julkaistiin 26. tammikuuta Twitter-kanavalla. Julkaisussa suomitaan sosiaalidemokraattista liittopresidenttiä Frank-Walter Steinmeieria ja kommentin keskiössä toimii suora vaatimus: loppu syyllisyyskultille¹¹⁵. Kirjoituksessa kritisoidaan Steinmeierin englanniksi pitämää puhetta, jossa ongelmana oli Röpplen mukaan se, ettei liittopresidentti halunnut pitää puhetta ”syyllisten kielellä”. Steinmeierin kieltäytyessä puhumasta saksaa, ei saksalaisten veronmaksajien tulisi Röpplen mukaan kustantaa hänen ”elatusapuaan” (palkkaansa). Saksa on runoilijoiden ja taiteilijoiden kieli, joten liittopresidentin harjoittama saksalaisuuteen kohdistuva itseinho on Röpplen ajattelun mukaan tuhoisaa.

Twitteriin liitettyssä julkaisussa ei sen enempää avattu mihin Steinmeierin puheeseen Röpple kirjoituksellaan viittasi. Tämän vuoksi onkin hankala arvioida laajemmin kommentin sisältöä. Facebook-profiilissaan Röpple julkaisi pidemmän kirjoituksen, jossa avasi aihetta laajemmin. Julkaisussa tähdennetään Steinmeierin pitäneen kritisoitun puheensa kansainvälisessä tapahtumassa, joka herättää kysymyksen siitä miksi Röpple kritisoi puhetta näin radikaalisti ainoastaan kielivalinnan perusteella, avaamatta puheen sisältöä lainkaan.

Röpple tähdentää saksan kielen olevan valistuksen, runoilijoiden ja ajattelijoiden, kuten esimerkiksi Goethen, Kantin, Hegelin sekä Mozartin kieli. Kieltäytyminen saksan kielen käyttämisestä vetoamalla syyllisyyteen, antaa Röpplen mukaan itseinhon ja vihamielisen kuvan Saksan kansasta ja kulttuuriperinnöstä:

”Niitä, jotka vihaavat itseään, ei voi rakastaa ja jos haluamme olla taas rakastettuja, meidän täytyy oppia rakastamaan myös itseämme uudelleen.”¹¹⁶

---

¹¹⁵ ”Schuß mit dem Schuld kult.” Vapaa suomennos.

¹¹⁶ ”Wer sich selbst hasst, kann nicht geliebt werden. Wenn wir Deutsche geliebt werden wollen, müssen wir lernen uns selbst wieder zu lieben.” Vapaa suomennos.

Kuvailevan kirjoituksensa päätteeksi Räßple esitti, ettei kukaan saksalainen ole syyllinen, vaan syyttömänä syntynyt samoin kuin jokainen ihminen. Hän tähdentää, että menneisyydestä voidaan ottaa opiksi, mutta kukaan ei ansaitse tulla kutsutuksi syyttömänä syylliseksi tai osaksi syyllistä kansakuntaa.

Räßplen julkaisuissa ei mainita sanallakaan holokaustia tai sen muistopäivää, mutta ajankohta, sanavalinnat sekä kielikuvat liittävät sen temaattisesti osaksi keskustelua. Holokaustin muistopäivän ajallisen läheisyyden vuoksi, hän ei ole voinut olla tietämätön sanavalintojensa herättämistä mielleyhtymistä. Häpeän ja syyllisyyden kritisointi sekä kulttuurin, tieteen ja taiteen merkityksen korostaminen ovat näkyneet tiiviinä osana AfD:n eri toimijoiden julkisuuteen luomaa menneisyssuhdetta. Räßplen osoittamien esimerkkien avulla voi todeta, ettei keskustelu Höcken kolmen vuoden takaiseen puheeseen verrattuna ole saanut paljoakaan syvyyttä tai uusia elementtejä.

Virallisena muistopäivänä Räßplen sosiaalisen median kanavilta ei löytynyt syyllisyyskulttiin, holokaustiin tai muistopäivään liittyviä julkaisuja. Muistopäivää seuranneena päivänä Räßple julkaisi kirjoituksen, jossa arvioi harhaiseksi kuvailemaansa syyllisyyskulttia. Kirjoituksessa Räßple nostaa esiin kaksi tapausta, joiden yhteydessä hänen puoluetovereitaan oli kritisoitu täysin turhaan. Ensimmäinen esimerkki koskee kettuturkissa parlamentissa esiintynyttä Gudrun Petzoldia ja toinen puheenjohtaja Jörg Meuthenia. Räßple esittää, kuinka Meuthen oli holokaustin uhrien muistopäivän aamuna pidättäytynyt kommentoimasta päivää ja täten saanut median suunnalta vihat niskoilleen. Kirjoituksellaan hän korostaa, kuinka jokaisen tulisi itse saada päättää mitä muistelee ja milloin suree:

”Valtion määräämät krokotiilin kyyneleet ovat tekopyhiä, kun otetaan huomioon minkälaisissa oloissa saksalaissotilaat joutuvat tälläkin hetkellä olemaan —.”¹¹⁷

Räßple korosti kirjoituksessaan, että mikäli saksalaiset haluavat oppia historiastaan nykyinen hallitus tulee äänestää pikimmiten ulos. Jo aikaisemmin kritisoimansa Steinmeierin englanniksi pitämän puheen, Räßple nosti uudestaan esiin 28. tammikuuta jakamallaan uutisella. Tag24-sivustolla julkaistusta uutisesta käy ilmi Räßplen

---

¹¹⁷ ”Staatlich verordnete Krokodilstränen sind überdies heuchlerisch, wenn man bedenkt, dass Deutsche Soldaten aktuell in Kriege weltweit verwickelt sind —.” Vapaa suomennos.

kommentoineen liittopresidentin Yad Vashemissa Israelissa holokaustin muistoksi järjestetyn tilaisuuden yhteydessä pitämää puhetta. Hän ei kommentoinut uutisen jakamisen yhteydessä puhetta tai aikaisempia kirjoituksiaan sen laajemmin. Uutisen linkittäminen kuitenkin edelleen vahvisti ihmetystä siitä, miksi Räßple viitsi nostaa keskusteluun kysymyksen syyllisyyskultista, kun kritisoimansa Steinmeierin puhe oli kansainväliselle yleisölle suunnattu. Vaikuttaa siltä, että Räßplen aiheesta nostamassa keskustelussa näkyy pikemmin tyytymättömyys hallituksen politiikkaa kohtaan kuin yleinen holokaustin muistopäivän arvon mitätöinti.

Saksalaisten kansalliseen identiteettiin ja itsetuntoon Räßple palasi vielä 30. tammikuuta Twitter-tilillään julkaisemalla kirjoituksella. Julkaisussa toistui Räßplen jo aikaisemmin esittämä ajatus, kuinka kukaan ei voi rakastaa itseään vihaavaa kansaa. Hän korostaa, että rakkautta syntyy aina vain rakkaudesta ja kuinka Saksan historian esittäminen yksipuolisesti negatiivisena on kansakunnalle haitallista. Mistä tämä saksalaisten itseviha johtuu?

Räßple harmittelee saksalaislasten kaipaavan positiivisia kiinnekohtia menneisyyteensä, mutta ainainen syyllisyyden korostaminen kouluopetuksessa sekä julkisuudessa altistaa heidät alitajuntaisesti vihaamaan kaikkea saksalaisuuteen liittyvää. Vain lapset, joilla on positiivinen kannustava yhteys menneisyyteensä ja tätä kautta kotimaahansa, voivat kasvaa vahvoiksi positiivisen minäkuvan omaaviksi kansalaisiksi, Räßple lisää. Hän vei asetelman vielä hieman pidemmälle uskoessaan, ettei häpeällä ja syyllisyydellä kyllästetyt saksalaiset kykene rakentamaan kansalleen ja kulttuurilleen eheää tulevaisuutta. Rakkaus kotia, kansakuntaa ja kieltä kohtaan ovat Räßplen mukaan ihmisille perusvälttämättömyys, johon ei saa kajota.

4.2.2 Muistopäivä AfD:n kanavilla

Räßplen sosiaalisen median julkaisut osoittivat, jo ennen AfD:n virallisten kanavien tarkastelua, puheenjohtaja Jörg Meuthenin saaneen medialta kritiikkiä holokaustin muistopäivän viestintälinjaansa. Puolueen virallisilta kanavilta löytyi holokaustin muistopäivään liittyviä julkaisuja Facebookista ja Twitteristä molemmista kaksi sekä puolueen verkkosivuilta neljä kappaletta. Puheenjohtajistosta Meuthenin sosiaalisen

median kanavilta löytyi Twitteristä kaksi julkaisua, Facebookin puolelta ei yhtään. Vuoden 2019 lopulla uutena puheenjohtajana aloittaneen Tino Chrupallan kanavilta löytyi julkaisuja Facebookin puolelta ainoastaan yksi.

Kanava	Facebook	Twitter	Verkkosivut
AfD	2	2	4
Jörg Meuthen	0	2	-
Tino Chrupalla	1	0	-

Taulukko 7: Julkaisut verkossa 20.1-3.2.2020.

Tarkasteltujen julkaisujen yhteydessä pyrin arvioimaan puolueen suhdetta aikaisempien vuosien kirjoituksiin sekä Stefan Räcklénin ulostuloon. Puheenjohtajana marraskuussa 2019 aloittanut Tino Chrupalla on jäänyt tutkielmani osalta aikaisemmin paitsioon. Sosiaalisen median aineiston tarkastelun kautta hänellä ei näytä olleen kovinkaan aktiivista roolia puolueessa ennen puheenjohtajuuttaan. Aiheesta kertoo myös jokseenkin vaatimattomat sosiaalisen median seuraajamäärät. Muihin AfD:n kärkitoimijoihin verrattuna Chrupallan noin 7 450 seuraajaa Twitterissä sekä noin 10 900 tykkäystä Facebookissa ovat hyvinkin maltilliset.

Muistopäivän alla puolueen verkkosivuilla julkaistiin Meuthenin kommentti viitaten liittopresidentti Frank-Walter Steinmeierin vierailuun Israelissa holokaustin muistopäivän yhteydessä. Kirjoituksessa Meuthen toivoi liittopresidentin matkan vaikuttavan hallituksen nykyiseen Israel-vastaiseen politiikkaan suotuisasti. Kirjoituksessa mainitaan, kuinka Saksan liittohallitus on yksi viimeisistä läntisistä vaikuttajista, joka ei ole katkaissut liikesuhteitaan Iraniin, vaikka maan motiivina on Israelin tuhoaminen ja tätä kautta toisen holokaustin toteuttaminen.

Edellisvuosien tapaan oikeusvaltion ja demokratian puolustamisen merkitys näkyi vuoden 2020 muistopäivän yhteydessä tärkeänä temana. Verkkosivuilla julkaistussa Meuthenin ja Chrupallan allekirjoittamassa kirjoituksessa mainitaan, kuinka Auschwitzin vapauttamisen päivä on symbolisesti holokaustin muistamisen kannalta merkittävä. Kirjoituksessa muistutetaan, ettei mikään muu paikka kerro yhtä karmaisevalla tavalla kansallissosialismin uhreiksi joutuneiden juutalaisten

joukkomurhasta. Lisäksi kirjoituksessa tähdennetään, ettei uhrien kokemaa kärsimystä tulisi koskaan unohtaa ja muistopäivän muistuttavan uhrien kunnioittamisen lisäksi päättäväisestä työstä sivistyksen, oikeusvaltioperiaatteen sekä demokratian puolesta.

AfD:n Twitter-tilillä jaettiin virallisena muistopäivänä puheenjohtajien kommentti, jossa korostettiin holokaustin muistamisen merkitystä. Julkaisussa painotettiin jo muistopäivän alla esiin tuotuja liberaalin demokratian ja oikeusvaltioperiaatteiden puolustamisen tärkeyttä. Facebookin puolella julkaistussa pidemmässä kirjoituksessa mainittiin, ettei mikään pysty perustelemaan kansallissocialismin ihmisyyttä vastaan kohdistamia moraalittomia rikoksia. AfD:n ajattelussa toisen maailmansodan aikaiset rikokset osoittavat, mihin yksilöä ylistävä totalitaristinen ideologia voi pahimmillaan johtaa. Lopuksi kirjoituksessa lainataan aikaisemmin puolueen verkkosivuilla julkaistua puheenjohtajiston allekirjoittamaa kommenttia, jossa uhrien muiston kunnioittaminen sekä valistuneen sivistyksen suojeleminen näyttäytyvät puolueelle tärkeinä teemoina. Puheenjohtajistosta Chrupalla on yksinkertaisesti jakanut edellä kuvaillun julkaisun omalla Facebook-sivullaan. Muutoin muistopäivän teemat eivät hänen julkaisuissaan näkyneet.

Maahanmuuttajien tuoma uhka nostettiin esiin muistopäivänä AfD:n Twitter-kanavalla julkaistussa kirjoituksessa, jossa kerrotaan historioitsija Michael Wolffsohnin yhtyneen AfD:n mielipiteeseen. Wolffsohnin kerrotaan varoittaneen jo aikaisemmin maahanmuuttajien ja pakolaisten kasvavan määrän tuomista ongelmista sekä erityisesti maahanmuuttostatuksen kanssa selvitystilassa olevien muslimien asemasta vaarallisimpana antisemitismin lähteenä Saksassa.

Meuthen jakoi muistopäivänä *ZDF*-uutiskanavan julkaisun, jossa kritisoitiin hänen käytöstään sosiaalisessa mediassa samana aamuna. Uutiskanavan julkaisemassa kuvassa osoitetaan lukuisten saksalaispoliitikoiden julkaisseen muistopäivän kunniaksi #WeRemember-tunnisteella varustettuja kirjoituksia, joiden tarkoituksena oli kunnioittaa holokaustin uhrien muistoa. *ZDF*:n julkaisemaan kuvaan on liitetty lisäksi Meuthenin julkaisu, jossa hän kommentoi Saksan autoliiton (ADAC) myötäilevän vihervasemmiston agenda. Uutiskanavan julkaisussa annetaan ymmärtää Meuthenin suhtautuneen epäkunnioittavasti holokaustin muistoa kohtaan, sillä hän ei julkaissut

muiden saksalaispoliitikoiden tavoin sosiaalisessa mediassa kommenttia kunnioituksena holokaustin uhrien muistolle. Meuthen itse nimitti saamaansa kritiikkiä disinformaatioksi ja liitti julkaisuunsa edellisenä päivänä puolueen verkkosivuilla julkaistun kirjoituksen. Meuthen jakoi vielä muistopäivänä *Bild*-iltapäivälehdessä kirjoituksen, jossa kerrotaan Leipzigissa tapahtuneesta provokaatiosta, jossa Israelin lippu oli asetettu teollisuusalueella savupiipun päälle. Meuthen kuvailee tekoa kirjoituksessaan vastenmieliseksi.

Muistopäivän jälkeisenä päivänä AfD:n verkkosivuilla julkaistiin kirjoitus, jossa kommentoitiin vasemmistopuolueen (*Die Linke*) edustajan Tom Radken tekemää rinnastusta holokaustin ja ilmastonmuutoksen suhteen. AfD:n liittovaltiotason puoluehallituksen jäsen Alexander Wolf tuomitsi kirjoituksessa Radken ilmaisun ja pitää rinnastusta törkeänä loukkauksena holokaustin uhrien muistoa kohtaan. Wolf täsmentää, että antifasismiin sitoutuneelta puolueelta on absurdia hyväksyä ko. kirjoitus ilman sen suurempia seurauksia. AfD perää kirjoituksessa laajempaa keskustelua aiheesta ja vaatii *Die Linken* ottavan vastuun edustajansa sanoista. Wolfin kirjoitus on julkaistu videon muodossa myös puolueen Facebook-kanavalla.

Israelin ja Saksan väliset suhteet nousivat esiin AfD:n antisemitismin vastaisen ryhmän varapuheenjohtajan Beatrix von Storchin julkaisemassa kirjoituksessa, jossa ilmaistiin Meuthenin jo muutamaa päivää aikaisemmin esitetty toive liittopresidentti Steinmeierin Israelin-vierailuun liittyen. Von Storch kommentoi kirjoituksellaan, kuinka Saksan hallituksen muistopäivän yhteydessä toistamat korusanat, kuten esimerkiksi ”ei koskaan enää” kaipaavat nyt todellisia tekoja pelkkien puheiden rinnalle. AfD odottaa, että alkavalla Saksan EU-puheenjohtajuuskaudella lähetettäisiin selkeä viesti Israelin suuntaan saksalaisten halukkuudesta antisemitismin ja vihan torjumisen suhteen. Kirjoituksen mukaan AfD aikoo tuoda liittopäiville oman ehdotuksensa EU:n ja Israelin suhteiden parantamiseksi. Ehdotus sisältää muun muassa vaateet poistaa Länsirannalta peräisin olevien tuotteiden syrjivät merkintävaatimukset sekä tiukentaa suhtautumista Hizbollah-terroristijärjestöön.

Puolueen kanavilla ei vuoden 2020 muistopäivän osalta näkynyt epäkunnioitusta, vähättelyä tai hyväksyvää asennetta kansallissosialismin rikoksia kohtaan. Puolueen

julkisuuskuvan huomioiden, AfD näyttäytyy sosiaalisen median kanavilla sovinnaisen varovaisesti. Vaikuttaa siltä, että puolue on altis tarttumaan hallituksen sekä poliittisen vasemmiston antisemitistiseksi leimaamiinsa tekoihin ja vaatii näistä laajempaa keskustelua, mutta samalla reagoi itse saamaansa kritiikkiin nimittämällä sitä disinformaatioksi. AfD pyrkii erottautumaan antisemitismistä muita syyttämällä, kunnioittavalla puheella sekä kansallissosialismin rikokset tunnustamalla. Puolueen virallisilla kanavilla ei kuitenkaan keskustella oikeistoradikalismin tuomasta uhasta vaan poliittisten vastustajien lisäksi syntypukkina toimivat maahanmuuttajat. Hiljaisuus Stefan Räcklén kaltaisten ulostulojen kohdalla sysää vastuun yksittäisille toimijoille, vaikka toimivassa parlamentaarisessa puolueessa tulisi olla yhteisesti hyväksytyt arvot sekä käyttäytymismallit.

4.3 Syyllisyyskultti vai uhreja kunnioittava muistopäivä?

Holokaustin muistopäivän osalta AfD:n sosiaalisen median kanavilla välittyi kuva puolueesta holokaustin muistoa kunnioittavana, demokratiaa ja vapautta ylläpitävänä sekä oikeusvaltioperiaatetta noudattavana. Baden-Württembergin osavaltiopoliitikko Stefan Räcklén kritiikki saksalaisten kansallisen identiteetin syyllisyyteen ja häpeään nojaavasta luonteesta (4.2.1) ei näkynyt osana AfD:n virallisia sosiaalisen median kanavia

Vaikuttaa siltä, että vaikka AfD puolueena omaa laajan kirjjon eri tavoin ajattelevia toimijoita, aina radikaaleimmista henkilöistä parlamentarismia kannattaviin toimijoihin, puolue pyrkii selvästi aktiivisesti eroon antisemitismin leimasta. Käyttäytymällä julkisuudessa säädyllisesti, uhrien muistoa kunnioittamalla sekä hyväksymällä holokausti epäinhimilliseksi, vaikkakin pysyväksi osaksi Saksan historiaa, puolueen on helppo suojautua äärioikeisto- ja antisemitismisyytöksiltä.

Tosiasia kuitenkin on, ettei puolueen itse sosiaalisessa mediassa luoma julkisuuskuva kerro koko totuutta. Sosiaalisen median kanavilla piilee poliittisille puolueille valtavat mahdollisuudet viestiä ja tavoittaa mahdollisia kannattajia suhteellisen vaivattomasti. Samalla suhteellinen vaivattomuus mahdollistaa sen, että puolueet kykenevät levittämään omaa versiotaan totuudesta ja tulkinnoistaan vaivattomasti. Tässä piileekin

sosiaalisen median keskusteluissa havaittava kahtiajako. Poliittiset toimijat kannattajineen kykenevät luomaan sosiaalisen median kanavien välityksellä oman todellisuutensa, jonka kritisointi ja ulkopuolelta tulevat hyökkäykset saadaan helposti alistettua vihollisten mustamaalaamiseksi ja disinformaatioksi. Vaikuttaa siltä, että sama ilmiö näkyy holokaustista puhuttaessa vahvasti myös AfD:n kanavilla. Puolue on ulkoistanut itsensä antisemitismistä käydyn keskustelun yläpuolelle, syyttämällä poliittisia vastustajia sekä maahanmuuttajia Saksan juutalaisväestölle tuomasta uhasta.

Oikeusvaltioperiaatteita ja demokratiaa puolustamalla AfD voi itse määritellä käymänsä diskurssin sävyn. Rauhallinen ja kunnioittava sävy säilyy, vaikka puolueen johto ei ole julkisesti valmis ottamaan kantaa AfD:n äärilaidan tekemisiin ja puheisiin. Hiljaisuudella saadaan voitettua aikaa ja siirtämään huomion keskipiste muualle. Vielä ennen liittopäiville nousua puolueen oli pakko reagoida julkisesti Björn Höcken puheesta nousseen kohuun. Nyt kolme vuotta myöhemmin puheiden, tekojen ja ulostulojen (Räpple vain yksi monien joukossa) määrä on kasvanut samalla kun AfD on jatkanut vaitiolon linjaa. Syyllinen löytyy aina jostain muualta.

AFD:n virallisilla kanavilla antisemitismi sysätään liittokansleri Angela Merkelin maahan päästämien pakolaisten ja hallituksen yleisesti harjoittaman löyhän maahanmuuttopolitiikan syyksi. Sama teema on toistunut kirjoituksissa vuodesta toiseen. Alun suuremman maahanmuuttovastaisen argumentaation rinnalle on noussut hienovaraisempi keskustelu liberaalidemokratian ja oikeusvaltion puolustamisesta. Maahanmuuttovastaisuus on merkittävä osa AfD:n jokapäiväistä työtä, niin liittopäivillä kuin osavaltiotasollakin. Holokaustin muistopäivän yhteydessä em. agenda näkyy syytöksissä hallituksen suuntaan, joissa ihmetellään miten Saksan poliittiset toimijat ovat jo vuosia sallineet juutalaisväestöä vastaan kasvavan turvattomuuden.

Holokaustin muuttaminen historiapolitiittiseksi aseeksi maahanmuuttoa ja Merkelin johtamaa hallitusta vastaan on varmasti teema, joka tulee säilymään AfD:n holokaustiin liitettävän identiteettipolitiikan keskiössä. Vaikka Meuthen puheenjohtajan ominaisuudessa mainitsi lyhyesti vuoden 2019 holokaustin muistopäivän yhteydessä julkaisemassa kirjoituksessaan AfD:n tuomitsevan myös oikeistoradikalismia

juutalaisvastaisuuden, vaikuttaa siltä, että taustalla toimi pikemminkin reaali poliittinen pakko kuin todellinen kantaottavuus.

Antisemitismin siirtäminen muslimimaahanmuuttajien vastuulle antaa AfD:lle historiallisen oikeutuksen puolustaa juutalaisväestöä väkivallan uhalta. Holokaustin kokemusten käyttäminen tämän päivän pakolaispolitiikan vastustamiseen, jonka tärkeänä piirteenä pidetään ajatusta, ettei Saksaan voida enää päästää jo paljon kärsineiden juutalaisten vihollisia, kaunistelee AfD:n suhdetta maan juutalaisväestöön. Vaikuttaa siltä, että julkisen juutalaisväestön puolustamisen motiivina olisi ainoastaan julkisuuskuvan kiillottaminen sekä antisemitismi-syytöksiltä piiloutuminen. Juutalaisväestöä puolustaessaan AfD säästyy samalla kommentoimasta kasvanutta radikaalin äärioikeiston tuomaa uhkaa. Viholliskuvien rakentamisella on pitkät perinteet Saksassa, tätä AfD ei kuitenkaan kanavillaan muistele.

Toinen AfD:n virallisilla kanavilla toistuvasti kritisoitu teema antisemitismin suhteen on hallituksen harjoittama Israel-politiikka. Puolue korostaa itse toimivansa Israelia kunnioittaen, toivoen samankaltaista toimintaa myös Saksan hallitukselta. Kirjoituksissa otetaan kantaa myös hallituksen Iran-politiikkaan, joka nähdään suorana tukena antisemitistisille toimille, joiden tarkoituksena on haitata Israelin toimintaa kansainvälisillä areenoilla.

Räpplen syyllisyyskulttiin tarttuvissa julkaisuissa huokuu jo aikaisemmin AfD:n sosiaalisen median kanavilla ilmennyt tarve korostaa Saksan historian positiivisia ja menestyksekkäitä puolia. Positiivisuuden korostaminen liitetään eheän kansallisen identiteetin ja itsetunnon rakentamiseen. Räßple liittyy julkaisuissaan keskusteluun lisäksi saksalaisten harjoittaman itsevihon, josta olisi tulevaisuuden saksalaissukupolvien tähden päästävä eroon. Syyllisyyteen ja häpeään rakentuva kulttuuri jättää alleen menneisyyden saavutukset, vaikuttaen kohtalokkaasti saksalaisten minäkuvaan. Aikaisemmista AfD:n julkaisuista poiketen Räßple puhuu hyvin pehmeään sävyyn itsensä rakastamisesta sekä kunnioittamisesta, jotka toimivat niin henkilökohtaisen kuin kansallisen identiteetin kulmakivinä. Räpplen julkaisuissa ei näy suoraa viittausta AfD:n kanavilla aikaisemmin ilmi tuotuun huoleen maahanmuuttajien

vaikutuksesta Saksan kulttuuriin ja kansalliseen identiteettiin, mutta nationalistinen retoriikka liittää Röpplen julkaisut tiiviisti osaksi tätä keskustelua.

Miksi Saksan historiasta on aina muistettava vain menneisyyden pimeimpiä aikoja? Ajatukseen liittyy kuitenkin ristiriitaisuus, jonka keskiössä on kysymys siitä, miten holokausti ja kansallissosialismin muistaminen on pois Saksan muun menneisyyden muistamisesta. Röpplen näkemyksen mukaan menneisyysuhteen tulisi rakentua muistin, ei häpeän ympärille. Asenteella pyritään vaikuttamaan kansallisen identiteetin muodostumiseen. On totta, että saksalaisilla on ollut menneisyys huomioiden joitakin hankaluuksia kansallisen itsetunnon kehittämisessä. Tätä prosessia ei kuitenkaan pelasta se, että oikeistopopulistit ottavat kansalaisuuskäsitteen haltuun ja pystyvät täten muovaamaan siitä haluamansa kokonaisuuden.

Vaikuttaa kuitenkin siltä, että vaikka Röpplen ulostulo ei sinänsä eroa puolueen aikaisemmin osoittamasta linjasta kovinkaan paljoa, se on sisällöllisesti yksittäisen poliitikon henkilökohtainen mielipide. Taustalla voi toimia medialogiikan mukainen huomionhakuisuus, jossa kärjistynet mielipiteet nousevat helposti julkisuuteen. Ambivalenttius on osa AfD:n julkisuuskuvaa, mutta vastaisuudessa ongelmat yksittäisten toimijoiden puolueen linjasta erillisiin ulostuloihin saattavat vaikeuttaa koherentin puoluepoliittisen viestinnän luomista.

5. Syyllisyys ja häpeä? —AfD:n menneisyysuhde

Tuon seuraavaksi aineiston käsittelylukujen havainnot yhteen kolmen eri näkökulman kautta. Aloitan tarkastelemalla AfD:n sosiaalisen median kanavilla luotua menneisyysuhdetta suhteuttamalla sen holokaustista käydyn keskustelun historialliseen kontekstiin (5.1). Arvioin puolueen menneisyysuhdetta tarkastelemalla *Historikerstreit*-keskustelua, Seppo Hentilän esittelemiä holokaustin suhtautumistapoja sekä yleisesti Saksan liittotasavallassa harjoitettua *Vergangenheitsbewältigungia*. Lisäksi tarkastelen havaintoja historiapolitiikan sekä historiapolitikoinnin näkökulmasta Pilvi Torstin historian poliittisen käytön motiiveihin keskittyvän typologian avulla. Käytän apunani Jouni Tillin ajatusta historiapolitikoinnista ja keskityn tapaan, joilla menneisyyden tapahtumat hyväksytään osaksi kerrottua historiaa ja kansallista identiteettiä (5.2). Lopuksi tarkastelen lyhyesti AfD:n tapaa toimia sosiaalisessa mediassa, ottaen huomioon yleisesti mediatutkimuksen piirissä populistipuolueille luodut toimintamallit (5.3).

Tutkielmani kattaa vain kapean näkökulman AfD:n sosiaalisessa median kanavilla luodusta menneisyyskuvasta. Pidän kuitenkin tärkeänä tarkastella nimenomaan puolueen virallista suhdetta reaktioihin ja kohuihin, joita puolueen sisäiset toimijat ovat omilla ulostuloillaan aiheuttaneet. Julkisuuskuvaan tulevat säröt, joita nousseet kohut aiheuttavat, kertovat puolueen ajatusmaailmasta enemmän kuin viralliset kannanotot. Tarkoitukseni ei ole arvioida kuinka hyvin AfD on kyennyt julkisuuskuvaansa rakentamaan, vaan kuvaamaan, ettei sosiaalisen median kanavilla puolueen esittämä totuus välttämättä vastaa faktapohjaista todellisuutta.

5.1 Menneisyysuhde historiallisessa kontekstissa

AfD:n 2010-luvulle tuomat ajatukset syyllisyyden ja häpeän lievittämisestä näkyivät jo 1980-luvulla käydyn *Historikerstreitin* yhteydessä. Ajatus siitä, etteivät saksalaiset ole enää vastuussa toisen maailmansodan aikaisista teoista toimii keskeisenä näkökantana aiheeseen. Holokausti on täten ulkoistettavissa nykypäivänä koetusta saksalaisuudesta, hyvin samoin tavoin kuin Ernst Nolte piti 1980-luvulla käydyssä keskustelussa holokaustia saksalaisuudelle vieraana piirteenä. AfD:n ajattelussa holokaustista koettu

syällisyys ja häpeä ainoastaan lamaannuttavat kansallisen identiteetin ja täten vääristävät kollektiivisella tasolla koetun menneisyysuhteen saksalaisten keskuudessa.

Tarkastelemani aineiston yhteydessä holokaustin historiallista painoarvoa, miljoonia uhreja ja natsi-Saksan hirmutekoja ei vähätelty. 1980-luvun keskustelussa nähty tapa korostaa holokaustin ainutkertaisuutta tai vastaavasti sen vertaaminen muihin kansanmurhan leiman saaneisiin tapahtumiin ei toiminut osana AfD:n julkituomaa kuvaa. Laajempaa kansainvälistä kontekstia aiheeseen tarjoaa kuitenkin ajatus siitä, kuinka saksalaiset ovat ainoa itsensä syyllistämiseen sekä häpeän tunteeseen tottunut kansa maailmassa. Täten kritiikki, jota AfD kannanotoillaan osoittaa, ei kohdistunut varsinaisesti holokaustiin tai sen kieltämiseen vaan pikemmin asenneilmapiiriin, jossa toisen maailmansodan aikaisista tapahtumista on luotu leimallinen osa saksalaisuutta.

Jos Jürgen Habermas syytti saksalaishistorioitsijoita 1980-luvulla vastuun välttelystä, 2010-luvun keskustelussa AfD:n asenteesta piirtyy kritiikki liikaa syyllisyyden korostamista vastaan. Toisen maailmansodan ajallisen läheisyyden vuoksi 1980-luvun keskustelussa korostuivat fyysiset holokaustin tapahtumat sekä niihin suhtautuminen. 2010-luvun keskustelu keskittyy sen sijaan vahvemmin kansallisen identiteetin ja henkisen jaksamisen teemoihin sekä kysymyksiin kuten: mitä liika syyllistäminen tekee kansalliselle identiteetille sekä miten Saksa voi vastaanottaa pakolaisia, kun se ei kykene rakentamaan itselleen eheää menneisyysuhtetta? Ajatuksessa korostuu AfD:n osoittama kritiikki löyhänä näkemäänsä hallituksen maahanmuuttopolitiikkaa kohtaan.

Irrottautuminen holokaustista ja sen ulkoistaminen menneisyyden saksalaisten ongelmaksi näyttäytyvät ambivalenttina suhteena menneisyyteen. AfD korostaa olevansa tulevaisuuden puolue, jonka katse on tämän päivän ja tulevan ongelmissa, ei niinkään menneisydessä. Samalla puolueen ja sen eri toimijoiden keskusteluissa kuitenkin korostetaan Saksan merkittävää historiallista asemaa kulttuurin, tieteen ja taiteen saralla. Puolueen ajatuksen mukaan näiden positiivisten näkökantojen pohjalle tulisi rakentaa eheä kansallinen identiteetti. Holokaustin muiston ylläpitäminen ja hyväksyminen osaksi Saksan historiaa ei AfD:n luoman ajatusmallin mukaisesti tarkoita sitä, että sen tulisi kuitenkaan määritellä kansallista identiteettiä, vaikka saksalaisuudelle on ollut historiallisesti ominaista kohdata menneisyyden syyllisyys. Björn Höcken

sanoja lainaten: ”ajattelumallista on kuitenkin päästävä irti, sillä se ainoastaan halvaannuttaa kansan” (3.1). Samankaltaista ajattelua mallintaa Stefan Räßle puhuessaan saksalaisten itsetunnon negatiivisesta kehitymisestä: ”kukaan ei voi rakastaa itseään vihaavaa kansaa. Rakkautta syntyy aina vain rakkaudesta ja siksi on kamalaa, että Saksan historiaa esitetään vain yksipuolisesti negatiivisena” (4.2.1).

Rakentamalla positiivinen menneisyysuhde ja luopumalla syyllisyyttä korostavasta *Vergangenheitsbewältigung*ista voidaan tuleville saksalaissukupolville turvata rakentava suhde omaan menneisyyteensä. AfD:n sosiaalisen median kanavilla välittyvä kuva menneisyyden hallinnasta voidaan käsittää puolueen saksalaisille tarjoamaksi vaihtoehdoksi ns. tulla sinuksi menneisyytensä kanssa. Puolueen tarjoamassa vaihtoehdossa yhdistyvät terveen kansallisen itsetunnon rakentamisen ohella nykysaksalaisten irrottaminen kansallissosialismin rikoksista sekä ajatus häpeän tilalle nousevasta ylpeydestä. Kansallissosialismin rikosten anteeksiannon kohdalla narratiivi pyritään AfD:n ajattelussa kääntämään ylösalaisin: rikokset on jo annettu anteeksi ja vastaisuudessa merkittävää on vain se, miten saksalaiset kykenevät rakentamaan itselleen tulevaisuuden, jonka yhteydessä voidaan unohtaa syyllisyys ja häpeä.

Suhtautuminen holokaustiin on muuttunut Saksassa eri aikoina sekä erilaisten poliittisten näkemysten siivittämänä (2.1). AfD:n suhteessa holokaustiin vaikuttavat rinnakkain, limittäin ja ristiriidassa olevat eri suhtautumistavat aina syyllisyyden kiistämisestä, tietoiseen muistamiseen sekä tekojen anteeksiantoon. Syyllisyyden kritisointi ei näy AfD:n kanavilla holokaustin kieltämisenä, vaan henkisenä eheyttämisenä. Historiallista jatkumoa puolue korostaa nostamalla esiin henkilöitä, jotka ovat ilman äärioikeiston leimaa osoittaneet samankaltaisia syyllisyyden ja häpeään liitettäviä kommentteja (3.2). Historiallisia yhtymäkohtia korostamalla puolueen on helpompi hälventää äärioikeistosyytösten tuomaa varjoa, sillä esimerkiksi keskusteluissa nostetut juutalais- ja vasemmistoaktiivit edustavat AfD:lle poliittista vastakohtaa. Kommentteja korostamalla puolue pyrkii ajatustensa legitimoimisen lisäksi osoittamaan kaksinaismoralistiseksi nimittämälleen medialle, kuinka sen toimijat tarttuvat antisemitistiseksi pidettyihin muotoiluihin ainoastaan, kun puhujana on ”isänmaallinen kansaansa rakastava poliittinen toimija” (3.2).

Tuomalla julkiseen keskusteluun menneisyysuhteeseen liittyvän kritiikin AfD pyrkii korostamaan myös muistamiseen liittyvää problematiikkaa. Puolue luo itsestään mielellään kuvan puolueettomana sijaiskärsijänä, joka on joutunut median luomien kohujen ja hyökkäysten kohteena väärin ymmärretyksi. Kritisoimalla AfD:n jättämistä ulos holokaustin muistopäivän tilaisuuksista (4.1) tai sosiaalisen median kampanjoista (4.2.2), puolue pyrkii luomaan itselleen keskustelussa altavastajan aseman.

AfD nostaa holokaustin kunnioituksen rinnalle puolueen perusarvoiksi lukeutuvan sananvapauden, demokratian sekä oikeusvaltioperiaatteen. Täten puolue liittää itsensä osaksi Saksan liittotasavallan perustamisen jälkeen yleisesti hyväksytyjä periaatteita, joissa korostetaan maan demokraattisen kehityksen tärkeyttä (*Verfassungspatriotismus*).

Nostamalla julkiseen keskusteluun oman ajatuksensa positiivisen menneisyysuhteen rakentamisesta AfD ei tarjoa lopullista vastausta tai ratkaisua käytyyn polemiikkiin. Menneisyysuhteen tarkastelu kietoutuu puolueen puheissa vahvasti kansallisen identiteetin ympärille, tarjoten puolueen kannattajille mahdollisuuden nähdä menneisyys AfD:n esittelemässä positiivisiin puoliin rakentuvassa valossa. Puolueen historiallista perspektiiviä tarkasteltaessa jää epäselväksi kuka tai mikä on tämä kansallinen toimija, joka on vuosikymmeniä kyennyt ylläpitämään syyllisyydelle ja häpeälle rakentuvaa *Vergangenheitsbewältigungia*. Identiteetti- sekä muistinpolitiikkaan liitettävissä oleva kritiikki suuntautuu AfD:n puheissa hallitukselle annettuun palautteeseen. Menneisyysuhteen vinoumasta on helppo syyttää vallassa vuosikymmeniä olleita vanhoja puolueita CDU:ta ja SPD:tä.

5.2 Intentionaalinen historiapolitikointi

Historiallisen todellisuuden sekä kollektiivisen muistamisen muovaamisessa poliittisilla toimijoilla on mitä merkittävin asema. Menneisyyden käyttäminen intentionaalisenä apuvälineenä nykypäivän tavoitteiden saavuttamiseksi on tuttu näky yhteiskunnallisten tahojen kommentoissa. Poliitikassa luodaan tunteisiin ja arvoihin perustuvia argumentteja (1.2), eikä AfD eroa tässä suhteessa historia-argumenttien tuottajana kaltaisistaan poliittisista puolueista. Menneisyyden tapahtumien käyttäminen poliittisena aseena nykypäivän ongelmia ratkaistessa, näkyy pysyvänä osana puolueen

agenda. Vaikka AfD korostaisikin asemaansa tulevaisuuteen tähtäävänä puolueena, ei yhteiskunnallisena toimijana sen ole mahdollista suoriutua tehtävistään vailla historiallista kontekstia. AfD Thüringenin puheenjohtaja Björn Höcke kommentoi keväällä 2017 puheestaan nousseen kohun jälkeen, ettei aio enää vastaisuudessa ottaa osaa historiaan liittyviin keskusteluihin (3.2). Poliittista argumentaatiota ei voida kuitenkaan erottaa kontekstistaan ja tarkastella ainoastaan nykypäivän tietämyksen tuomassa valossa.

AfD:n historian poliittisesta käytöstä voidaan havaita iskusanojen viljelyä sekä vahvaa tunteisiin vetoavaa retoriikkaa. Syyllisyyden ja häpeän toistaminen eri muodoissa, oli kyse sitten kultista, muistomerkistä, menneisyysuhteesta tai kansallisesta identiteetistä, ovat tästä oiva esimerkki. Samalla poliittisten vastustajien nimeäminen, ironisointi, tulkinnat, lupaaminen sekä varoittelu toimivat merkittävänä osana puolueen historia-argumentointia. Nämä tehokeinot ovat omiaan herättämään keskustelua sosiaalisen median alustoilla.

Vastikään liittopäiville nousseena puolueena AfD:n ulostuloissa näkyy vahva sisäpoliittinen vire. Suurimpana oppositioryhmittymänä puolueen merkittävänä tehtävänä on hallituksen toimien valvominen sekä kritisointi. Sisäpolitiikan kentälle kuuluu hallituksen kamppailuyritysten lisäksi vaikuttaminen kannattajien sekä median suuntaan. Äänestäjien luottamus on säilytettävä, samalla kun puolueen tulevaisuuden turvaamiseksi kannatusta on nostettava tai vähintäänkin pidettävä edellisten vaalien tasolla. Pääasiallisena AfD:n argumenttina sekä menneisyysuhteen luomisessa että historiapolitiisessa keskustelussa kuuluu, kuinka muistaminen on otettava kansallisesti omiin käsiin. Saksalaisuutta ei tulisi määritellä enää menneisyyden negatiivisten kokemusten tai ulkopuolisten määritelmien kautta. Menneisyyden haltuun saamiseksi saksalaisuuden keskiöön on nostettava terveen itsetunnon positiiviset elementit kuten kieli, kulttuuri, taide ja tiede. Historian positiiviseksi luokiteltavien ajanjaksojen ja teemojen korostaminen, negatiivisena nähtyjen tekojen kustannuksella muovaa kuvaa siitä, mitkä menneisyyden elementit hyväksytään osaksi kansallista historiaa. Tässä asettelussa AfD haluaisi säilyttää holokaustin osana Saksan historiaa, mutta tietyn ehdoin.

AfD sitoutuu ylläpitämään holokaustin muistoa niin, ettei mitään sen kaltaista julmuutta pysty enää koskaan tapahtumaan. Puolueen moneen otteeseen kritisoiman hallituksen luotsaama maahanmuuttopolitiikka toimii tärkeässä asemassa aiheen tiimoilta. Puolue pyrkii muslimimaahanmuuttajia vastaan argumentoimalla osoittamaan, että se toimii ainoana poliittisena tahona Saksassa, joka on todellisuudessa valmis suojelemaan maan juutalaisväestöä kasvavalta maahanmuuttajien ja pakolaisten mukanaan tuomalta antisemitismiltä. Kysymykset, joissa AfD ihmettelee hallituksen piittaamatonta toimintaa sisältävät vastakkainasettelua sekä tunteisiin vetoavaa kerrontaa. Saksan juutalaisväestö on joutunut kokemaan mittaamattomia kauheuksia, ja nyt Saksan CDU-vetoinen hallitus on valmis lisäämään väestön turvattomuutta päästämällä maahan jo lähtökohtaisesti vihamielisesti juutalaisiin suhtautuvia muslimeja.

AfD:n ja juutalaisväestön lämmintä suhdetta korostetaan em. puheiden lisäksi kertomalla auliisti puolueen omasta juutalaisjärjestö JAfD:ista. Korostamalla ystävällismielistä suhtautumista maan juutalaisväestöön puolueen agendalla vaikuttaa toimivan vastustajien käyttämien aseiden kääntäminen AfD:lle myötämielisiksi. Puolueen on helppo torjua syytteet oikeistoradikalismiin liittyvästä antisemitismistä nostamalla esiin yhteys hallituksen maahanmuuttopolitiikan sekä juutalaisväestön kokeman kasvavan turvattomuuden välillä. Puolueen eri toimijat ovat herkästi kommentoineet sosiaalisessa mediassa poliittisten vastustajien, muslimivaikuttajien ohella vasemmiston antisemitistiseksi luonnehdittavia ulostuloja (4.1 ja 4.2.2). Strategia on yksinkertainen, mutta tema on ajasta riippumatta toistunut tarkastelemieni keskustelujen kohdalla. Korostamalla vastustajien virheitä, AfD pyrkii kääntämään katseen pois puolueen toimijoiden aiheuttamista kohuista. Oikeistoradikalismin uhka loistaa puolueen sosiaalisen median kanavilla poissaolollaan, lukuun ottamatta vuoden 2019 holokaustin muistopäivän yhteydessä puheenjohtaja Jörg Meuthenin lyhyttä mainintaa väkivaltaisen oikeiston luomasta uhasta Saksan juutalaisväestölle. Muutoin AfD:n piirtämät uhkakuvat syntyvät muslimimaahanmuuttajien sekä vasemmistoaktivistien luomista turvallisuusriskeistä.

Ulkopoliittisten historiapolitiikan motiivien osalta AfD:n sosiaalisen median kanavilla nousee merkittävimpiin asemaan hyvien suhteiden korostaminen Israeliin.

Juutalaisväestön puolustamisen yhteydessä mainitaan Saksan historiallinen velvollisuus puolustaa Israelin valtion olemassaoloa. Tämän laiminlyömisestä syytetään Merkelin hallitusta, samalla kun puolueen laatimilla ohjeistuksilla toivotaan hallituksen luopuvan ns. juutalaisvihamielisestä politiikasta. AfD:n juutalaisväestöltä saadun tuen ohella, puolueen sosiaalisen median julkaisuissa korostui myös erinäisiltä juutalaisvaikuttajilta saatu tuki (4.1).

Puhtaana historiapolitiittisena suhtautumisena toimii jo sekin, kuinka Dresdenin puheesta noussutta kohua pidettiin puheenjohtaja Frauke Petryn kommenttien mukaisesti puolueen maineelle haitallisena (3.3). On yleisesti hyväksytty perusarvo, ettei holokaustin muistoa tule halventaa ja Höcken näin tehdessä oli puolueen maineen kannalta tärkeää kritisoida puhetta ja ryhtyä toimiin hänen erottamiseksi ripeästi. Samankaltaista kannanottoa Rämpfen ulostuloon sosiaalisessa mediassa ei nähty aiemmin Höckea puolustaneelta Meuthenilta. Voidaan olettaa, että vaikka puolueen kaikki toimijat eivät ajattelisi samalla tavoin kun Höcke ja Rämpfe, ilman suurempaa kritiikkiä heidän puheensa hyväksytään osaksi puolueen ajattelutapaa.

Puolueen maineen ja tavoitteiden kannalta onkin mielekästä tarkastella historiapolitiittisten argumenttien takana havaittavia motiiveja. Historiapoliittikoinnin ja historian intentionaalisen käytön kautta AfD:n sosiaaliseen mediaan tuottamista materiaaleista syntyy kuva ambivalentisti käyttäytyvästä puolueesta, jossa samalla vaikuttavat antisemitistiseksi luokiteltavissa olevat puheet ja holokaustin uhrien muistoa kunnioittavat perinteet. Menneisyys määrittelee AfD:n toimintaa ehkä enemmän kun se todellisuudessa haluaisi. Mediassa käytyä julkista keskustelua tarkastellessa, AfD:n puheet ja toimintamallit suhteutetaan helposti osaksi kansallissosialistien jättämää perintöä. AfD:n puheita ei ole puolusteleminen, mutta olisi mielenkiintoista tarkastella, kärsiikö esimerkiksi vasemmistopuolue *Die Linke* samalla tavoin DDR:n jättämästä perinnöstä.

5.3 AfD populistipuolueena sosiaalisessa mediassa

Vaikuttaa siltä, että AfD sai sosiaalisen median luomien mahdollisuuksien siivittämänä vetoapua noustessaan Saksan liittopäiville. Medialogiikan suosiossa kärjistävää sekä nopeatempoista otetta sosiaalisen median kanavilla, AfD on monien muiden populistipuolueiden tavoin ottanut sen toimintalogiikan osaksi verkkoviestintää. Puolueen tavassa ottaa osaa julkiseen keskusteluun näkyy yleiseurooppalaiselle populismille tutut piirteet kuten valemediasyytökset, vastakkainasettelu, yksinkertaistukset sekä omien viestintäkanavien korostaminen pääasiallisena informaation lähteenä.

Nykypäivän viestintäteknologian kehityksen myötä poliitikot voivat odottaa, että heidän puheensa, sanansa ja kirjoituksensa jäävät sekä hyvässä että pahassa elämään. Kärkevillä ulostuloilla pyritään herättämään huomiota ja kun huomio on saatu kiinnitettyä, voidaan tuottaa yleisölle täysimittaista puoluepolitiikkaa. Yleisesti ottaen poliittiset toimijat, jotka eivät näy perinteisen median kanavilla, hyötyvät kaikista eniten sosiaalisen median tuomista mahdollisuuksista (1.4).

Aloittelevalle poliittiselle puolueelle medianäkyvyyden saavuttaminen on tärkeää. AfD:n sosiaalisen median kanavilla välittyy kuva ambivalentista toimijasta, jonka julkaisuissa näkyy liittopäiville nousun ja aseman vakiinnuttamisen jälkeenkin huomiota herättävä ote. Puolueen sosiaalisen median linjaukset eivät virallisilla kanavilla ja yksittäisten toimijoiden julkaisuissa noudata välttämättä yhteistä koherenttia linjaa. Jos AfD:n johtoporras kykenisi hallitsemaan eri toimijoiden julkisuudessa käymää keskustelua, olisi puolueen luonne kuitenkin täysin toinen.

Yksittäiset toimijat, kuten tässä tutkielmassa tarkastelemani poliitikot toimivat jouhevammin sosiaalisen median eri kanavilla, tuoden henkilökohtaisemman vivahteen julkisuudessa käytyyn keskusteluun. Yleisesti sosiaalisen median sisällöt olivat kaikilla tarkastelemillani kanavilla vahvasti päällekkäisiä. Samoja julkaisuja myös jaettiin eri kanavilla, mikä paikoitellen kuvan jokseenkin laiskasta sekä suunnittelemattomasta viestintästrategiasta.

Sosiaalisen median luomia vuorovaikutusmahdollisuuksia ei tarkastelemiltani kanavilta löytynyt. Mahdollisuus keskustella helposti kaikkien ulottuville rakennetuille alustoille ei toiminut merkittävässä asemassa puolueen sosiaalisen median kanavilla. Vastavuoroista keskustelua käytiin ainoastaan poliittisia vastustajien ja median nostamien keskustelujen kohdalla, joissa kommentoinnin kärkenä toimi usein syytökset vastustajien harjoittamasta disinformaatiosta. Näissä keskusteluissa tavallisten seuraajien asema jäi hyvin marginaaliseksi. Kannattajia kyllä kiiteltiin tuesta erikseen laadittujen julkaisujen yhteydessä, mutta heitä ei otettu osaksi aktiivista keskustelua. Ainoastaan Stefan Räßle jakoi kannattajiensa julkaisuja omilla sivuillaan syyllisyyskultti-keskustelun yhteydessä, mutta ei oikeastaan laajemmin ottanut näitä huomioon omassa viestinnässään.

Tarkastelemieni keskustelujen osalta jäi mietityttämään, käydäänkö vastavuoroista keskustelua kannattajien kanssa kuitenkin edelleen perinteisillä keinoilla kuten kampanjatilaisuuksissa. Tätä kautta sosiaalisesta mediasta rakentuu jokseenkin mainoselementtinä toimiva kuva. Viestintä on edelleen hyvin yksisuuntaista, ja erityisesti Twitterin puolella elitististä, pienen piirin kesken käytyä polemiikkaa. Vaikuttaa siltä, että ”kansan syviä rivejä” kuuleva poliitikko joutuu edelleen viestintäteknologian tuomista mahdollisuuksista huolimatta turvautumaan perinteisiin vaikuttamiskeinoihin.

AfD:n ja sen toimijoiden sosiaalisen median kanavista Facebook nousee ehdottomasti tärkeimmäksi, sillä seuraajamäärät ovat isompia ja reagoiteja on enemmän, jolloin julkaisujen sisältöihin panostetaan selkeästi vahvemmin. Twitterin nopeampainen luonne rajattuine merkkimäärineen vaatii alustalla toimijoilta aktiivisuutta sekä responsiivisuutta, joka omalta osaltaan vaatisi sekä aikaa että aiheeseen perehtymistä (1.4). Facebook-kanavilla ei syntynyt suljettujen ryhmien ongelmaa, sillä kaikille tarkastelemilleni sivuille oli vapaa pääsy. Sosiaalisen median alustojen ärhäkkyys näkyi selkeimmin Twitterin puolella. AfD:lle ja sen toimijoille kanava toimii selkeästi toissijaisena Facebookiin verrattuna. Tästä kertoo selkeimmin se, kuinka tieto jaetaan lyhyesti muutamalla sanalla Twitterin puolella ja tähän liitetään linkki Facebookissa tai verkkosivuilla julkaistuun pidempään tekstiin. Twitteristä välittyy pikemmin kuva

”pakollisesta pahasta” kuin todellisuudessa puolueelle hyödyllisestä sosiaalisen median kanavasta. On ilmiselvää, että Twitter on luonteeltaan ammatillisempi, jolloin keskustelua kollegoiden ja median suuntaan kyetään käymään sen alustoilla vaivattomammin. Lyhyet kirjoitukset yhdistettynä ärhäkkään nopeatempoiseen luonteeseen vaikuttavat AfD:nkin kohdalla heikentävästi Twitterissä käydyin keskustelun laatuun (1.4).

Sosiaalisen median vaikutusvallan kasvusta huolimatta perinteiset verkkosivut toimivat edelleen puolueen verkkoviestinnässä merkittävässä asemassa. AfD:n sosiaalisen median kanavilla jaetaan informaatiota, mutta usein hyvin lyhyesti, jolloin tarkempi aiheeseen tutustuminen vaatii verkkosivuilla käyntiä. Vaikka tarkastelin nimenomaan puolueen verkkosivuja, lähes kaikki sivuilla julkaistut kirjoitukset olivat selkeästi liitettävissä yksittäisiin henkilöihin. Täten verkkosivuilta oli hankala arvioida puolueen ns. todellista mielipidettä, sillä julkaisut henkilöityivät vahvasti kirjoittajiin. Verkkosivujen tarkastelun kautta AfD:tä voidaan pitää vahvasti yksittäisiin toimijoihin nojaavana puolueena, jolloin puolueen linjasta erillisiltäkin vaikuttavat ulostulot on helppo tulkita osaksi ns. puolueen virallista kantaa. Jos puolue ei kykene aktiivisesti erottelemaan linjauksia toisistaan, on hyvinkin oletettavaa, että huomiota herättävät ulostulot tulevat vaatimaan AfD:ltä tulevaisuudessakin aktiivisia toimia.

6. Johtopäätökset

Olen tarkastellut saksalaisen oikeistopopulistipuolue AfD:n menneisyssuhdetta kahden holokaustista käydyn keskustelun kautta. Samalla olen arvioinut puolueen tapoja asemoida holokausti osaksi saksalaisten historiasuhdetta, käyttää historiapolitiikkaa osana julkista keskustelua sekä luoda vaihtoehtoinen näkökulma lähestyä toisen maailmansodan jälkeen jättämää taakkaa. Lisäksi olen pohtinut, miten käyty keskustelu vertautuu ns. viralliseen holokaustin muistamiseen. Aineiston koostuessa sosiaalisen median julkaisuista käytin historiapoliittisen näkökulman apuna populistipuolueista tehtyä mediatutkimusta.

Tutkielma tarjoaa kahden keskustelun kautta otannan AfD:n julkisuudessa käymästä keskustelusta. Puolue on puheillaan aiheuttanut mittavan määrän skandaaleja, joten perusteellinen tarkastelu olisi vaatinut pro gradu -tutkielmaa laajempaa työtä. Kaksi ajallisesti toisistaan eroavaa keskustelua ovat kuitenkin rakentaneet koherentin kuvan AfD:n julkisesta suhteesta Saksan historiaan sekä etenkin holokaustiin.

Tutkielman tuloksena voidaan todeta AfD:n ja sen toimijoiden lausuntojen sisältävän aikaisemmin Saksassa käytyyn menneisyyskeskusteluun suhteutettuna samanaikaisesti uusia ulottuvuuksia, mutta myös laajalti historiallisia yhtymäkohtia. Keskustelun ytimessä toimii kritiikki holokaustin aiheuttaman syyllisyyden ja häpeän vaikutuksesta saksalaisten kansallisen identiteetin kehitykselle. Häpeän ja syyllisyyden teemojen korostaminen toimivat perustana puolueen historiapoliittisille argumenteille. Menneisyyden positiivisten kiinnekohtien puuttumista pidetään AfD:n julkaisuissa haitallisena kansalliselle itsetunnolle sekä merkinä vääristyneen minäkuvan rakentumisesta.

AFD:n tulkinnoilleen esittämät historialliset yhtymäkohdat nostetaan esiin pääosin juutalais- ja vasemmistovaikuttajien piiristä, ei osana Saksan oikeiston historiaa. Näkökannalla pyritään legitimoimaan puolueen kritiikkiä aiheuttaneet ulostulot, mutta myös osoittamaan puheista kriittiseen sävyyn kirjoittavan median kaksinaismoralismi. Jos oikeistopopulistien poliittisten vastustajienkin piirissä on esiintynyt samankaltaisia ajatuksia, miksi AfD:n kannanottoja voidaan julkisuudessa haukkua antisemitistisiksi?

Analyysin perusteella AfD ja sen toimijat toisaalta kunnioittavat holokaustin uhreja ja pitävät sitä vääjäämättömänä osana Saksan historiaa, mutta samalla puolue tarjoaa syyllisyyskultin sekä ainaisen häpeän tilalle positiivisempaa lähestymistapaa, jossa Saksan taiteelliset, tieteelliset sekä kulttuuriset piirteet tulisi nostaa keskeisiksi näkökulmiksi lähestyä Saksan historiaa. Vaikka holokausti hyväksytään osaksi saksalaisten menneisyyttä, sen vaikutuksia pyritään minimoimaan. AfD sulkee holokaustin nykypäivän saksalaisuuden ulkopuolelle vetoamalla tapahtumien ajalliseen kaukaisuuteen, saksalaisten asemaan ainoana syyllisyyttään korostavana kansana sekä korostamalla, että kansakunta on hävennyt jo tarpeeksi. Kritiikki, jota AfD kannanotoillaan osoittaa, ei kohdistu suoraan holokaustiin, vaan ilmapiiriin, jossa tapahtumista on luotu leimallinen osa saksalaisuutta.

Tutkielman tulokset osoittavat, että historia-argumenteilla on AfD:n puheissa vahva sisäpoliittinen suuntaus. Kritiikki osoitetaan hallituksessa toimiville vanhoille puolueille (CDU ja SPD), jotka ovat olleet edesauttamassa vinoutuneen sekä syyllisyyteen ja häpeään nojautuvan kansallisidentiteetin kehittämistä. Argumentoinnin keskiössä toimii kritiikki hallituksen pakolais- ja maahanmuuttopolitiikkaa kohtaan. AfD:n kirjoituksissa korostuu ajatus, etteivät syyllisyyteen pohjautuvan menneisyysuhteen ja tätä kautta vinoutuneen itsetunnon omaavat saksalaiset kykene ottamaan vastaan maahanmuuttajia, jotka kaihtavat maan kulttuuria ja luovat lisäksi antisemitistisillä ajatuksillaan juutalaisväestön keskuuteen turvattomuutta.

Korostamalla muslimimaahanmuuttajien mukana tulevan kasvavan antisemitismin uhan, AfD julistautuu sosiaalisen median kanavillaan ainoaksi todellisuudessa juutalaisten etua ajavaksi puolueeksi. Julistuksella puolue pyrkii samalla irrottautumaan kommentoimasta oikeistoradikalismien juutalaisille tuomaa uhkaa, vaikka teema herättää Saksassa alati laajemmin keskustelua. Poliittista vastustajistaan puolue syyttää Merkelin johtamaa hallitusta löyhästi toteutetusta ja kansalliset edut unohtavasta politiikan harjoittamisesta sekä korostaa vasemmistoradikalismia turvallisuusuhkana Saksan sisäiselle kehitykselle.

Tutkielma osoittaa, kuinka AfD:n julkisuuskuvaan on menneisyysuhteenkin puolesta hankala tarttua. Ambivalenttius on pysyvä osa puolueen imagoa, joten AfD ei olisi

sama, vaikka kykenisikin hillitsemään menneisyysuhdetta kuvaavien ulostulojen tahtia. Tässä piileekin puolueen suurin dilemma, sillä ärhäkät lausunnot samalla kasvattavat puolueen suosiota, mutta toisaalta karkottavat osan mahdollisista äänestäjistä. Mediatutkimuksen näkökulmasta voidaan odottaa, että AfD on muiden yleiseurooppalaisten populistipuolueiden tavoin hyötynyt sosiaalisen median luomista uusista viestintämahdollisuuksista. Sosiaalisen median kanavilla viestiminen suoraan äänestäjille ei kuitenkaan tarkoita vastavuoroisuuden toteutumista, sillä AfD:n kanavilla kontaktit rakentuvat vahvasti yksipuolisten julkaisujen varaan. Aiheesta kertoo sekkin, että puolueen verkkosivut ovat selkeästi tarkastelluista alustoista tavoitteellisin sekä julkaisuiltaan laajin.

Toisen maailmansodan aikaisten tapahtumien valossa saksalaisten suhde menneisyyteen on sekä yksilö- että kollektiivitasoilla hankala. Saksan kunniallisempana tai positiivisemmassa valossa nähtyä menneisyyttä ei voida tarkastella ilman holokaustin aiheuttamaa traumaa. AfD:n ajattelun mukaan suhde yli 75 vuoden aikaisiin tapahtumiin on kuitenkin muutettava, sillä tervettä kansallista itsetuntoa tarvitaan kamppailussa maahanmuuttajia, saksan kielen ja kulttuurin rappeutumista sekä kansalliset edut unohtavaa hallituksen luotsaamaa politiikkaa vastaan. Menneisyys on kuitenkin muuttumaton kokonaisuus, ei nykyisyydestä tai tulevaisuudesta irrotettavissa oleva tapahtumaketju, jonka sisältöä kykenisimme tarkkailemaan ilman oman aikamme tuomia sidonnaisuuksia. Pidemmällä tähtäimellä menneisyyden käsittelyssä on vaarallista ummistaa silmänsä ikäviltä aiheilta ja keskittyä väärinä ainoastaan positiivisiin puoliin ja edistyksen merkkeihin.

Lähteet

Alkuperäisaineisto

Verkkosivut

Alternative für Deutschland. <https://www.afd.de>.

Partei: <https://www.afd.de/partei/>.

AfDKompakt: <https://afdkompakt.de> (verkkojulkaisu).

Julkaisut ajalta 17.1.-31.12.2017

Julkaisut ajalta 20.1.-3.2.2018

Julkaisut ajalta 20.1.-3.2.2019

Julkaisut ajalta 20.1.-3.2.2020

AfD Landsverband Thüringen. <https://www.afd-thueringen.de>.

Der Bundeswahlleiter: Bundestagswahl 1949 — Wahl zum 1. Deutschen Bundestag am 14. August 1949: <https://www.bundeswahlleiter.de/bundestagswahlen/1949.html>.

Der Bundeswahlleiter: Lehdistötiedote Nr. 34/17, 12.10.2017: Bundestagswahl 2017: Endgültiges Ergebnis. https://www.bundeswahlleiter.de/info/presse/mitteilungen/bundestagswahl-2017/34_17_endgueltiges_ergebnis.html.

CompactOnline: 17.01.2017: Dresdener Gespräche mit Björn Höcke. <https://www.compact-online.de/kesseltreiben-gegen-hoecke-nach-dresdner-rede/>.

Der Flügel. <https://www.derfluegel.de>.

Sosiaalinen media

Facebook

AfD: <https://www.facebook.com/alternativefuerde/>

Julkaisut ajalta 17.1.-31.12.2017.

Julkaisut ajalta 20.1.-3.2. 2018, 20.1.-3.2. 2019, 20.1.-3.2. 2020.

AfD Baden-Württemberg: <https://www.facebook.com/AfD.BW/>.

Julkaisut ajalta 20.1.-3.2. 2020.

AfD Thüringen: <https://www.facebook.com/AfD.Thueringen/>.

Julkaisut ajalta 17.1.-31.12.2017.

Alice Weidel: <https://www.facebook.com/aliceweidel/>.

Julkaisut ajalta: 17.1.-31.12.2018, 17.1.-31.12.2019.

Björn Höcke: <https://www.facebook.com/Bjoern.Hoecke.AfD/>.
Julkaisut ajalta 17.1.-31.12.2017.

Dr. Frauke Petry: <https://www.facebook.com/Dr.Frauke.Petry/>.
Julkaisut ajalta 17.1.-31.12.2017.

Prof. Dr. Jörg Meuthen. <https://www.facebook.com/Prof.Dr.Joerg.Meuthen/>.
Julkaisut ajalta 17.1.-31.12.2017.
Julkaisut ajalta 20.1.-3.2. 2018, 20.1.-3.2. 2019, 20.1.-3.2. 2020.

Juden in der AfD (JAfD): <https://www.facebook.com/JudeninderAfD/>.
Julkaisu 24.1.2019.

Stefan Räßle: <https://www.facebook.com/stefan.raeple.5>.
Julkaisut ajalta 20.1.-3.2. 2020.

Tino Chrupalla: <https://www.facebook.com/TinoAfD/>.
Julkaisut ajalta 20.1.-3.2. 2020.

Twitter

Alternative für Deutschland (@AfD): <https://twitter.com/AfD>.
Julkaisut ajalta: 17.1.-31.12.2017
Julkaisut ajalta: 20.1.-3.2. 2018, 20.1.-3.2. 2019, 20.1.-3.2. 2020.

AfD Baden-Württemberg (@AfDFraktionBW): <https://twitter.com/afdfraktionbw>
Julkaisut ajalta: 20.1.-3.2. 2020.

AfD Thüringen (@AfD_Thuringen): https://twitter.com/AfD_Thuringen.
Julkaisut ajalta: 17.1.-31.12.2017.

Alice Weidel (@Alice_Weidel): https://twitter.com/Alice_Weidel.
Julkaisut ajalta: 17.1.-31.12.2018, 17.1.-31.12.2019.

Björn Höcke (@BjoernHoecke): <https://twitter.com/BjoernHoecke>.
Julkaisut ajalta: 17.1.-31.12.2017.

Frauke Petry (@FraukePetry): <https://twitter.com/FraukePetry>.
Julkaisut ajalta: 17.1.-25.9.2017.

Prof. Dr. Jörg Meuthen (@Joerg_Meuthen): https://twitter.com/Joerg_Meuthen.
Julkaisut ajalta: 17.1.2017-31.12.2017.
Julkaisut ajalta 20.1.-3.2. 2018, 20.1.-3.2. 2019, 20.1.-3.2. 2020.

Stefan Räßle MdL (@StefanRaeppe): <https://twitter.com/StefanRaeppe>
Julkaisut ajalta 20.1.-3.2. 2020.

Tino Chrupalla (@Tino_Chrupalla): https://twitter.com/Tino_Chrupalla.
Julkaisut ajalta 20.1.-3.2. 2020.

YouTube

Phoenix (2017): AfD-Parteiausschlussverfahren gegen Björn Höcke: Jörg Meuthen im Interview am 13.02.2017. <https://www.youtube.com/watch?v=oXTVnFhKpms>.

Lehtikirjoitukset

Augstein, Rudolf (1998): Wir sind alle verletzbar. *Der Spiegel*, 30.11.1998. <https://www.spiegel.de/spiegel/print/d-7085973.html>.

Bohr, Felix (2020): Antisemit Gedeon aus AfD ausgeschlossen. *Der Spiegel*, 20.3.2020. <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/wolfgang-gedeon-antisemit-wird-aus-der-afd-ausgeschlossen-a-136b111c-c261-405e-9bda-28bab8e3e9a2>.

Brost, Marc — Jäggi Sarah — Lau Mariam (2017): Himmel, Lille! *Die Zeit*, 13.9.2017. <https://www.zeit.de/2017/38/alice-weidel-afd-spitzenkandidatin-muslime>.

Habermas, Jürgen (1986): Vom öffentlichen Gebrauch der Historie. *Die Zeit*, 7.11.1986. <https://www.zeit.de/1986/46/vom-oeffentlichen-gebrauch-der-historie>.

Hein, Franziska (2019): "Wir sind das Volk" - Wie die Neue Rechte die Parole von 1989 benutzt. *Neues Deutschland*, 22.8.2019. <https://www.neues-deutschland.de/artikel/1124696.afd-und-pegida-wir-sind-das-volk-wie-die-neue-rechte-die-parole-von-benutzt.html>.

Häusler, Alexander — Niedermayer, Oskar (2017): Debatte: Ist die Alternative für Deutschland eine rechtspopulistische Partei? *BPB Bundeszentrale für politische Bildung*, 17.1.2017. <https://www.bpb.de/politik/extremismus/rechtspopulismus/240956/debatte-alternative-fuer-deutschland>.

Koch, Jakob (2017): Darf ein israelkritischer Dozent lehren? *Die Welt*, 23.1.2017. <https://www.welt.de/regionales/hamburg/article161447566/Darf-ein-israelkritischer-Dozent-lehren.html>.

Polke-Majewski, Karsten (2017): Björn Höcke greift unsere Identität an. *Die Zeit*, 18.1.2017. <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2017-01/afd-bjoern-hoecke-rede-holocaust-mahnmal-berlin>.

Schönian, Valerie (2017): Geht der Osten anders mit der Schuld um? *Die Zeit*, 6.11.2017. <https://www.zeit.de/2017/45/ns-zeit-ostdeutschland-volkhard-knigge-gedenkstaette-buchenwald>.

Siemens, Ansgar (2018): Umstrittener AfD-Politiker Maier — Mit harter Hand. *Der Spiegel*, 15.5.2018. <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/afd-sohn-erhebt-schwere-vorwuerfe-gegen-jens-maier-a-1201531.html>.

Steffen, Tilman (2018): Björn Höcke darf in der AfD bleiben. *Die Zeit*, 9.5.2018. <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2018-05/afd-thueringen-bjoern-hoecke-parteiausschluss-ablehnung>.

Steffen, Tilman (2018): Juden und die AfD, geht das zusammen? *Die Zeit*, 7.10.2018. <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2018-10/antisemitismus-juden-muslime-islamophobie-widerspruch-afd>.

Steffen, Tilman (2018): AfD-Spitze will Holocaustleugner aus der Partei werfen. *Die Zeit*, 15.10.2018. <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2018-10/wolfgang-gedeon-afd-holocaustleugner-ausschlussverfahren>.

SZ.de (2020): "Eine Warnung an alle Feinde der Demokratie". *Süddeutsche Zeitung*, 12.3.2020. <https://www.sueddeutsche.de/politik/afd-verfassungsschutz-fluegel-beobachtung-1.4841818>.

Thieme, Tom (2019): Dialog oder Ausgrenzung – Ist die AfD eine rechtsextreme Partei? *BPB Bundeszentrale für politische Bildung*, 30.1.2019. <https://www.bpb.de/politik/extremismus/rechtspopulismus/284482/dialog-oder-ausgrenzung-ist-die-afd-eine-rechtsextreme-partei>.

Wehner, Markus (2020): Meuthens Schachzug ist nur der Anfang. *Frankfurter Allgemeine*, 6.4.2020. <https://www.faz.net/aktuell/politik/inland/afd-machtkampf-meuthens-schachzug-ist-nur-der-anfang-16713041.html>.

Weidel, Alice (2017): Eine ehrliche Berichterstattung gibt es nicht mehr. *The European*, 30.11.2017. <https://www.theeuropean.de/alice-weidel/13151-alice-weidel-kritisiert-die-medien>.

Zeit Online (2017): Petry bezeichnet Höcke als Belastung für die AfD. *Die Zeit*, 18.1.2017. <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2017-01/alternative-fuer-deutschland-bjoern-hoecke-kritik-frauke-petry>.

Zeit Online (2017): Initiatorin des Holocaustmahnmals für Nachbau vor Höckes Haus. *Die Zeit*, 22.11.2017. <https://www.zeit.de/gesellschaft/zeitgeschehen/2017-11/zentrum-fuer-politische-schoenheit-holocaust-mahnmal-bjoern-hoecke-lea-rosh>.

Zeit Online (2018): Gauland: NS-Zeit nur ein "Vogelschiss in der Geschichte". *Die Zeit*, 2.6.2018. <https://www.zeit.de/news/2018-06/02/gauland-ns-zeit-nur-ein-vogelschiss-in-der-geschichte-180601-99-549766>.

Zeit Online (2018): Jüdische AfD-Mitglieder gründen Vereinigung. *Die Zeit*, 7.10.2018. <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2018-10/juden-afd-jafd-vera-kosova>.

Tutkimuskirjallisuus

Ahonen, Sirkka — Löfström, Jan: *Menneisyyden vääryyksien hyvittäminen — historiallisia päälinjoja*. Teoksessa Löfström, Jan (toim.): *Voiko historiaa hyvittää? Historiallisten vääryyksien korjaaminen ja anteeksiantaminen*. Gaudeamus, Helsinki 2012.

Arendt, Hannah: *Vita activa: Ihmisenä olemisen ehdot*. Vastapaino, Tampere 2002.

Art, David: *The politics of Nazi past in Germany and Austria*. Cambridge University Press, New York 2006.

Bax, Daniel: *Die Volksverführer. Warum Rechtspopulisten so erfolgreich sind*. Westend, Frankfurt am Main 2018.

Behnisch, Hendrik: *The media image(s) of right-wing populist parties in recent German history – the case of the German Freedom Party 2010-2013*. Poliittisen historian pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto, Helsinki 2015.

Ellinas, Antonis A.: *The media and the far right in western Europe: playing the nationalist card*. Cambridge University Press, New York 2010.

Forsberg, Tuomas: *Poliittisen anteeksiannon rajat ja mahdollisuudet*. Teoksessa Löffström, Jan: *Voiko historiaa hyvittää? Historiallisten vääryyksien korjaaminen ja anteeksiantaminen*. Gaudeamus, Helsinki 2012.

Frei, Norbert: *Adenauer's Germany and the Nazi Past: The Politics of Amnesty and Integration*, Columbia University Press, New York 2002. Kääntänyt Joel Golb alkuperäisteoksesta: *Vergangenheitspolitik. Die Anfänge der Bundesrepublik und die NS-Vergangenheit*. C.H. Beck, München 1996.

Hafeneger, Benno — Jestädt, Hanna — Klose, Lisa-Marie — Lewek, Philine: *AfD in Parlamenten. Themen, Strategieren, Akteure*. Wochenschau Verlag, Frankfurt am Main 2018.

Hentilä, Seppo: *Jaettu Saksa, jaettu historia — kylmä historiasota 1945-1990*. Suomen Historiallinen Seura, Helsinki 1994.

Hentilä, Seppo: *Historiapoliittikka — Holocaust ja historian julkinen käyttö*. Teoksessa Kalela, Jorma — Lindroos, Ilari (toim.): *Jokapäiväinen historia*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2001.

Herkman, Juha: *Politiikka ja mediajulkisuus*. Vastapaino, Tampere 2011.

Herkman, Juha: *Populismien aika*. Vastapaino, Tampere 2019.

Isotalus, Pekka: *Mediapoliitikko*. Gaudeamus, Helsinki 2017.

Isotalus, Pekka — Jussila Jari — Matikainen Janne (toim.): *Twitter viestintänä — ilmiöt ja verkostot*. Vastapaino, Tampere 2018.

Laaksonen, Salla-Maaria — Matikainen, Janne — Tikka, Minttu (toim.): *Otteita verkosta: Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*. Vastapaino, Tampere 2013.

Marttila, Mari: *#vainkansanedustajajutut - Kansanedustajien Twitter -käyttö ja sitä selittävät tekijät*. Teoksessa Isotalus, Pekka — Jussila, Jari — Matikainen, Janne (toim.): *Twitter viestintänä — ilmiöt ja verkostot*. Vastapaino, Tampere 2018.

Niemi, Mari K. — Houni, Topi (toim.): *Media ja populismi. Työkaluja kriittiseen journalismiin*. Vastapaino, Tampere 2018.

Nolte, Ernst: *Das Vergehen der Vergangenheit: Antwort an meine Kritiker im sogenannten Historikersteit*. Ullstein, Berlin 1987.

Ruoho, Iiris — Kuusipalo, Jaana: *Läsnäolon valtaa: Poliitiikan ja median eliittiverkostot Twitterissä*. Teoksessa Isotalus, Pekka — Jussila, Jari — Matikainen, Janne (toim.): *Twitter viestintänä — ilmiöt ja verkostot*. Vastapaino, Tampere 2018.

Stavrakakis, Yannis — Katsambekis, Giorgos — Nikisianis, Nikos — Kioupiolis, Alexandros — Siomos, Thomas (2016): Extreme right-wing populism in Europe: revisiting a reified association. Julkaisussa *Critical Discourse Studies*, Elokuu 2017 Vol. 14(4).

Stirk, Peter M.R.: *Twentieth-Century German Political Thought*. Edinburgh University Press, Edinburgh 2006.

Tilli, Jouni (2009): Tiloja, linjauksia, retoriikkaa – historiapolitiikan ulottuvuuksia, *Historiallinen aikakauskirja*, 3/2009. <http://elektra.helsinki.fi/se/h/0018-2362/107/3/tilojali.pdf>.

Torsti, Pilvi (2008): Historiapolitiikkaa tutkimaan — Historian poliittisen käytön typologian kehittelyä, *Kasvatus & Aika*, 2/2008. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/16022/historiapolitiikkaa_tutkimaan_KjaA.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Wiberg, Matti (toim.) *Populismi – kriittinen arvio*. Edita, Helsinki 2011.

Wolfrum, Edgar: *Geschichtspolitik in der Bundesrepublik Deutschland : der Weg zur bundesrepublikanischen Erinnerung 1948-1990*. Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt 1999.

Muu aineisto

Ervasti, Anu-Elina (2018): Oikeistopopulistisen AfD-puolueen johtohahmon alatyylinen natsikommentti herättää suuttumusta Saksassa. *Helsingin Sanomat*, 4.6.2018. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005706418.html>.

HS-Reuters (2019): Kaksi kuoli ammuskelussa synagogan edessä Saksassa, sisäministeri: tekijällä juutalaisvastainen motiivi. *Helsingin Sanomat*, 9.10.2019. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006266955.html>.

Kauhanen, Anna-Liina (2017): Saksan hallitusneuvottelut uhkaavat kariutuvat – suurin häviö olisi Angela Merkel. *Helsingin Sanomat*, 18.11.2017. <https://www.hs.fi/paivanlehti/18112017/art-2000005454384.html>.

Kauhanen, Anna-Liina (2018): Kiista Saksan tiedustelujohtajan erottamisesta kiristi puolueiden välit – Merkelin hallitusta uhkaa taas uusi kriisi. *Helsingin Sanomat*, 13.9.2018. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005826785.html>.

Kokkonen, Yrjö (2017): Vaihtoehto Saksalle -puolueen puheenjohtaja eroaa puolueesta — muitakin nimekkäitä lähtijöitä. *Yle*, 26.9.2017. <https://yle.fi/uutiset/3-9852876>.

Mahlamäki, Hanna — Mäkipää, Säde — Hannula, Tommi — Maukonen, Riikka (2020): Saksan joukkoampumisia tutkitaan äärioikeistolaisena terrorismina – tämä tapahtumien kulusta, epäilyistä ja teon motiivista tiedetään nyt. *Helsingin Sanomat*, 20.2.2020. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006413110.html>.

Oltermann, Philip (2017): AfD politician says Germany should stop atoning for Nazi crimes. *The Guardian*, 18.1.2017. <https://www.theguardian.com/world/2017/jan/18/afd-politician-says-germany-should-stop-atoning-for-nazi-crimes>.

Pikkarainen, Elina — Hakkarainen, Kaisa (2019): Angela Merkel ojensi äärioikeistoa Auschwitzissa: ”Natsien rikosten tunnustaminen on olennainen osa saksalaisuutta”. *Helsingin Sanomat*, 6.12.2019. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006333889.html>.

Suomen YK-liitto: Kansainvälinen holokaustissa menehtyneiden vuosipäivä. <https://www.ykliitto.fi/tapahtumat/yk-paivat/kansainvalinen-holokaustissa-menehtyneiden-muistopaiva>.

Tervonen, Tuukka (2019): Syyttäjä: Poliitikon murhasta epäillyllä miehellä Saksassa on äärioikeistolainen tausta. *Helsingin Sanomat*, 17.6.2019. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006146078.html>.